

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
EĞİTİM YÖNETİMİ VE DENETİMİ BİLİM DALI

**COVID-19 SALGININI SÜRECİNDE UZAKTAN EĞİTİMDE YAŞANAN SORUNLAR
VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ (HENDEK ÖRNEĞİ)**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

BARIŞ GÜNGÖR

DANIŞMAN

DOÇ. DR. MEHMET ALİ HAMEDOĞLU

HAZİRAN 2022

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
EĞİTİM YÖNETİMİ VE DENETİMİ BİLİM DALI

COVID-19 SALGININI SÜRECİNDE UZAKTAN EĞİTİMDE YAŞANAN SORUNLAR
VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ (HENDEK ÖRNEĞİ)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

BARIŞ GÜNGÖR

DANIŞMAN

DOÇ. DR. MEHMET ALİ HAMEDOĞLU

HAZİRAN 2022

BİLDİRİM

Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Tez-Proje Yazım Kılavuzu'na uygun olarak hazırladığım bu çalışmada:

- Tezde yer verilen tüm bilgi ve belgeleri akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi ve sunduğumu,
- Yararlandığım eserlere atıfta bulunduğumu ve kaynak olarak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde herhangi bir değiştirmede bulunmadığımı,
- Bu tezin tamamını ya da herhangi bir bölümünü başka bir tez çalışması olarak sunmadığımı

beyan ederim.

Barış GÜNGÖR

ÖN SÖZ

Öncelikle yüksek lisans eğitimim sırasında ve bu tezin her aşamasında bana bilgi ve tecrübeleriyle yol gösteren, öğreten, liderlik eden; beni her zaman destekleyip değerli hissettiren danışmanım Doç. Dr. Mehmet Ali HAMEDOĞLU'na minnet ve teşekkürlerimi sunarım. Yüksek lisans eğitimim ve tez hazırlama sürecinde bana destek olan sevgili eşim Pınar'a, kızlarım Yaren ve Gökçe'ye teşekkür ederim. Yüksek lisans tezim süresince yardımlarını hiçbir zaman esirgemeyen ve manevi destekleriyle de bana her zaman güç veren değerli dostlarıma, çalışmaya katılıp katkıda bulunan herkese ve yüksek lisans eğitimini veren değerli öğretmenlerime çok teşekkür ederim.

Barış GÜNGÖR

ÖZET

UZAKTAN EĞİTİM SÜRECİNDE YAŞANAN SORUNLAR: HENDEK ÖRNEĞİ

Barış GÜNGÖR, Yüksek Lisans Tezi

Danışman: Doç. Dr. Mehmet Ali HAMEDOĞLU

Sakarya Üniversitesi, 2022

2020 yılında ortaya çıkan Covid-19 pandemi süreciyle birlikte tüm dünyadaki eğitim sistemi değişmeye mecbur kalmıştır. Ancak uzaktan eğitime pandemi ile aniden katılan yöneticiler, öğretmenler, veliler ve öğrenciler açısından bazı sorunlar ve sınırlılıklar bulunmaktadır. Bu bakımdan eğitimi bireylerin yetişebilmesi ve eğitimin sürekliliğinin sağlanabilmesi için, eğitim sektöründe görev yapan ya da uzaktan eğitimden faydalanan öğretmenlerin, yöneticilerin, velilerin ve öğrencilerin karşılaştığı sorunların giderilmesi önem taşımaktadır. Bu paydaşların süreç boyunca birbirleriyle iletişim kurarken yaşadıkları problemleri, bu konularda hissettikleri sınırlılıkları belirlemek, eğitim faaliyetlerinin değerlendirilmesi ve iyileştirilmesi açısından önem arz etmektedir. Araştırmada öğretmenlerin, yöneticilerin, velilerin ve öğrencilerin uzaktan eğitim sürecinde karşılaştığı sorunların neler olduğu tespit edilerek, bu sorunlara yönelik çözüm yöntemleri bulunması amaçlanmaktadır. Araştırmanın çalışma grubunu, 2021-2022 eğitim-öğretim yılında Hendek ilçesinin okul öncesi, ilkököl, ortaokul ve lise eğitim kurumlarında görev yapan ya da eğitim gören her bir gruptan 10 kişi, toplam 40 kişi oluşturmaktadır. Yapılan görüşmeler sonucu nitel analiz yöntemlerinden içerik analizi kullanılarak yapılan araştırmanın sonucunda, katılımcıların en fazla vurguladığı konuların, öğrenciye destek olunamaması, öğrenci-öğretmen-arkadaş etkileşiminin olamaması, sosyalleşememe, teknoloji ve internet altyapısındaki eksiklikler, öğrenci takibinin yapılamaması, EBA bağlantısında sorunlar, rehberlik desteği ihtiyacı, ders sunumunda ve bilgiyi aktarmadaki zorluklar ve fırsat eşitsizliği olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Uzaktan eğitim, Öğretmenler, Yöneticiler, Veliler, Öğrenciler

ABSTRACT

PROBLEMS IN THE PROCESS OF DISTANCE EDUCATION: THE EXAMPLE OF HENDEK

Güngör Barış, Master Thesis

Supervisor: Assoc. Prof. Dr. Mehmet Ali HAMEDOĞLU

Sakarya University, 2022.

Especially with the Covid-19 pandemic process that emerged in 2020, the education system all over the world had to change. As a result of the changes in educational paradigms, the differences in educational environments, teaching approaches, course materials, learning methods and techniques have caused the traditional education system to be replaced by the distance education system. However, distance education has some problems and limitations in terms of administrators, teachers, parents and students. In this respect, it is important to eliminate the problems faced by teachers, administrators, parents and students who work in the education sector or benefit from distance education in order to raise educated individuals and ensure the continuity of education. It is important to identify the problems these stakeholders experience while communicating with each other throughout the process, and the limitations they feel on these issues, in terms of evaluating and improving educational activities. The human schools of the research, the number of people who have their duties or training in 2021-2022 preschool, secondary and high school education is 40 people. In the research, it is aimed to determine the problems faced by teachers, administrators, parents and students in the distance education process and to find solution methods for these problems. As a result of the research conducted using document analysis, one of the qualitative analysis methods as a result of the interviews, the most emphasized issues by the participants were the inability to support the student, the lack of student-teacher-friend interaction, the inability to socialize, the deficiencies in technology and internet infrastructure, the inability to follow the students, the problems in the EBA connection, the need for guidance support, there are difficulties in course presentation and transfer of knowledge, and inequality of opportunity.

Keywords: Distance education, Teachers, Administrators, Parents, Students.

İÇİNDEKİLER

BİLDİRİM.....	i
ÖNSÖZ	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT	iv
İÇİNDEKİLER.....	v
BÖLÜM I.....	1
GİRİŞ	1
1.1. Problem durumu.....	1
1. 2. Problem cümlesi.....	3
1.2.1. Alt problemler	3
1. 3. Araştırmanın amacı ve önemi	4
1. 4. Araştırmanın sınırlılıkları	5
1. 5. Tanımlar.....	5
BÖLÜM II.....	6
ARAŞTIRMANIN KURAMSAL ÇERÇEVESİ VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	6
2.1. Uzaktan Eğitim	6
2.2. Uzaktan eğitimin tarihsel gelişimi	10
2.2.1. Uzaktan eğitimin Türkiye’deki gelişimi	11
2.1.2. Dünyada uzaktan eğitim	13
2.3. Uzaktan eğitimin özellikleri	14
2.4. Uzaktan eğitim ile birlikte eğitimde yaşanan dönüşümler	16
2.4.1. Uzaktan eğitimde öğrencinin rolü ve özellikleri	16
2.4.2. Uzaktan eğitimde öğretmenin rolü ve özellikleri	17

2.5. Uzaktan eğitimin avantaj ve dezavantajları.....	20
2.6. Uzaktan eğitimin sınırlılıkları ve sorunları.....	23
2.7. Covid-19 sürecinde uzaktan eğitim.....	26
BÖLÜM III.....	29
YÖNTEM.....	29
3.1. Araştırmanın modeli.....	29
3.2. Araştırmanın evreni ve örneklemi.....	29
3.3. Veri toplama araçları ve süreçleri	32
3. 4. Verilerin analizi.....	34
BÖLÜM IV	35
BULGULAR	35
4.1. Öğretmenlerin uzaktan eğitimde karşılaştıkları sorunlara ilişkin görüşleri	35
4.1.1. Öğretmenden kaynaklı sorunlar	36
4.1.2. Öğrenciden kaynaklı sorunlar	37
4.1.3. Diğer sorunlar.....	38
4.1.4. Sorunlara ilişkin yapılan öneriler	40
4.2. Yöneticilerin uzaktan eğitimde karşılaştıkları sorunlara ilişkin görüşleri.....	43
4.2.1. Yöneticiden kaynaklı sorunlar	44
4.2.2. Öğrenciden kaynaklı sorunlar	45
4.2.3. Diğer sorunlar.....	46
4.2.4. Sorunlara ilişkin yapılan öneriler	48
4.3. Velilerin uzaktan eğitimde karşılaştıkları sorunlara ilişkin görüşleri	51
4.3.1. Veliden kaynaklı sorunlar	53

4.3.2. Öğrenciden kaynaklı sorunlar	53
4.3.3. Diğer sorunlar.....	54
4.3.4. Sorunlara ilişkin yapılan öneriler	55
4.4. Öğrencilerin uzaktan eğitimde karşılaştıkları sorunlara ilişkin görüşleri	59
4.4.1. Öğrenciden kaynaklı sorunlar	60
4.1.2. Diğer sorunlar.....	61
4.4.4. Sorunlara ilişkin yapılan öneriler	62
BÖLÜM V.....	65
SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER.....	65
5.1. Öğretmenlerin uzaktan eğitim sürecinde karşılaştıkları sorunlara ilişkin sonuçlar	65
5.2. Yöneticilerin uzaktan eğitim sürecinde karşılaştığı sorunlara ilişkin sonuçlar	67
5.3. Öğrencilerin uzaktan eğitim sürecinde karşılaştıkları sorunlara ilişkin sonuçlar	69
5.4. Velilerin uzaktan eğitim sürecinde karşılaştıkları sorunlara ilişkin sonuçlar	70
5.5. Öneriler.....	72
KAYNAKLAR.....	74
EKLER.....	84

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1. Öğrencilere ait demografik bilgiler	30
Tablo 2. Velilere ait demografik bilgiler.....	30
Tablo 3. Öğretmenlere ait demografik bilgiler	31
Tablo 4. Yöneticilere ait demografik bilgiler	32
Tablo 5. Öğretmenlerin uzaktan eğitimde karşılaştıkları sorunlara ilişkin ana başlıklar.....	35
Tablo 6. Öğretmenlerin uzaktan eğitim sürecinde karşılaştıkları sorunlar ve öneriler	41
Tablo 7. Yöneticilerin uzaktan eğitimde karşılaştıkları sorunlara ilişkin ana başlıklar.....	432
Tablo 8. Yöneticilerin uzaktan eğitim sürecinde karşılaştıkları sorunlar ve öneriler	49
Tablo 9. Velilerin uzaktan eğitimde karşılaştıkları sorunlara ilişkin ana başlıklar	52
Tablo 10. Velilerin uzaktan eğitim sürecinde karşılaştıkları sorunlar ve öneriler.....	56
Tablo 11. Öğrencilerin uzaktan eğitimde karşılaştıkları sorunlara ilişkin ana başlıklar.....	597
Tablo 12. Öğrencilerin uzaktan eğitim sürecinde karşılaştıkları sorunlar ve öneriler	631

BÖLÜM I

GİRİŞ

Bu bölümde araştırma problemi, araştırmanın amacı ve önemi, araştırmanın sınırlılıkları belirtilmiştir.

1.1. Problem durumu

Dünyadaki teknolojik gelişmeler her alanda yeniliklere ve büyük değişimlere yol açmaktadır. Bu değişimlerden en çok etkilenen alanlardan birisi de eğitimidir. Bilgi çağında geleneksel eğitim yöntemleri farklı bir bakış açısı kazanmaya başlamıştır. Eğitim paradigmalarındaki değişimler sonucunda eğitim ortamlarında, öğretim yaklaşımlarında, ders materyallerinde, öğrenme yöntem ve tekniklerinde bazı farklılaşmalar gözlemlenmektedir. Geleneksel yüz yüze eğitime alternatif olarak geliştirilen uzaktan eğitim, bilgi ve internet teknolojilerinin eğitim ortamına getirdiği en büyük değişikliktir (Esendemir, Karacaoğlu, Karacakuş ve Ucuzsatar, 2020). Geleneksel eğitim yerini teknolojinin ve dinamik süreçlerin getirileri sonucu, uzaktan eğitime bırakmaya başlamıştır. Uzaktan eğitim, bilgi ve iletişim teknolojilerinin insanlara sunduğu imkanlar ve teknolojik araçlar kullanılarak fiziksel etkileşim olmaksızın eğitim ve öğretim faaliyetlerinin uygulanmasıdır.

2020 yılında dünya genelinde başlayan COVID-19 salgını ile birlikte, pandeminin yayılmasını yavaşlatmak için alınan önlemlere eğitim kurumlarının kapatılması da eklenirken, ülke yönetimleri sokağa çıkma ve seyahat yasakları gibi birçok alanda zaman zaman kısıtlamalar getirmiştir. Bu süreçte öğretmenler, eğitimin sürekliliğini sağlamak ve yaşatmak için büyük çaba göstermek zorunda kalmış, süreç uzaktan eğitim sistemi ile yeniden yapılandırılmıştır. Neredeyse dünyadaki tüm okullar yüz yüze eğitime kapatılmış ve 2 milyara yakın öğrenci birdenbire zorunlu olarak uzaktan eğitime geçmek zorunda kalmıştır. Salgın, dünya genelinde eğitim sisteminin ne bu boyutta bir krize, ne de aniden uzaktan eğitime geçişe hazır olmadığını göstermiştir. Nitelikli çevrimiçi eğitim artık

yaşamımızın ayrılmaz bir parçası olmuş; bu konuda yöneticilere, öğrencilere, öğretmenlere ve velilere önemli görevler düşmüştür.

Uzaktan eğitim, geleceğin eğitim sisteminde önemli bir yeri olan olgulardan birisidir. Ancak uzaktan eğitimin yöneticiler, öğretmenler, veliler ve öğrenciler açısından bazı sorunları ve sınırlılıkları bulunmaktadır. Bu bakımdan eğitilmiş bireylerin yetişebilmesi ve eğitimin sürekliliğinin sağlanabilmesi için, eğitim sektöründe görev yapan veya uzaktan eğitimden faydalanan öğretmenlerin, yöneticilerin, velilerin ve öğrencilerin karşılaştığı sorunların giderilmesi gerekmektedir. Araştırmada öğretmenlerin, yöneticilerin, velilerin ve öğrencilerin uzaktan eğitim sürecinde karşılaştığı sorunlar incelenerek analiz edilmiştir.

Milli Eğitim Bakanlığının aldığı uzaktan eğitim uygulaması kararı sonrasında öğretmenler ve öğrenciler bir anda kendilerini dijital bir ortamda bulmuşlardır. Öğretmenlerin bir kısmı dijital platformlar hakkında deneyim sahibi iken diğer kısmı ise dijital platformlara yabancı ve uzaktan eğitim hazırbulunuşluğunu taşımadığı görülmüştür. Öğrenciler ise tablet, cep telefonu ve bilgisayar kullanımı açısından uzaktan eğitime hazırlık konusunda avantajlı görünürken internet bağlantılarının olmaması ve elektronik cihaz yetersizlikleri görülmüştür. Okul yöneticileri uzaktan eğitim planlamaları gereği günlük ders programlarını EBA sistemine girmişler ve öğretmenlerle öğrencilerin bir arada buluşup derslerin başlaması beklenmiştir. Okullardaki öğretmenlere uzaktan eğitime hazırlık konusunda dijital beceriler alanında kısa eğitim verilmiş ancak; öğretmenler ve öğrenciler kendi evlerinde dijital derslerini işleyebilmek için karşılaştıkları problemlere kendileri çare aramak durumunda kalmışlardır. Öğretmenler ve öğrencilerden gelen geri bildirimler ve gözlemler sonucunda, tahmin edilemeyen birçok problem oluşmuştur. Başlıca yaşanan problemler; öğretmenlerin dijital hazırbulunuşluk eksikliği, uzaktan sınıf yönetimi zorluğu, öğretimin yapılması ancak tek boyutlu iletişim olması nedeniyle eğitimin eksik kalması, bağlantı problemleri, elektronik cihaz yetersizliği ve öğrenci devamsızlıkları olmuştur. Çevre okullar ve Hendek geneli yapılan Okul Yöneticileri toplantılarında da karşılaşılan problemler genellikle aynı konularda olsa da problemlerin çeşitlilik gösterdiği görülmüştür. Bazı öğretmenler bireysel yetenekleri ile kendilerine çözüm yolları bulmuş olsalar da eğitim öğretim de genel aksaklık devam etmiştir. Yeni problemler ardı ardına sıralanır hale gelmiştir. Okullarda uzaktan eğitim uygulaması ve yaşanan sorunlar çok yeni olduğundan daha önce deneyimlenmiş çözüm yolları önerilememiştir, ayrıca konu hakkında

araştırmalar bulunmamaktadır. Bu nedenle uzaktan eğitimde yaşanan sorunlar hakkında araştırmaya ihtiyaç duyulmuştur.

Uzaktan eğitimin yöneticiler, üretmenler, veliler ve renciler açısından bazı sorunları ve sınırlılıkları bulunmaktadır. Bunlar; etkileşimin, iletişimin ve ilişkilerin kolay kurulamaması, rencilerin sosyalleşmesini engellemesi, kendi kendine renme alışkanlığı olmayan rencileri zorlaması, uygulamalı derslerden yeterince yararlanmaya fırsat vermemesi, beceri ve tutumların uygulanmasında etkili olmaması, derslerin takibinin zaman ve çaba gerektirmesi, okul deneyimini, iklimini ve atmosferini sağlamaması, rencinin takip ve denetiminin zor olması, deneye dayalı derslerin yürütülememesi, lme ve değerlendirmede kopyalama sorunu olması, ders materyallerini takip edebilmenin beceri gerektirmesi, bilgisayar, hoparlör, kamera, radyo, televizyon ve internet bağlantılarında yaşanan sorunlar şeklinde özetlenebilir (Kaya, 2002). Bu kapsamda eğitimin sürekliliği açısından uzaktan eğitim sürecinde yaşanan sorunların giderilmesi son derece önemlidir. Değerşen ve gelişen teknolojiye uyum sağlayabilmek için eğitimin ayakları olan yönetici, retmen, veli ve rencilerin teknolojik problemlerden öncelikle kurtulması, donanım ve zihinsel olarak hazırbulunulşluk seviyesine ulaşması gerekmektedir. Çağdaş ve bilinçli bir toplum düzeyine ykselebilmenin yolu, eğitim kurumlarının teknolojik gelişmeleri takip ederek rencilerin eğitimden yoksun kalmamasını sağlamasına, özellikle Covid 19 süreciyle birlikte eğitim sisteminin dönüşüme zorlanmasının sonucu olarak gelişen uzaktan eğitimi benimsemesine bağlıdır.

1. 2. Problem cümlesini

Araştırmanın temel problemini “Covid-19 salgını döneminde uzaktan eğitimde yaşanan sorunlar nelerdir?” sorusu oluşturmaktadır.

1.2.1. Alt problemler

Araştırmadan bu problem cümlesini doğrultusunda Hendek ilçesinde aşağıdaki alt problemlere cevap aranmıştır;

- Öğretmenlerin uzaktan eğitim sürecinde karşılaştığı sorunlar ve sorunlara ilişkin önerileri nelerdir?
- Yöneticilerin uzaktan eğitim sürecinde karşılaştığı sorunlar ve sorunlara ilişkin önerileri nelerdir?
- Öğrencilerin uzaktan eğitim sürecinde karşılaştığı sorunlar ve sorunlara ilişkin önerileri nelerdir?
- Velilerin uzaktan eğitim sürecinde karşılaştığı sorunlar ve sorunlara ilişkin önerileri nelerdir?

1. 3. Araştırmanın amacı ve önemi

Bu çalışmada Covid-19 sürecinde yaşanan uzaktan eğitimde öğretmenlerin, öğrencilerin ve velilerin karşılaştıkları sorunları belirlemek amaçlanmaktadır. Bu araştırmanın amacı; uzaktan eğitim sorunlarını öğretmen, yönetici, veli, öğrenci görüşlerine göre belirleyerek sorun çözümlere veri sağlamaktır.

Eğitim ve öğretimdeki görevlerini ve eğitimlerini uzaktan eğitim yoluyla sürdüren öğretmenlerin, yöneticilerin, öğrenci ve velilerin süreç boyunca birbirleriyle iletişim kurarken yaşadıkları problemleri, bu konularda hissettikleri sınırlılıkları belirlemek, eğitim faaliyetlerinin değerlendirilmesi ve iyileştirilmesi açısından önem arz etmektedir. Covid-19 salgınının en çok etkilediği sektörlerden birisi eğitim olmuştur. Özellikle Covid-19 süreciyle birlikte önemi daha da fazla artan uzaktan eğitimin sürdürülebilmesinde yöneticiler, öğrenciler, veliler ve öğretmenlerin karşılaştığı sorunların, öğrencilerin ve toplumun geleceği ve daha sağlıklı bireyler yetişebilmesi için giderilmesi gerekmektedir. Bu nedenle, yöneticiler, öğrenciler, veliler ve öğretmenlerin uzaktan eğitimi yürütebilmesini olumsuz etkileme potansiyeline sahip değişkenlerin belirlenmesine yönelik araştırmaların yapılması önem taşımaktadır.

Bu çalışma uzaktan eğitim sürecinde yaşanan sorunları, öğretmenler, yöneticiler, veliler ve öğrenciler açısından ele almıştır. Çalışma, uzaktan eğitimin tüm paydaşlarının algılarını bütüncül şekilde değerlendirmesinden dolayı diğer çalışmalardan farklılaşmaktadır. Literatürde Covid-19 sürecinde popüler hale gelen uzaktan eğitimin bütün paydaşların uzaktan eğitim algılarını birlikte ele alan çalışmalara rastlanmamıştır. Çalışmanın, bu

yönüyle alan yazına katkı sağlayacağı ve literatürdeki boşluğu dolduracağı düşünülmektedir. Ayrıca uzaktan eğitim alan yazınında örnek teşkil etmesi, dönütleri ve elde edilen bulgular açısından önem arz etmektedir.

1. 4. Araştırmanın sınırlılıkları

Bu araştırma, 2021-2022 eğitim öğretim yılı ile sınırlıdır. Hendek İlçesi lise, ortaokul, ilkokul, okul öncesi eğitim kurumlarında görev yapmakta olan yöneticilerin, öğretmenlerin ve eğitim görmekte olan öğrenciler ile velilerin “Uzaktan eğitimde yaşanan sorunlar” konulu yarı yapılandırılmış görüşme formuna ilişkin görüşleri ile sınırlıdır.

1. 5. Tanımlar

Araştırmada yer alan başlıca tanımlar şunlardır;

Yönetici: Okul Öncesi, İlköğretim ve ortaöğretim kurumlarında görev yapan müdür ve müdür yardımcılarıdır.

Öğretmen: Okul öncesi, ilkokul, ortaokul ve liselerde görev yapan öğretmenlerdir.

Öğrenci: İlkokul, ortaokul ve liselerde öğrenim gören öğrencilerdir.

Veli: İlkokul, ortaokul ve liselerde çocukları öğrenim gören velilerdir. Görüşmelerdeki veliler ile öğrenciler birbirlerinden bağımsızdır.

Uzaktan eğitim: Pandemi döneminde Milli Eğitim Bakanlığı tarafından izin verilen EBA, zoom, Google meeting yoluyla internet üzerinden ve televizyon yayını yoluyla ders öğretmenleri tarafından verilen eğitimidir.

BÖLÜM II

ARAŞTIRMANIN KURAMSAL ÇERÇEVESİ VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde uzaktan eğitim, uzaktan eğitimin özellikleri, uzaktan eğitimin Türkiye’de ve Dünyadaki gelişmelerine yönelik araştırmalara yer verilmiştir.

2.1. Uzaktan Eğitim

İnsanların bilgilerini genişletme olanakları teknolojinin gelişmesine yol açmıştır. Teknoloji her geçen gün daha hızlı gelişmekte ve bu gelişme finans, kültür, istihdam ve üretime kadar çok çeşitli alanlarda değişimlere yol açmaktadır. Bu değişimden en çok etkilenen alanlardan biri de eğitimidir (Kırık, 2014). 21. yüzyılda bilgi ve iletişim teknolojilerindeki gelişmeler ve yeni araştırmaların bulguları ışığında eğitim paradigmaları değişmiştir. Bu değişimler sonucunda eğitim ortamlarında, öğretim yaklaşımlarında, ders materyallerinde, öğrenme yöntem ve tekniklerinde bazı farklılaşmalar gözlemlenebilmektedir. Bilgi çağında geleneksel eğitim yöntemleri farklı bir bakış açısı kazanmaya başlamıştır. Uzaktan eğitim, bilgi ve iletişim teknolojilerinin insanlara sunduğu imkanlar ve teknolojik araçlar kullanılarak fiziksel etkileşim olmaksızın eğitim ve öğretim faaliyetlerinin uygulanmasıdır (Karakuş ve ark., 2020).

Uzaktan eğitim, kaynakların ve alıcıların birbirinden uzak olduğu, bireyselliğin, esnekliğin ve bağımsızlığın, iletişim ve etkileşimin teknik yollarla sağlandığı bir eğitim teknolojisi uygulamasıdır (Uşun, 2006). Geleneksel yüz yüze eğitime alternatif olarak geliştirilen uzaktan eğitim, bilgi ve internet teknolojilerinin eğitim ortamına getirdiği en büyük değişikliktir (Karakuş ve ark., 2020). Uzaktan eğitim, öğrenci ve öğretmenin fiziksel olarak birbirinden uzak olduğu bir eğitim şekli, uzak bir kitleye ulaşmak için çok çeşitli teknolojileri kullanan planlı bir öğrenme/öğretme deneyimidir (Kurnaz ve Serçemeli, 2020).

Uzaktan eğitim, öğrenci ve öğretmenin fiziksel olarak birbirinden uzak olduğu bir eğitim şekli, uzak bir kitleye ulaşmak için çok çeşitli teknolojileri kullanan planlı bir

öğrenme/öğretme deneyimidir (Kurnaz ve Serçemeli, 2020). Bu sebeple, uzaktan eğitim kapsamında eğitim materyallerinin elektronik ortamda uygun ve esnek bir şekilde yapılandırılması ve güncellenmesi, çeşitli teknolojilerin öğrenme sürecine dahil edilmesi gerekmektedir. Uzaktan eğitimle birlikte toplumda eğitim konusundaki fırsat eşitsizliklerinin giderilebilmesinin önemi anlaşılmaktadır. Dünyanın her yerinden öğrencilerin internete ağlarını kullanmaya başlaması, eğitim sistemindeki derin eşitsizlikleri (velilerin gücü ve ayrıcalığı, cihaz veya güvenilir internet bağlantısı olmaması) ön plana çıkarmıştır. Ayrıca, tüm ebeveynlerin, çocuklarının çevrimiçi öğrenmeye geçişine yardımcı olmak için gerekli dijital okuryazarlık düzeyine sahip olmadığı veya evde eğitim için yeterli zamana sahip olmadığı görülmüştür (Ertuğ, 2020)

Uzaktan eğitim, eğitim materyallerinin elektronik ortamda uygun ve esnek bir şekilde yapılandırılması ve güncellenmesi, çeşitli teknolojilerin öğrenme sürecine dahil edilmesi ve çevrede kullanımı gibi özellikleri içeren, zaman ve mekan gözetmeksizin sunulabilen modern ve etkili bir öğrenme yöntemidir (Yamamoto ve Altun, 2020). Ekonomi (verimlilik ve maliyet etkinliği), teknoloji (iletişim teknolojileri) ve eşitlik (cinsiyet, azınlıklar, erişilebilirlik, din, dil) gibi konular, geniş kitleler için uzaktan eğitim uygulamalarında uzaktan eğitim sistemlerinin etkinliğini sağlamak için kritik öneme sahiptir. Ancak, dünyanın dört bir yanından öğrencilerin internete geçişi, eğitim sistemindeki derin eşitsizlikleri (ebeveyn gücü ve ayrıcalığı, cihaz eksikliği veya güvenilir İnternet bağlantılarının olmaması) ön plana çıkarmıştır. Ayrıca, tüm ebeveynler, çocuklarının çevrimiçi öğrenmeye geçişine yardımcı olmak için gerekli dijital okuryazarlık düzeyine veya yeterli evde eğitim süresine sahip görünmemekte ve bu da eşitsizliklere yol açmaktadır (Ertuğ, 2020).

Wang (2004), teknolojik gelişmelere rağmen uzaktan eğitimin hala istenilen verimden yoksun olduğunu vurgulamaktadır. Elcil ve Şahiner (2014), uzaktan eğitimde öğrenci ve öğretmen etkileşiminin zayıf olduğunu, dikkat dağınıklığı ve motivasyon eksikliği gibi sorunların ortaya çıktığını ve bu nedenle uzaktan eğitimin etkisinin geleneksel eğitime göre daha düşük olduğunu belirtmiştir. Altıparmak, Kurt ve Kapıdere, (2011) göre teknik problemlerin olma olasılığı, belirli bir bilgi işlem altyapısına ihtiyaç duyulması, sistemi kullanacak kişilerin programlara hazırlıklı olmaması, maddi yetersizlikler, eğitime erişim gibi sorunlar bazı öğrencilerin öğrenimini sınırlayan sorunlardandır. Duran (2020), uzaktan eğitimde sınırlı etkileşim nedeniyle oluşan rahatsızlığın bireylerin eğitim algılarını

olumsuz etkilediğini belirtmiştir. Ustati ve Hassan (2013) uzaktan eğitime devam eden öğrencilerin etkileşim sorunları yaşadıklarına dikkat çekerek, eğitim ortamının öğrencilerin ihtiyaçlarına göre yeniden tasarlanması gerektiğini belirtmiştir.

Öğretim üyeleri, öğretmen ve öğrencilerin farklı mekanlarda bir araya getirilebildiği yaygın eğitim etkinliklerinden biri olan uzaktan eğitim, uydu, video, ses, grafik, bilgisayar ve multimedya teknolojisi gibi araçlar kullanılarak uzak öğrencilere eğitim verilmesidir (Pektekin, 2013). Okullarda örgün eğitimin oluşumu eğitime yönelik eğitim sistemleri ile verilmektedir. Dünyadaki ve Türkiye'deki mevcut eğitim durumu göz önüne alındığında, coğrafi ve maddi zorluklar nedeniyle eğitimini tamamlayamayan kişilerin eğitimde fırsat eşitliği yaratması için uzaktan eğitim önemli bir yoldur.

Uzaktan Eğitim; öğretmenlerin dahil olduğu öğretim ve öğrencilerin dahil olduğu öğrenme şeklinde iki ana bölümden oluşur. Hayat boyu eğitim giderek daha popüler hale gelmekte ve öğrencilerin güvenilir, düşük maliyetli ve daha iyi erişime sahip doğrudan eğitim talebi dünya çapında artmaktadır. Bu artış, yükseköğretim ortamındaki değişim ihtiyacının nedenlerinden biridir. Sürekli gelişen teknoloji değişimin kaynağıdır. Teknolojik gelişmelerle desteklenen artan eğitim talebi, önemli bir baskı oluşturmakta ve geleneksel üniversitelerin değişime gitmesine neden olmaktadır (Al ve Madran, 2004; Pektekin, 2013).

Dünyanın nüfusu, bilginin hızla yayılımı ve sanayinin ihtiyaçlarıyla doğru orantılı olarak eğitim ihtiyacı da artmaktadır. Teknolojik değişimin karmaşıklığı ve artan iş temposu, yetenekli insan kıtlığı, artan rekabet ve ücretler üzerindeki baskı, küreselleşmenin getirdiği zorluklar, sosyal ve demografik değişimler, bilgi işçilerinin çalışma ortamında esneklik ihtiyacı, öğrenmenin yaşam boyu süren bir süreç haline gelmesi de e-öğrenmeye olan ihtiyacı artırmıştır (Çakırer, 2002). Hızla gelişen bilgi teknolojileri, etkilerini eğitim alanında değişen tutumlar şeklinde göstermektedir. Bireyler, eğitimlerini tamamlamak, mesleki eğitim düzeylerini yükseltmek ve kişisel gelişimini sürdürebilmek için uzaktan eğitimdeki zaman ve mekânsal olanakları kullanmayı tercih etmektedirler.

Geleneksel öğretimin aksine, uzaktan eğitim, öğretmen ve öğrencinin fiziksel olarak ayrı olduğu durumlarda yardımcı cihazlar (örneğin mektuplar, elektronik cihazlar) kullanılarak verilen öğretimdir. Erken uzaktan eğitim modellerinde ders içerikleri öğrencilere posta yoluyla gönderilirken, günümüzde elektronik ortamlar yaygın olarak kullanılmaktadır (Özmen ve Ediz, 2002). Uzaktan eğitimde kullanılan öğretim materyalleri ile

karşılaştırıldığında, e-öğrenme uygulamalarında kullanılan öğretim materyallerinde bilgisayarın etkin kullanımının avantajları kendini göstermektedir. Uzaktan eğitim, görselliğin ve etkileşimin ihmal edildiği, radyo ve televizyon yayınlarıyla desteklendiği basılı materyallerle başlamıştır. Bu durum, uzaktan eğitimin tek yönlü bir iletişim aracı olması ve yayın saatlerinin uygun olmaması nedeniyle bazı sorunları da beraberinde getirmektedir.

Bilgisayarın eğitim sistemine girmesi ve bilgisayar temelli eğitimde multimedya teknolojilerinin kullanılması, öğretim materyallerine işitsel, görsel ve etkileşimli materyaller gibi nitelikleri kazandırmış, ardından uzaktan eğitim teknolojilerin kullanımı ile yeni bir boyuta ulaşmış, e-posta, web siteleri, telekonferans ve video konferans gibi çeşitli eğitim araçlarının ilgi odağına dönüşmüştür (Çoban, 2013). Eğitime yönelik bilgi; radyo, bilgisayar, televizyon, internet ve benzeri elektronik araçlarla istenilen yere ulaşmak için uzaktan eğitimi aracı kılar. Bu anlamda öğretmen ve öğrenci farklı yerlerde ancak bilgi akışı ya da öğretme fonksiyonları iletişim teknolojisi aracılığıyla gerçekleştirilir. Bu açıdan uzaktan eğitim, mesafe, zaman ve devam sorumluluğunu ortadan kaldırmaktadır (Pektekin, 2013).

Uzaktan eğitimin en genel ve basit tanımı, öğrenci ve öğretmenin aynı mekanda bulunmadığı örgün eğitim sürecini işaret eder. Uzaktan eğitimde öğrenciler ve öğretmenler, fiziksel anlamda ayrı yerlerde öğretim araçları ve etkileşimli iletişim teknolojileriyle bağlantı sağlar (Simonson, Smaldino, Albright ve Zvacek, 2012). Uzaktan eğitimin amacı; yeni eğitim olanaklarının yaratılması, iş ile eğitimin bütünleştirilmesi, eğitimde eşitliğin ve yaşam boyu öğrenmenin sağlanması, eğitim teknolojisinin sürece entegre edilmesi, kitlesel ve bireysel eğitim olanaklarının sağlanması, eğitimin etkin kılınması, verimli ve ucuz eğitime ulaşmaktır (Cavanaugh, 2001). Uzaktan eğitim, örgün eğitim kurumlarında eğitim olanağının olmadığı veya yaş, para ve zaman sorunları, coğrafi uzaklık, hastalık, aile durumu gibi çeşitli nedenlerle bu olanağın bulunmadığı durumlarda basılı, işitsel, görsel ve elektronik materyallerin aracılığıyla öğrenenlere eğitim olanağı sağlayan eğitim yöntemlerindedir (Balaman ve Hanbay Tiryaki, 2021; Demiray, 1999).

Uzaktan eğitimin temel belirleyicileri; ders sırasında öğrenci ve öğretmen arasındaki iletişimin sağlanması için iletişim teknolojilerini kullanmak ve içeriği eğitim ortamlarının aracılığıyla öğrenciye ulaştırmaktır (Onan, 2012). Bilgi ve iletişim teknolojileri gelişimlerine paralel şekilde uzaktan eğitimde kullanılan materyallerin ve ortamların da

geliştiği ve çeşitlendiği görölmektedir. Bu sınıflandırma sistemlerinden; birincisi, basılı materyallere dayalı harflerle çalışma şekli olup, videoteyp, ses kaseti, CD-ROM gibi ders materyallerinin posta yoluyla gönderilerek desteklendiği bir sistemdir. İkinci biçim, televizyon temelli öğretim olup, basılı materyallerin veya diğer teknolojilerin desteklenmesiyle oluşturulan teknolojiler, video konferans gibi tek yönlü ve iki yönlü iletişimi sağlayan sistemlerdir. Üçüncüsü, uzaktan eğitimde eğitim programları için bilgi ağları kullanılarak oluşturulan teknolojiler olup çevrimiçi veya sanal eğitim olarak adlandırılır (Pektekin, 2013; Yeniad, 2006).

İşman'a (2011) göre uzaktan eğitim, öğretmen ve öğrencinin zaman ve mekan olarak ayrıldığı bir ortamdır. Uzaktan eğitim; bireysel öğrenme amaçlı, teknoloji araçlı, bir eğitim kurumu bağlantılı şekilde yürütölen, planlı müfredattan oluşun, öğretmen ve öğrencinin fiziksel olarak ayrıldığı, fakat karşılıklı etkileşimin olduğu eğitim sistemidir (Desmond, 1996). Teknoloji temelli bir eğitim uygulaması olan uzaktan eğitim, özellikle iletişim teknolojilerindeki gelişimler nedeniyle eğitimde yeni olanaklar ve fırsatlar sunan, bireylerin her yerde ve her zaman eğitim almalarını sağlayan bir sistemdir. Topluma büyük yakınlık sunan ve birçok yeri tek platformda buluşturan iletişim teknolojileri, başta uzaktan eğitim olmak üzere yeni eğitim biçimlerinin gelişmesinin de yolunu açmıştır. Uzaktan eğitim modeli bireylere hız, eğitim ve kolaylıklar açısından yeni fırsatları sunarken, bireylerin bilgi ve iletişim teknolojilerine hakim olmasını ve kullanma becerilerinin de gelişmesini gerektirmektedir (Devran ve Elitaş, 2017).

2.2. Uzaktan eğitimin tarihsel gelişimi

Uzaktan eğitimin tarihine bakılacak olursa, bu yöntem mektuplarda, radyolarda, kitaplarda, gazetelerde vb. her zaman kullanılmış, yardımcı araçlarla gerçekleştirilmiştir (Clark, 2020). Dolayısıyla uzaktan eğitim sadece günümüzde ortaya çıkan bir kavramı ifade etmemektedir. Bilişim sistemlerindeki gelişmeler, uzaktan eğitim sunumu yapılan ortamları da çeşitlendirmektedir (Karakuş ve ark., 2020). Dünyada uzaktan eğitimin başlangıcı 1700'lere, Türkiye'de ise 1900'e kadar uzanmakta, günümüzün gelişmiş yazılım ve donanım cihazlarıyla gelişmektedir. 1728 yılında Boston gazetesinde stenografi öğretiminin uzaktan eğitim yoluyla verileceğinin duyurulması önemli bir gelişme iken, 1833 yılında öğrenmenin mektupla yapılacağının duyurulması uzaktan eğitim alanında

önemli bir adım olmuştur (Balaman ve Hanbay Tiryaki, 2021; Çoban, 2013). İlk kez 1892 Wisconsin Üniversitesi kataloğunda geçen uzaktan eğitim terimi, ilk kez 1906 yılında aynı üniversitenin müdürü William Lighty'nin bir makalesinde kullanılmıştır. Daha sonra, terim 1960'lardan beri artan bir sıklıkta kullanılmış, bugünkü anlamıyla uzaktan eğitimin ortaya çıkışı ise 1920'lere dayanmaktadır (Kurnaz ve Serçemeli, 2020).

2.2.1. Uzaktan eğitimin Türkiye'deki gelişimi

Türkiye eğitim kurumlarındaki fiziki yetersizliklerin sorun olduğu ve genel eğitim sorunlarına çözüm arandığı dönemlerde, çözüm olarak mektup öğretimi yaklaşımıyla 1927 yılında uzaktan eğitimin ilk adımları atılmıştır. 1950 yıllarında mesleki eğitimde ve yabancı dil öğretiminde uzaktan eğitime ağırlık verilmiş, 1968 yılında TRT'nin kurulması ile birlikte televizyon teknolojisinin uzaktan eğitimde kullanılmasına çalışılmıştır. Anadolu Koleji Açıköğretim Fakültesi 1982 yılında resmi olarak hizmete başlamış ve üniversitelerde web tabanlı uzaktan eğitim 1990'lı yıllarda ivme kazanmıştır (Erümit, 2016). Son yıllarda Türkiye'de uzaktan eğitim önemli ölçüde gelişmiştir. COVID-19 sürecinde uzaktan eğitim EBA platformundan ve EBA TV üzerinden verilirken, 2020-2021 eğitim öğretim yılına gelindiğinde Zoom gibi ücretsiz çevrimiçi uygulamalar ile uzaktan eğitim desteklenmiştir (Balaman ve Hanbay Tiryaki, 2021).

Türkiye benzer sebeplerle diğer ülkeler gibi uzaktan eğitime bu yöntemi kullanarak başlamıştır. Bu nedenler eğitimde aksamaların ortaya çıkması, eğitim maliyetlerinin düşürülmesi, eğitimde fırsat eşitliğinin yaratılması, yaşam boyu öğrenme fikrinin hayata geçirilmesi vb. şeklindedir. Türkiye'de uzaktan eğitim ilk olarak 1924 yılında J. Dewey'in öğretmen yetiştirmeye ilişkin raporu ile gündeme gelmiş ve 1927 yılında eğitim literatüründe yerini almıştır (Sarıtış, 2009). Ancak 1950 yıllarında bu alanda önemli bir gelişme olmamıştır. 1956, eğitimdeki değişimlerin ilk ciddi sinyallerinin verildiği yıl oldu. O gün Ankara Koleji Hukuk Fakültesi Bankacılık ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü banka çalışanlarına yönelik mektup öğrenimi uygulamasına başlamıştır (Devran ve Elitaş, 2017; Kaya, 2002)

1959 yılında bakanlık bünyesinde bir mektup öğretim merkezi kurulmuştur. Mektup Öğrenim Merkezi'nin 1966 yılında Genel Müdürlüğe (Mektupla Öğrenim ve Teknik

Yayınlar Genel Müdürlüğü) dönüştürülmesinden sonra, okula gidemeyen çocuklar ile mesleki ve teknik eğitimini okuldan tamamlamak isteyen yetişkinler için mektup öğrenimi önemli bir seçenek haline gelmiştir (Şahin ve Perkmen, 2011). Bununla birlikte YAYKUR (Yaygın Yükseköğretim Kurumu), okuldan mezun olan ancak üniversite eğitimine devam edemeyen öğrencilere daha yüksek eğitim olanakları sağlamak için uzaktan eğitim fikrini benimsemiştir. YAYKUR, uzaktan eğitimine 1981 yılına kadar açık ve örgün eğitim programları ile devam etmiştir.

2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu ile kolej düzeyinde uzaktan eğitimin görevi önce üniversiteler, ardından Anadolu Üniversitesi inisiyatifinde kalmıştır (Sarıtaş, 2009). 1980 yılları Türkiye'nin uzaktan eğitimde ivme kazandığı yıllardandır. Radyo ve televizyon gibi işitsel ve görsel iletişim teknolojilerini uzaktan eğitimle bütünleştirerek eğitim ihtiyaçlarını karşılayacak olgunluk kazanan uzaktan eğitim, kitle iletişim araçlarıyla eğitimin her kademesinde halka hitap etmeye başlamıştır. Milli Eğitim Bakanlığı, aile eğitiminde, okula gidemeyen ilköğretim ve ortaokul öğrencilerinin ve eğitimini tamamlamamış yetişkinlerin eğitimlerinde radyo ve televizyon teknolojisini kullanmaktadır. Anadolu Üniversitesi, öğrencilerini yetiştirmede iletişim teknolojilerini etkili biçimde kullanmaktadır.

1982 yılında Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi, ekonomi ve işletmecilik dersleri ile resmi olarak çalışmalarına başlamış, daha sonraki yıllarda radyo ve televizyon teknolojilerinin etkin kullanımı ile eğitim ve öğretim programları düzenlemiştir. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ve Batı Avrupa'daki Türk vatandaşları artık diploma alma fırsatı kazanmıştır (Kırık, 2014). 1990'lı yıllarda internetin ve web teknolojileri kullanımının artmaya başlamasıyla birlikte Türkiye'de uzaktan eğitim yaygınlaştı. Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi olarak bilinen uzaktan eğitim modelinin, şu anda Türkiye'de ağırlıklı olarak lisans, yüksek lisans ve mesleki eğitimde kullanıldığı görülmektedir.

2000'li yıllar, üniversitelerde uzaktan eğitim merkezlerinin kurulmasının hızla ilerlediği, eğitim kurumlarının ve eğitim kurumlarının temel araçları olan bilgisayar ve internetin kullanımına ilişkin yeni iletişim teknolojilerine uygun olarak ders içeriklerinin ve materyallerinin oluşturulduğu bir dönem olmuştur. Bilgi toplumu, özellikle üniversiteler, çevrimiçi uzaktan eğitim hizmetini senkron ve asenkron olacak şekilde iki farklı biçimde sunmaktadır. Bu ortamlara erişimi, her üniversitenin kendi geliştirdiği farklı yazılımlar sağlamaktadır. Uzaktan eğitim merkezleri tarafından yürütülen eğitim faaliyetleri, öğrencilerin ve öğretim üyelerinin belli bir yazılımın üzerinden sisteme bağlanmasını ve

tüm eğitim süreçlerinin bu yazılım üzerinden yürütülmesini gerektirmektedir (Devran ve Elitaş, 2017).

2.1.2. Dünyada uzaktan eğitim

1700'lü yıllara dayanan uzaktan eğitim, geçmişten günümüze birçok ülkede kullanılmaktadır (Willis, 1993). Fiziki koşulların herkesin eşit eğitim hakkını kısıtladığı İskandinav ülkelerinde bir mektupla başlayan uzaktan eğitim, önce Avrupa'da sonra Amerika'da hızla yayıldı. 1728 yılında İsveç'te uygulamaya konulan uzaktan eğitim uygulamaları Avrupa kıtasındaki diğer ülkeler tarafından da benimsenmiş; 1840 yılında önce İngiltere, ardından 1856 yılında Almanya uzaktan eğitim modelini eğitim politikalarında değerlendirmeye başlamıştır. Amerikalılar 1870'lerde uzaktan eğitimi öğrendiler (Uşun, 2006). Yaygın eğitime önem veren ancak uygulamada çeşitli nedenlerle sorunlar yaşayan ülkeler tarafından kullanılan uzaktan eğitim, örgün eğitimin yapısı ve içeriğinden beslenmektedir. Dolayısıyla uzaktan eğitimin temel amacı, geleneksel eğitimin dışında bir eğitim algısı oluşturmak değil, geleneksel eğitim anlayışına katkıda bulunmaktır.

Örgün eğitimde amaçlı, planlı, sistemli ve çok katmanlı eğitim yaklaşımının uygulandığı bir model olan uzaktan eğitim, örgün eğitimin güncel ve etkili bir görünümü olduğu kadar aracılı bir tezahürüdür (Devran ve Elitaş, 2017). Ancak uzaktan eğitimde süreç anlayışı daha esnek ve bireyseldir. Uzaktan eğitimin ortaya çıkmasıyla eğitim alanında; artan nüfusa bağlı olarak artan öğrenci sayısı, artan öğrenci nüfusuna rağmen nitelikli öğretmen sayısının artmaması, eğitim kurumlarının tüm bölgelere eşitsiz dağılımı, yetişkin eğitimine olan talebin artması, teknolojinin eğitime entegrasyonu, temel sermaye olarak bilgi ve erişim bilgiye kolay ve hızlı bir şekilde görüldü (Elitaş, 2017).

E-öğrenmenin gelişimini ve durumunu incelemek ve gelecekte nasıl devam edebileceğini görmek için çeşitli araştırmalar ve analizler yapılmış ve eğitim kurumları, üniversiteler, şirketler ve kurumlarda çeşitli projelerle BİT (Bilgi ve İletişim Teknolojileri) pazarının işleyişi incelenmiştir. Bugün dünya çapında yaklaşık 500 üniversite 'e-öğrenme' sunduğu gibi Türkiye'deki birçok üniversite de e-öğrenme hizmetleri sunmaya başlamıştır. Bu

eğitimler önceden planlanmış yüz yüze eğitimlerle desteklenmekte ve pekiştirilmektedir (Pektekin, 2013).

2.3. Uzaktan eğitimin özellikleri

Uzaktan eğitim, eğitimde tüm sınırları ve duvarları kaldırmıştır. Bireylere her yaşta, her yerde, her zaman, her hızda ve seçtikleri ortamda öğrenme fırsatı sunar. Mesafe, zaman, yer, yaş, sosyoekonomik durum, fiziksel engel vb. uzaktan eğitimi ve yaşam boyu öğrenmeyi sürekli gündemde tutan özelliklerdir (Adıyaman, 2002; Kurnaz ve Serçemeli, 2020). Kılınç (2020), uzaktan eğitim bireylere istihdam, gelir düzeyi ve sosyoekonomik durum açısından fayda sağlamaktadır. Ferdousi (2010), uzaktan eğitimin çalışan kadınların aynı anda okula gitmesini sağladığı için toplumsal cinsiyet eşitliği üzerinde olumlu bir etkisi olduğunu belirtmiştir. Uzaktan eğitim platformları, dezavantajlı gruplara eğitim fırsatları sağlamak ve böylece yoksulluğu azaltmak için çok etkili bir araçtır (Khan ve Williams, 2007). Jumani (2011), uzaktan eğitim yaşadığımız bilgi çağının ön koşullarından biridir ancak birçok avantajı olan uzaktan eğitimin bazı sorunları vardır. Bu sorunlardan biri, öğrenen ve öğretmen arasındaki sınırlı etkileşimdir.

Wang (2004), teknolojik gelişmelere rağmen uzaktan eğitimin hala istenilen verimden yoksun olduğunu vurgulamaktadır. Elcil ve Şahiner (2014), uzaktan eğitimde öğrenci ve öğretmen etkileşiminin zayıf olduğunu, dikkat dağınıklığı ve motivasyon eksikliği gibi sorunların ortaya çıktığını ve bu nedenle uzaktan eğitimin etkisinin geleneksel eğitime göre daha düşük olduğunu belirtmişlerdir. Altınparmak'a (2011) göre teknik problemlerin olma olasılığı, belirli bir bilgi işlem altyapısına ihtiyaç duyulması, sistemi kullanacak kişilerin programlara hazırlıklı olmaması, maddi yetersizlikler gibi sorunlar bazı öğrencilerin öğrenimini sınırlayan sorunlardır. eğitime erişim uzaktan eğitimin sorunlarıdır. Duran (2020), uzaktan eğitimde sınırlı etkileşim nedeniyle oluşan rahatsızlığın bireylerin eğitim algılarını olumsuz etkilediğini belirtmiştir. Ustati ve Hassan (2013) uzaktan eğitime devam eden öğrencilerin etkileşim sorunları yaşadıklarına dikkat çekerek, eğitim ortamının öğrencilerin ihtiyaçlarına göre yeniden tasarlanması gerektiğini belirtmişlerdir (Karakuş ve ark., 2020).

Uzaktan eğitimin bileşenlerinden biri: Birincisi, uzaktan eğitim, bir kurum tarafından verilen örgün eğitimidir. Uzaktan eğitim kurumlarını akredite etmek, diploma ve sertifika vermek, eğitimin kalitesini yükseltmek, öğrenmeyi organize etmek, eğitim kurumları istihdam etmek vb. kurumsal görevlerdir. İkinci olarak, öğretmenler ve öğrenciler uzay ve/veya zaman bakımından ayrılırlar. Üçüncüsü, iletişim teknolojilerinin sağladığı etkileşimdir. Etkileşim çok önemli olmakla birlikte, birincil bir gereklilik değildir ve eşzamanlı (senkron) veya ayırık (asenkron) olabilir. İletişim teknolojileri televizyon, radyo, internet, telefon, radyo, mektup vb. içerir. Dördüncüsü, öğretim tasarımı ilkelerini ve eğitim teorilerini kullanarak öğrenen öğretmen ile kaynaklar arasında bir bağlantı kurmak ve öğrenmeyi organize etmektir. Uzaktan eğitim, genel olarak öğretimden farklı bir yerde gerçekleşen, özel idari ve organizasyonel düzenlemeler, özel ders tasarımı ve öğretim teknikleri, çeşitli teknolojiler aracılığıyla iletişim gerektiren planlı bir öğrenme sürecidir (Moore ve Kearsley, 2005; Simonson ve diğerleri, 2003; Pektekin, 2013).

Uzaktan eğitim; öğrenci ile eğitim kaynakları arasında bağlantı kurularak gerçekleştirilen bir eğitim sistemidir. Uzaktan eğitim programlarının herhangi bir eğitim kurumuna kayıtlı olmayan kişilere eğitim olanağı sağlaması son zamanlarda öğrenciler için eğitim olanaklarını arttıran bir durum olmuştur. Uzaktan eğitimin bir diğer yönü de mevcut kaynakları kullanarak teknolojinin gelişimine ayak uydurmak zorunda olmasıdır. Uzaktan eğitim, geleneksel öğrenme ve öğretme yöntemlerinin sınırlılıkları nedeniyle sınıf içinde etkinliklerin yürütülmesinin mümkün olmadığı, eğitim planlayıcıları arasındaki iletişim ve etkileşimin mümkün olmadığı, özel olarak hazırlanmış dersler ve farklı ortamlar aracılığıyla belirli bir merkezden etkinlikler ve öğrencilerle yürütülen bir öğretim yöntemidir (Pektekin, 2013)

Uzaktan eğitim; öğrenmenin öğretmen olmadan gerçekleşebileceğine ve öğrencilere verilen desteğin geleneksel başlangıç yeterliliklerinden ziyade öğrencinin bilgi düzeyine uyarlanabileceğine dair temel görüşler, hem öğrenme materyalinin sunumu hem de iletişim için kitle iletişim araçlarının tutarlı kullanımı ve öğrenen için olası etkinlikler sağlamak için kesintisiz bir öğretim/öğrenme durumunun yaygınlaştırılması amacıyla kullanılan yöntemler; sunum ve iletişim yapıları ve formları, mevcut ortamların uygun kullanımı ve öğrencilerin yaşam koşullarına uyarlanabilirliği, bireysel öğretim ve az ya da çok çalışma yöntemleri yoluyla hem bireysel hem de toplu öğretim sağlamak için benzersiz düzenleme, yüz yüze öğretimde sıklıkla karşılaşılan coğrafi sınırlamalar, okul veya üniversite

programları, belirlenen sürele uyulması ve idari kısıtlamalardan muaf tutulması, ekonomik yapısı gereği sağladığı imkanlar, çalışanlar için yeni istihdam olanakları sağlaması gibi nedenlerle yenilikçi bir yaklaşımdır. Öğrenciler, bu özelliklerden tam anlamıyla yararlanabilecekleri uzaktan eğitim uygulamalarında eğitimlerine başlar, devam eder ve bitirirler. Bu, çalışma koşullarına, sağlığına, aile ortamına bağlı olarak, istenen zaman diliminde ve grup veya sınıf öğreniminin kısıtlamalarından bağımsız olarak yapılır (Kaya, 2002).

2.4. Uzaktan eğitim ile birlikte eğitimde yaşanan dönüşümler

Günümüzde eğitim teknolojileri alanındaki gelişmelere bağlı olarak uzaktan eğitimin tanımı farklı şekillerde yapılmaktadır (Kurnaz ve Serçemeli, 2020). 2020 yılında dünya genelinde başlayan COVID-19 salgınının yayılmasını yavaşlatmak için alınan önlemlere eğitim kurumlarının kapatılması da eklenirken, ülke yönetimleri sokağa çıkma ve seyahat yasakları gibi birçok alanda zaman zaman kısıtlamalar getirdi. Bu süreçte öğrenenlerin eğitiminin sürekliliğini sağlamak ve eğitim sistemini öğretmenler aracılığıyla yaşatmak için süreç uzaktan eğitim sistemi ile yeniden yapılandırılmıştır. Bu sürece uyum sağlamada öğretmene ve öğrenene önemli roller düşmektedir.

2.4.1. Uzaktan eğitimde öğrencinin rolü ve özellikleri

Covid 19 salgını, daha önce görülmemiş bir süreci, dünyadaki tüm ilk, orta ve yükseköğretim öğrencilerinin uzaktan eğitimini harekete geçirmiştir. Uzaktan eğitimle ilgili teknik, psikolojik ve sosyal boyutlar gibi çeşitli sorunların olduğu tespit edilmiştir. Uzaktan eğitimin etkililiğini etkileyen faktörlerin başında öğrencilerin uzaktan eğitim sürecine ilişkin algı ve görüşleri gelmektedir (Başar, 2019). Öğrencilerin uzaktan eğitime ilişkin algı ve görüşlerinin zamanında açıklanması, bu kadar geniş ölçekte ilk kez deneyimlenen uzaktan eğitimin olumlu ve olumsuz yönlerinin belirlenmesinde önemli rol oynamaktadır.

Pınar ve Akgül (2020), öğrencilerin uzaktan eğitimi faydalı gördüklerini belirtirken, uzaktan eğitimi işlevsiz bulanlar ise bu eğitimin iyi çalışmadığını, yeterli olmadığını, altyapısının olmadığını ve teknolojiye bağımlı olduğunu belirtmişlerdir. Uzaktan eğitim sürecini eleştirmek kabul edilebilir, çünkü sistemi kısa sürede milyonlarca öğrenciye açmak ve bu sistemi sorunsuz çalıştırmak kolay değildir. Uzaktan eğitim sisteminde, katılım açısından öğrenci motivasyonunun düşük olması, öğretime ilgisizlik, öğretime yabancılaşma, evde ders çalışma isteksizliği, devamsızlık, velilerin teknolojiyi kullanmaması, öğrencilerin platform üzerinden iletişim kuramamaları gibi sorunlar bulunmaktadır. Süreç öğrenciler açısından değerlendirildiğinde, katılımı ilgili sorunların kabul edilebilir düzeyde olduğu söylenebilir. Bunun nedeni, herkes gibi öğrencilerin de uzaktan eğitim sürecine hazır olmamasıdır. Bir yandan katılımı ilgili yetersizlikler evde eğitim olanaklarıyla ilgilidir. Öte yandan, öğrencilerin düşük motivasyonları ve öğretime ilgisizlikleri, geleneksel yöntemleri kullanmaktaki isteksizlikleri veya yetersizlikleri ile ilgili olabilir. Yılmaz (2020) öğrencilerin motive olamama sorunu yaşadıklarını belirtmişlerdir. Öğretmenler yüz yüze öğretimden öğrencileri öğrenme ve öğretme sürecine dahil etmek için yararlanırken, bunun uzaktan eğitimde teknik olarak mümkün olmaması, motivasyonun düşük olmasına ve öğretime ilgisiz kalmasına neden olmuş olabilir.

2.4.2. Uzaktan eğitimde öğretmenin rolü ve özellikleri

Tüm dünyayı etkisi altına alan Covid-19 salgını döneminde uzaktan eğitim sistemi ve öğrencilerin eğitimi ilgi odağı olmuş, öğrencilere uygun öğrenme ortamının oluşturulmasında öğretmenin rolü önem kazanmıştır. Uzaktan eğitimde öğrenme süreçlerini kolaylaştırmada ve öğrencilere rehberlik etmede de rol oynayan öğretmenlerin özellikleri, uzaktan eğitime bakışları ve uzaktan eğitimde öğretmenlik deneyimleri eğitim sürecinin verimliliğini etkilemektedir (Harris ve Krougill, 2008). Tüm dünyada olduğu gibi Türkiye'de de pandemi döneminde uzaktan eğitime başlanmış ve birçok öğretmen yüz yüze eğitimin yanı sıra kontrol edemedikleri uzaktan eğitim sürecini yürütmek zorunda kalmıştır (Balaman ve Hanbay Tiryaki, 2021). Öğretmenlik gibi uygulama odaklı bir alanda çalışan bireylerin, öğretmek için gerekli olan bilgi ve becerileri kazanmış olmaları beklenir. Bazı derslerin bilgidan çok uygulama içermesi, öğretmen adaylarının iyi bir uygulama bilgisine sahip olmalarını gerektirmektedir. Bu bağlamda, öğretmen adaylarının

uzaktan eğitimde aldıkları derslerde ne gibi sorunlar yaşadıkları ve bu derslerin temel becerilerine katkısına ilişkin görüşlerinin belirlenmesi önemlidir (Karakuş ve ark., 2020).

Özellikle Covid 19 sürecinde uzaktan eğitim öğretmeni faaliyetleri arasında uzaktan eğitime hazırlanmak, öğrencilerle etkileşim kurmak, çevrimiçi eğitim vermek, veliler ve öğrencilerle iletişim kurmak ve öğrencileri izlemek yer almaktadır. Bu kapsamda öğretmenler veli ve öğrencilerle tanışıp iletişim kurar, uzaktan eğitim ile ilgili etkinlikler hazırlar, öğrenci ve velilere rehberlik eder; EBA platformunda öğrencilere ödev gönderir, ders videoları, oyun ve etkinlikler paylaşır; öğrencilerin ödevlerini ve okudukları kitapları takip eder; çeşitli çevrimiçi programlar ve EBA platformu üzerinden canlı ders verirler. EBA sayesinde öğretmenler, öğrencilere ödev vererek öğrencileriyle iletişim ve etkileşim içinde olurlar (Kırmızıgül, 2020). Bu bağlamda, öğretmenler uzaktan eğitim sırasında öğrencilerinden kopmamakta; aksine, süreçte aktif olarak işbirliği yapmaktadır. Öğretmenlerin bu süreçte rol aldıkları, sorumluluk aldıkları ve çözümün bir parçası oldukları görülmektedir

Bu durum, dersi bölmek ve öğrencileri motive etmek konusunda da öğretmenlerin önemini göstermektedir. Bu bakımından, öğretmenlerin desteklenmesi ve motive edilmesi gerekmektedir. Öğretmenler teknolojiyi kullanarak ve öğrencileri takip ederek uzaktan eğitim faaliyetlerini yürütmektedir. Bu bağlamda, öğretmenlerin uzaktan eğitim faaliyetlerini bilgisayar, internet, iletişim araçları ve çeşitli mesajlaşma programlarını kullanarak, veli ve öğrencilerle iletişim kurarak, öğrencilere rehberlik ederek ve takip ederek, MSD'leri ve çeşitli çevrimiçi platformları kullanarak yürüttüğü açıktır. Yüz yüze derslerde kullanılmayan pek çok yöntem, araç ve materyal uzaktan eğitimde kullanılmaktadır.

Altyapı açısından öğretmenlerin sınırlı internet erişimi, güvenilirliği, şüpheli programların kullanılması, velilerin uzaktan eğitim için eşit olmayan koşulları, evde uygun ortam ve teknolojik araçların olmaması, evde ebeveynler tarafından teknoloji kullanımında yetersizlik gibi sorunlarla karşı karşıya kaldıkları görülmektedir. Can (2020), EBA aracılığıyla açık ve uzaktan eğitime erişimin sınırlı olduğunu bulmuştur. Yılmaz (2020) ayrıca öğrencilerin %68'inin uzaktan eğitime erişirken ve ders sırasında bağlantı sorunları yaşadığını tespit etmiştir. Ayrıca iletişim kaybı, velilerin duyarsızlığı, velilere ulaşamama, çalışmadan dönüt alamama, tüm öğrencilere ulaşamama gibi iletişim sorunları bulunmaktadır. Salgın sürecinin uzaması, sürecin ne kadar süreceğinin belirsizliği, veli ve

öğrencilerin eğitimi geçici bir süreç olarak görmesi gibi belirsizlik sorunları da bulunmaktadır. Çünkü öğretmenler ilk kez uzaktan eğitim sistemiyle karşı karşıyadır. Dolayısıyla sistemi tanıma ve uyum sağlama gibi durumların yukarıda belirtilen sorunlara neden olduğu söylenebilir

Kırmızıgül'e (2020) göre öğretmenlerin teknolojik pedagojik bilgi ve becerileri salgın sürecinde önemli ölçüde gelişmiştir. Öğretmenler, Covid-19 sürecindeki pedagojik etkinlikleri tatmin edici, uygun olmayan ve sınırlı olmak üzere üç farklı şekilde derecelendirmektedir. Uzaktan eğitim sürecinden memnun olanlar uzaktan eğitimi başarılı, motive edici, olumlu, güzel, faydalı, iyi, verimli, yeterli, eğlenceli ve eğitici olarak değerlendirirken, sınırlı bulanlar uzaktan eğitimi yararlı ancak eksik olarak değerlendirmektedir. Araştırmalar, uzaktan eğitim sürecinde yetersiz altyapı ve donanıma bağlı sorunlar olduğunu göstermektedir (Abuhammad, 2020; Yılmaz 2020). Bu süreçte uzaktan eğitim platformlarına bağlanmak için bilgisayar, tablet, telefon gibi araçlara olan ihtiyaç artmış ve bu platformların aşırı yüklenmesinden dolayı internete bağlanmada sorunlar yaşandığı gözlemlenmiştir. Can (2020), Türkiye'de açık ve uzaktan eğitim sisteminin altyapı, erişim, güvenlik, içerik, tasarım, uygulama, kalite, mevzuat ve pedagoji açısından güçlendirilmesi gerektiğini ve tüm eğitim paydaşlarının akademik ve sosyal olarak desteklenmesinin önemli olduğunu belirtmiştir.

Thach ve Murphy (1995), uzaktan eğitim için öğretmenlerden beklenen yeterlilikleri; kişilerarası iletişim, planlama becerileri, işbirliği/ekip çalışması becerileri, İngilizce dil becerileri, yazma becerileri, organizasyon becerileri, geri bildirim becerileri, uzaktan eğitim becerileri, temel teknoloji becerileri ve teknoloji erişim becerileri şeklinde sıralamaktadır. Heuer ve King'e (2004) göre çevrimiçi eğitmenin rolleri; kolaylaştırıcı, planlayıcı, model, rehber ve iletişimci olmasıdır. Uzaktan eğitimin geleneksel yüz yüze eğitimden daha fazla akademik sahtekârlık içerdiğine dair görüşler vardır. Ayrıca uzaktan eğitimciler web tabanlı uzaktan eğitim ortamlarında kopya çekmeyle mücadele etmek için kullanabilecekleri çeşitli yöntemler sunarlar. Uzaktan eğitim, öğretmenlerin rolünü sadece bilgi vermekten ziyade, öğrenmeyi kolaylaştıran bir liderlik rolüne dönüştürmeye neden olmuştur (Kurnaz ve Serçemeli, 2020).

2.5. Uzaktan eğitimin avantaj ve dezavantajları

Uzaktan eğitimin avantajları; mekân ve zamandan bağımsız olması, sınırsız sınıf kapasitesi, öğrenen kontrolü, sınırsız kullanım hakkı, interaktif uygulamalarda %50'den fazla hatırlama oranı, daha eğlenceli ve etkili eğitim süreci, uzun süreli düşük maliyetli sunum seçeneği, çeşitli kapasiteler ve eğitim geliştirmede format seçenekleri ve merkezi ölçümler ile insan kaynakları yönetimi için önemli girdilerdir (Pektekin, 2013; Sütçü ve Akyazı, 2002). Uzaktan eğitim, geleneksel eğitimden farklı bir öğrenme ortamı tasarımıdır. Traxler (2018), uzaktan eğitim tasarımının satın alınabilirlik ve erişilebilirlik açısından faydalı olduğunu belirtmektedir.

Arat ve Bakan (2014), daha geniş bir kitleye ulaşma yeteneği, zaman ve mekânın esnekliği, öğretimi bireysel öğrenme hızına ve yöntemine uyarlama yeteneği ve multimedya araçlarını kullanma yeteneği gibi uzaktan eğitimin avantajlarını sıralamaktadır. Uzaktan eğitimi cazip kılan faktörler; eğitim kurumlarına erişimi olmayanlar için fırsat eşitliği sağlaması, özel eğitime ihtiyacı olan bireyleri içermesi, yaşam boyu öğrenmeyi desteklemesi ve sistem kurulum maliyetlerinin düşük olmasıdır. Ayrıca eş zamanlı ya da eş zamanlı olmayan çalışma prensibi, sunduğu zengin ders materyali ve öğrenciye bıraktığı geniş kapsam da uzaktan eğitimin avantajları arasındadır (Kırık, 2014). Pandemi ile birlikte aktif olarak kullanılan uzaktan eğitim, eğitimcileri, velileri ve öğrencileri eleştirel düşünmeye, problem çözmeye, yaratıcı olmaya, iletişim kurmaya, işbirliği yapmaya ve aktif olmaya zorlamaktadır.

UNESCO'ya (2020) göre, 07 Nisan 2020 itibariyle 188 ülkedeki okullar, dünya çapındaki öğrencilerin yaklaşık %92'sini etkileyen koronavirüs pandemisi (Covid-19) nedeniyle kapatılmıştır. Pandeminin uzun süreli etkileri nedeniyle, uzaktan eğitimin dezavantajı, özellikle savunmasız ve dezavantajlı öğrencilerin gelecekte okulu bırakma riskinin artmasıdır. Bu nedenle, internet erişimi olmayanlar veya engelli yaşayanlar da dahil olmak üzere hanedeki tüm çocuklar için kesintileri önlemek ve sürekli ve esnek uzaktan eğitim fırsatlarına erişim sağlamak için adımlar atmak önemlidir. Okulların kapanması, öğrencilerin gelecekte hakkaniyetli bir eğitim almaları için büyük zorluklar yaratabilir.

Her halükarda, okulların kapanması, hükümetler ve öğretmenler, öğrenciler, bakıcılar ve ebeveynler için öğrenmenin sürekliliğini sağlamak için benzeri görülmemiş zorluklar sunar (Chang ve Satako, 2020). Bu bağlamda hemen hemen tüm ülkeler, öğretmenler ve okul

yöneticileri, öğrenciler ve velilerle iletişimi desteklemek için mevcut uygulamaların yanı sıra canlı dersler ve çevrimiçi kurslar düzenlemektedir. Uzaktan eğitim, özellikle okullaşma ve tamamlama oranlarının düşük olduğu yoksul ve az gelişmiş bölgelerde (Mali, Güney Sudan ve Nijer gibi) kadınların ve kız çocuklarının eğitimi ve geleceği üzerinde olumsuz bir etkiye sahip olabilir. Mülteci kamplarında yaşayan veya ülke içinde yerinden edilmiş kız öğrenciler için, özellikle okulların kapanması, zaten dezavantajlı oldukları için yıkıcı bir etkiye sahip olabilir.

Teknoloji destekli eğitime erişim sorunları, okul ve sınav takvimlerinin ertelenmesi, öğretmen yetiştirememe, dezavantajlı bölgelerdeki çocuklar ve gençler için düzenli okul beslenme olanaklarının olmaması, uzaktan eğitimin ebeveynlere ve bakıcılara yüklediği yük veya evde eğitim, çocukların ve gençlerin sosyal etkileşimini azaltır ve sosyal izolasyona yol açar. Ayrıca farklı öğrenme biçimlerinin olduğu anlayışı, okulun sadece bir öğrenme yeri değil, aynı zamanda sosyalleşme, bakım ve koçluk sağlayan bir sosyal topluluk alanı olduğu, eğitim dışında okulun rolünün anlaşılmasına yol açmıştır. Eğitime erişimdeki eşitsizlikler, öğretimin zorluğunu yaratmaktadır. Yılmaz (2020), teknolojik imkânsızlıklar uzaktan eğitimin verimliliğini azaltırken, Zhang ve diğerleri (2020), çevrimiçi öğretim altyapısının zayıflığı, öğretmenlerin deneyimsizliği, bilgi boşluğu ve karmaşık ev ortamı gibi sorunlardan bahsetmiştir. Bu nedenle uzaktan eğitimin daha yoğun kullanılması için internet altyapısı güçlendirilmelidir.

UNESCO (2020), Covid 19 pandemisi nedeniyle uzaktan eğitim sistemlerinin yaygın olarak kullandığı bazı stratejilerin herkese daha kaliteli ve eşit eğitim fırsatları sunabilmesi için dört alanda hazırlık yapılmasını önermektedir. Bunlar teknolojik hazırlık, içerik hazırlama, pedagojik hazırlık ve izleme ve değerlendirme hazırlığıdır. Teknolojik hazırlık boyutu, tüm öğrencilerin evden öğrenmesini sağlayan TV, radyo ve dijital araçlara etkin erişim sağlayan internet bağlantısı ile ilgiliyken, içerik hazırlığı ulusal müfredatla uyumlu ve sunulabilecek basılı öğretim ve öğrenim materyallerine dayanmaktadır. Çevrimiçi platformlar, TV veya radyo programları aracılığıyla veya evde öğrenmek için kullanılır. Pedagojik hazırlık, öğretmenlerin çevrimiçi, TV veya radyo tabanlı uzaktan öğrenmeyi tasarlama ve sunma veya evde öğrenim için materyal kullanma konusunda desteklemeyi ve evde etkili uzaktan öğrenmeyi kolaylaştırmak için ebeveynler veya bakıcılara fırsatlar sağlamayı içerir. İzleme ve değerlendirmeye hazırlık aynı zamanda uzaktan eğitime erişimi izleme, öğrenme ilerlemesini ve kesintileri izleme ve öğrenme sonuçlarını değerlendirme

becerisini de içerir. Ayrıca öğrencileri, öğretmenleri, ebeveynleri veya bakıcıları desteklemek için alınan eylemleri azaltmaya yönelik stratejiler de içerir. Bu stratejiler uzaktan eğitimi daha etkili hale getirebilir (Can, 2020).

Eğitim kurumlarının muhataplarına sunduğu uzaktan eğitimin yürütücü unsurları olan sistemler (LMS) ve yazılımlar senkron ve asenkron web tabanlı olduğundan hem öğrenciler hem de öğretim elemanları için zaman ve yer kısıtlaması ortadan kalkmaktadır. Bu durum, çeşitli nedenlerle genç nüfusun yoğun olduğu Türkiye başta olmak üzere bazı bölgelerde okula gidemeyen kişiler için önemli bir fırsattır. Ayrıca sürekli, bireyselleştirilmiş ve bağımsız öğrenme fırsatları sağlayan LMS ve benzeri sistemler de bilgiye erişimin ve girişimcilik boyutunun geliştirilmesine yardımcı olarak öğrenciye şans ve fırsatlar sunmaktadır (Uşun, 2006). Türkiye'de uzaktan eğitimin sunduğu imkân ve olanaklara rağmen, uygulanma biçimi nedeniyle eğitimde kalite sorununu da beraberinde getirmektedir. Uzaktan eğitimin amacına hizmet edebilmesi için öncelikle öğrencilerin teknolojik altyapıya ve teknolojiyi kullanma becerisine sahip olmaları gerekmektedir. Kurumlardan uzakta olan öğrencinin hem bilgisayar hem de internet teknolojisine sahip olması ve bunları iyi kullanabilmesi gerekir. Ayrıca teknolojiye sahip öğrencilerin bir kısmı, bilgisayar ve internet kullanma becerilerinin sınırlı olması nedeniyle asenkron uygulamalarda kaydedilen ders içerik ve materyallerine yeterince erişememekte ve bilgilerini güncelleyememektedir (Eygü ve Karaman, 2013).

Türkiye'de uzaktan eğitimde eğitim kalite standartlarının yeterince sağlanamamasının bir diğer nedeni de öğretmenlerin gelişen teknoloji karşısında eğitimlerine devam edememeleri ve öğretmenlere gerekli mesleki gelişim olanaklarının sağlanamamasıdır. Bu durumda, senkron ve asenkron ortamlarda yürütülen ve sonraki öğrencilerin kullanımı için en önemli unsur olan ders materyalleri ve materyaller, teknolojiye yeterince aşina olmayan öğretmenler tarafından sisteme yüklenememekte ve kayıt altına alınamamaktadır. Uzaktan eğitimin özü öğrenci temelli öğretimdir. Bu kapsamda gerçekleştirilen uygulamalar, öğrenmeye açılan kapıların birer göstergisi olarak öğrenci katılımını artırmayı, etkileşim düzeyini en üst düzeye çıkarmayı vb. amaçlar gibi temel amaçlara hizmet etmektedir. Uzaktan eğitim sistemindeki yüksek düzeyde etkileşim, genel olarak bu öğretimin tanımlayıcı özelliklerinden biridir. Bu etkileşim öğrencilerin kendi aralarında, öğretim elemanlarıyla ve ait oldukları kurumla olan iletişimlerini içerir (Elitaş, 2017). Günümüzde bilgisayar ve internet tabanlı eğitimin verildiği uzaktan eğitim, eğitimine devam etmek

isteyen ancak çeşitli nedenlerle geleneksel eğitime devam edemeyen kişiler için bir seçenektir. Teknoloji temelli bir eğitim modeli olan uzaktan eğitimde özellikle ölçme ve değerlendirme süreçlerinde güvenlik sorunları, öğrencilerin başkalarını kendilerine sınaması ve sistemin yanlış kullanılması da dezavantajlardır (Devran ve Elitaş, 2017).

Uzaktan eğitim ile Türk eğitim sisteminde var olan sorunları çözebilir. İlk sorun fiziksel yapı ile ilgilidir. Uzaktan eğitim, milyonlarca öğrencinin eğitim alabileceği sanal sınıflar ve okullar oluşturabilir. İkinci sorun ise her okulun yeterli donanıma sahip olmamasıdır. Uzaktan eğitim ile sanal laboratuvarlar oluşturulabilir ve öğrencilere sunulabilir. Üçüncü sorun ise nitelikli öğretmen sayısının azlığıdır. Uzaktan eğitim ile birçok öğrenci iyi öğretmenlerden faydalanabilir. Dördüncü sorun, tüm okulların aynı kalitede eğitim vermemesidir. Uzaktan eğitim, kaliteli eğitim veren okullardan her öğrencinin faydalanmasını sağlayabilir. Beşinci sorun, tüm okulların aynı eğitim standardını sağlamamasıdır. Uzaktan eğitim, öğrencilere aynı standartta eğitim sağlayabilir (İşman, 2011).

2.6. Uzaktan eğitimin sınırlılıkları ve sorunları

Teknolojiyle birlikte eğitim ortamına sunulan en önemli iki değeri bilgisayar ve internet oluşturmaktadır. Okullarda bu iki unsurun paylaşılmasıyla öğrenme verimliliğinin artırılabilirine inanılmaktadır. Aslında bireysel öğrenme, bilgisayarların okul dışındaki ortamlarda kullanılması ile mümkündür. Günümüzde bilim dünyasının, uzaktan eğitim ile geleneksel eğitim arasındaki farkı belirlemeye çalıştığı görülmektedir. Çalışmalar, uzaktan eğitimi geleneksel eğitime göre daha nitelikli kılan hipotezlerin doğruluğunu henüz net olarak ortaya koymamıştır. Bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanma amaçları, eğitim ve öğretimdeki geleceklerini bir ölçüde belirleyecektir. Pek çok açıdan önemli avantajlar sunan uzaktan eğitimin bazı açılardan da sorunları ve sınırlılıkları bulunmaktadır. Bunlar şu şekilde özetlenebilir (Kaya, 2002);

- Kişisel eğitim ilişkileri kolay kurulmaz.
- Öğrencilerin sosyalleşmesini engeller.
- Yardımsız ve kendi kendine öğrenme alışkanlığı olmayan öğrenciler yeterince desteklenemez.

- Çalışan öğrencilerin dinlenme süreleri sınırlıdır.
- Uygulamalı derslerden yeterince yararlanılamamaktadır. Beceri ve tutumların uygulanmasında etkili değildir (Büyükkaragöz, 1994).
- Dersleri takip etmek zaman ve çaba gerektirir.
- Kişisel gelişimin bir parçası olan üniversite deneyimini (okul iklimi/atmosferi) sağlamaz.
- Katılımcılar, çalışma ve kendilerini kontrol etme disiplinine sahip olmalıdır.
- Dersleri takip etmek katılımcıların inisiyatifine bağlı olduğu için terk oranları yüksektir.
- Laboratuvar ortamında çalışma imkanı olmadığı için deneye dayalı dersler uzaktan yürütülemez.
- Öğrenenler iletişim teknolojilerine güvenmek zorundadırlar (Hakan, 1997).
- Öğrenen performansının değerlendirilmesi açısından çevrimiçi derslerde ölçme ve değerlendirmede kopyalama sorunu vardır (Carr, 2010).
- Dijital olarak hazırlanmış ders materyallerini takip edebilmek için belirli bir beceri gerekmektedir.
- Bilgisayarlar, hoparlörler, web kameraları, radyo, televizyon ve İnternet bağlantısı gibi uygun ekipman ve kaynaklar mevcut olmalıdır.

Yukarıda sayılan uzaktan eğitim sisteminde var olan çeşitli dezavantaj ve sınırlamalara rağmen, Türk eğitim sisteminin uygun alanlarında uzaktan eğitimin daha da geliştirilmesi gerekmektedir. Uzaktan eğitimin yaygınlaşması sayesinde ilk, orta, yüksek, teknik ve mesleki eğitime katılma imkânı olmayan kişiler, eğitim ihtiyaçlarını yaş, zaman ve yer kısıtlaması olmaksızın kolaylıkla karşılayabilmektedir. Bu sayede Türk eğitim sisteminde fırsat eşitliğine katkı sağlamaktadır. Öğrenci sayısındaki niceliksel artış göz önüne alındığında, şüphesiz kaliteli eğitim vermek ve öğrenci başarısı için çaba sarf etmek gerekmektedir. Öğrenci sayısı ve kurum sayısı gibi uzaktan eğitim faaliyetlerini sadece sayısal verilerle olumlu veya olumsuz olarak değerlendirmek doğru değildir. Bu noktada günümüzde uzaktan eğitimin temel teknolojik altyapısı olan internet üzerinden uzaktan eğitimin dezavantajlarına özel bir bölüm ayırmak faydalı olacaktır. Buna göre internet üzerinden uzaktan eğitimin dezavantajları aşağıda sunulmuştur;

- Öğrenciye ve içeriğe uygun olmayabilir.

- İnternet üzerinden uzaktan eğitim hizmetlerinden yararlanmanın bazı maliyetleri vardır (İşman, 2011).
- Ekranların boyutları, özellikle akıllı telefonlarda uzun süre okumayı zorlaştırmakta ve gözlerin daha çabuk yorulmasına neden olmaktadır.
- İnternetle ilgili teknik sorunlar nedeniyle eğitim faaliyetleri kesintiye uğrayabilir.
- Özellikle küçük çocuklar için bağımlılık yapan maddelerin kullanımında fiziksel ve sosyal zararlar vardır.
- Teknoloji okuryazarlığı gibi belirli beceriler gerektirir.
- Öğrenciler geleneksel bir sınıfta olmadıkları için öğrenmeye hevesli olsalar da bu durum onların öğretime motive olmalarını oldukça zorlaştırmaktadır.
- Yüz yüze eğitimde çift yönlü etkileşimin olmaması nedeniyle başarının hemen ölçülememesi olabilir.
- Kitle iletişiminin yapısından kaynaklanan geri bildirim sürecinin ya geç kalması ya da hiç çalışmaması sorunu bulunmaktadır.
- Okul iklimi ve atmosferi yok olabilir.
- Uygulamalı derslerde (uygulamalı ve laboratuvar deneyleri gerektiren, dil öğretimi vb.) tam başarı sağlanamaz.
- İnternet ortamında sağlıklı bir şekilde ölçme ve değerlendirme yapılamamaktadır.
- İnternette yayınlanan ders içeriklerinde telif hakkı ihlali meydana gelebilir (Gülbahar, 2009).
- Her konu ve ders içeriği online sunum için uygun değildir.

Uzaktan erişimli internet ortamında özellikle uzaktan yürütülen eğitim faaliyetlerinde öğretim elemanlarının karşılaştıkları sorunlar şunlardır;

- Ölçme ve değerlendirmede öğrencileri izlemenin zorluğu,
- Bilgi teknolojileri konusunda hem öğrencilerin hem de öğretim elemanlarının yetersiz kalması,
- Eğitimcilerin hazırlıksızlığı,

- Çevrimiçi öğrenmeye uygun ders programlarının hazırlanmasındaki zorluklar,
- Çevrimiçi öğrenme konusunda eğitmenlerin deneyimsizliğidir.

Yukarıda bahsedilen sorun alanlarına ek olarak teknik gereklilikler de uzaktan öğrenmeyi zorlaştırmaktadır. Uzaktan erişim destekli eğitim faaliyetlerinde dikkat edilmesi gereken kurumsal hususlar şunlardır;

- Üniversitede internet altyapısının olmaması,
- Üniversitenin uzaktan eğitimdeki yetersizliği,
- Uzaktan eğitim için materyal eksikliği,
- Sistemden kaynaklanan bağlantı sorunlarıdır (Kaya, 2020).

Son noktada değerlendirecek olursak, uzaktan erişim öğrencilerin sosyalleşmesini engeller, kendi kendine öğrenme alışkanlığı olmayan öğrencilere yeterince yardımcı olamaz, çalışan öğrencilerin dinlenme zamanlarından mahrum bırakır, uygulamalı öğretimde yeterince yararlı değildir, yetersizdir. Beceri ve tutumları öğretimde etkilidir, öğrencileri iletişim teknolojilerine bağımlı kılar, hemen yardım edilemez ve dahası yüz yüze iletişim mümkün değildir. Eleştirilen nedenler arasında eğitim fırsatlarının olmaması, eğitmenlerin bu teknolojiye hazırlıklı olmaması nedeniyle yeterince verimli bir öğrenme ortamı oluşturulamaması sayılabilir (Oral, 2014). Bu nedenle uzaktan eğitim konusu tüm boyutlarıyla hem akademisyenler hem de eğitim planlama yetkilileri tarafından dikkatle ele alınmalıdır.

2.7. Covid-19 sürecinde uzaktan eğitim

Aralık 2019'da dünya gündemine giren Covid-19 pandemisi, Şubat 2020'de Türkiye'de varlığını hissettirmiş ve 16 Mart 2020'de tüm eğitim kurumlarının örgün eğitim sistemini kapatmasına neden olmuştur. İlk, orta ve yükseköğretimde eğitim faaliyetleri eğitim kurumları 2019-2020 bahar döneminde birkaç hafta dışında tamamen uzaktan eğitim ile yürütülmüştür. Covid-19 ile birlikte diğer tüm sektörler gibi eğitim sektörü de değişmiştir. Bazı üniversitelerde uzun süredir çoğu dersler uzaktan eğitimle verildiğinden hem öğrenciler hem de üniversiteler altyapı açısından uzaktan eğitime hazırlanmıştır. Bazıları

ya bu duruma uyum sağlamış ya da altyapı ve üstyapı planlarının yetersiz olduğu tespit edilmiştir.

Covid-19, Çin'in Vuhan kentinde ortaya çıktıktan kısa bir süre sonra tüm dünyaya yayılan ve ciddi pnömoniye neden olan bir virüstür (She, 2020). 2019 yılının sonlarında ortaya çıkan Covid-19, 114 ülkede toplam 118 bin kişide görülmesi ve 4 bin 291 kişinin hayatını kaybetmesi nedeniyle 11 Mart 2020 tarihinde Dünya Sağlık Örgütü tarafından pandemi ilan edildi (WHO, 2020). Türkiye'de ilk Covid-19 vakası 10 Mart 2020'de tespit edilmiş ve ardından vaka sayısı giderek artmıştır (Daily Sabah, 2020). Covid-19 pandemisi sonucunda birçok alanda sorunlar meydana gelmiştir. Bu alanlardan biri de eğitim alanı ve yapılan ilk eylemlerden biri de okulların kapatılması olmuştur. Önceki pandemilerde olduğu gibi, Covid 19 pandemisi sırasında birçok ülkede okullar kapatılmıştır (Sahu, 2020).

Bazı üniversiteler 2019-2020 eğitim öğretim yılının bahar dönemini bir sonraki yıla taşımaya karar verirken, bazı okullar uzaktan eğitimi destekleyen sistemleri tercih ederek eğitimlerine devam etmeye başladılar (Domenico, 2020). Yükseköğretim Kurulu (YÖK), virüsün Türkiye'de yayılmasını yavaşlatmak ve eğitim kayıplarını azaltmak için üniversitelerde derslerin ve eğitimin 16 Mart 2020'den itibaren üç hafta süreyle askıya alındığını duyurmuştur (YÖK, 2020a). YÖK, salgının gidişatına ilişkin belirsizlik nedeniyle 26 Mart 2020 tarihinde 2019-2020 eğitim öğretim yılının bahar döneminde yüz yüze ders yapılmayacağını duyurmuştur. Bu da Türkiye'de uzaktan eğitimi ön plana çıkarmıştır (YÖK, 2020b). Ülkemizde uzaktan eğitim, sadece süreci etkin bir şekilde yönetmek için değil, aynı zamanda öğrencilerin mezun olamama ve yarıyıl kaybetme gibi mağdur olmalarını önlemek için de hızlı bir şekilde uygulanması gereken bir uygulama olarak ortaya çıkmıştır. Hızlı bir şekilde oluşturulmaya ve kurulmaya çalışılan bu uygulamanın bir eksiklik ve olumsuz etki yaratması beklenmektedir (Brooks, 2020; Sahu, 2020).

Türkiye Cumhuriyeti'nde Covid 19 salgını her düzeyde eğitim kurumlarını etkisi altına almış, 'evde kal' çağrısı zaman ve mekan esnekliği sunan uzaktan eğitim uygulamalarına geçişi zorunlu kılmıştır. Bu nedenle YÖK öğrenme sürecini aksatmamak için hızlı bir çalışma başlattı. Uzaktan eğitim uygulamaları için mevzuat, altyapı, insan kaynakları, içerik ve uygulama olarak tanımlanan beş temel alanda kapsamlı çalışmalar yapmıştır. Mevzuat ile 2020 bahar dönemi ile sınırlı olmak kaydıyla, altyapısı hazır tüm üniversitelerde ve alanlarda uzaktan eğitim uygulamalarına izin verilmektedir. 123

üniversitede uzaktan eğitim merkezi (UZEM) bulunmakta, diğer üniversitelere de gerekli desteğin sağlanması için tedbirler alınmaktadır (Genç, 2020).

Ortak derslerin, eğitmenlere içerik oluşturma konusunda yardımcı olan YÖK dersleri arayüzü ve TRT'nin belirleyeceği kanal üzerinden iletileceği duyurulmuştur. Uygulama ile ilgili senkron ve asenkron etkinliklere izin verilmiş, uygulamalı derslerin teorik bölümlerinin tamamlanması ve uygulama bölümlerinin sıkıştırılmış halde uygun bir zamanda yapılması istenmiştir. Lisansüstü düzeyde: dersler, tez savunması, seminer sunumları vb. kayıt yoluyla doğrulanabilirlik ilkesi vurgulanmıştır. UNESCO Türkiye Milli Komisyonu (2020), 30/03/2020 tarihinde uzaktan eğitimin sağlıklı yürümesi için on tavsiyede bulunmuştur. Bu öneriler;

- Dağıtım için hangi yüksek veya düşük teknolojilerin seçileceğini belirlemede hazır olma durumunu incelemek ve mevcut duruma en uygun teknolojileri seçmek,
- Öğrencilerin uzaktan eğitim programlarına erişimi için kapsamlı adımlar atmak,
- Verilerin korunması için gerekli tedbirlerin alınması,
- Paydaşlara danışarak uzaktan eğitim programlarının takvimini planlarken bölgenin durumu, eğitim düzeyi vb. dikkate alınarak,
- Psikososyal zorluklara karşı önlem almak,
- Dijital araçların kullanımı konusunda destekleyici eğitimler verilmesi,
- Uygun yaklaşımları birleştirmek, öğrenci ve veri yüklemesinden kaçınmak, uygulama ve platform sayısını sınırlamak,
- Uzaktan eğitim için uygun kurallar oluşturmak ve öğrencilerin ihtiyaç duyduğu geri bildirimleri sağlamak,
- Öğrenci öz düzenleme becerisine uygun, uzaktan eğitim oturum süresini düzenlemek,
- Bu süreçte karşılaşılan sorunların öğretmenler, veliler ve okul yöneticilerinin yer aldığı topluluklar oluşturularak tartışılması şeklinde listelenmiştir.

YÖK (2020b), 3 Mayıs 2020 tarihinde resmi internet sitesinde yayınlanan uzaktan eğitim uygulamalarına ilişkin durum bilgilendirmesinde, uzaktan eğitime geçişin çok hızlı olduğunu, bahar dönemindeki derslerin %90,1'i uzaktan eğitim ile verilmekte, bu derslerin %22'sinde canlı sınıf uygulamaları yapılmakta, uygulamalara en yoğun geçişin sosyal bilimler alanında olduğunu belirtmiştir.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, evreni ve örnekleme, veri toplama araçları, araştırma verilerinin toplanması ve araştırma verilerinin analizi ile ilgili bilgilere yer verilmiştir.

3.1. Araştırmanın modeli

Bu araştırma betimsel nitelikte olup tarama modelinden yararlanılarak gerçekleştirilmiştir. Tarama araştırmalarında genellikle belirli bir kitleden araştırmacı tarafından açık uçlu sorular kullanılarak bilgi toplanır. Genellikle tarama araştırmalarında araştırmacılar, görüşlerin ve özelliklerin neden kaynaklandığından çok örneklemedeki bireyler açısından nasıl dağıldığıyla ilgilenmektedir (Fraenkel ve Wallen, 2006). Araştırmada veri toplamak için aracı olarak yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Yarı-yapılandırılmış görüşmede sorular önceden belirlenir ve bu sorularla veriler toplanmaya çalışılır (Karasar, 1998). Yarı yapılandırılmış görüşme tekniğinde, araştırmacı önceden sormayı planladığı soruları içeren görüşme protokolünü hazırlar. Buna karşın araştırmacı, görüşmenin akışına bağlı olarak değişik yan ya da alt sorularla görüşmenin akışını etkileyebilir ve kişinin yanıtlarını açmasını sağlayabilir (Türnüklü, 2000).

3.2. Araştırmanın evreni ve örnekleme

Araştırmanın çalışma grubunu, 2021-2022 eğitim-öğretim yılında Hendek ilçesinin okul öncesi, ilkokul, ortaokul ve lise eğitim kurumlarında görev yapan 10 yönetici, 10 öğretmen, eğitim gören 10 öğrenci ve 10 veli olmak üzere toplam 40 kişi oluşturmaktadır. Araştırma kapsamında derinlemesine görüşme yapılan katılımcıların uzaktan eğitim süreciyle ilgili, gelişmelerin farkında ve deneyimlerini aktarabilecek gönüllü adaylar olması temel ölçütler olarak belirlenmiştir. Nitel araştırma yöntemlerinde, ölçüt yöntemlerinin sınırlandırması bulunmamakta olup oluşturulmuş ölçüt listesinden de faydalanılabilmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Bu sebeple çalışmada amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme yöntemi kullanılarak katılımcılar

belirlenmiştir. Araştırmadan derinlemesine görüşme yapılan katılımcıların isimleri belirtilmeden kodlama yöntemi kullanılarak aktarılmıştır. Yapılan görüşmelerin sırasına göre öğrenci (ÖĞR1, ÖĞR2 ...), öğretmen (Ö1, Ö2...), veli (V1, V2..) ve yönetici (Y1, Y2...) kodları oluşturulmuştur. Katılımcıların temel demografik nitelikleri ve bilgileri görüşme sırasında toplanarak Tablo 1'e aktarılmıştır.

Tablo 1

Öğrencilere ait demografik bilgiler

Katılımcı	Yaş					Yaşadığı Yer	
	10	11	13	14	15	Köy	İlçe
Öğrenci	2	1	2	4	1	6	4

Tablo 1'de görüldüğü gibi araştırma kapsamında görüşülen 10 öğrencinin, 3'ü 10-11 yaşlarında, 7'si ise 13-15 yaşlarındadır. Katılımcıların 4'ü ilçede yaşamını sürdürürken, 6'sı köyde yaşamaktadır.

Tablo 2

Velilere ait demografik bilgiler

Katılımcı	Yaşı				Yaşadığı Yer	
	30-40	40-50	50-60	60+	Köy	İlçe
Veli	4	3	2	1	1	9

Tablo 2'de görüldüğü gibi araştırma kapsamında görüşülen 10 velinin, 4'ü 30-40 yaş arasında, 3'ü 40-50 yaş arasında, 3'ü ise 50 yaş üzerindedir. Katılımcıların 9'ü ilçede yaşamını sürdürürken, 1'i köyde yaşamaktadır.

Tablo 3

Öğretmenlere ait demografik bilgiler

Katılımcı	Kıdem	Medeni Durum	Branş	Yaşadığı Yer
Ö1	8 yıl	Evli	Fen Bilimleri	İlçe
Ö2	14 yıl	Evli	Sosyal Bilgiler	İlçe
Ö3	5 yıl	Bekâr	Türkçe	İlçe
Ö4	1 yıl	Bekâr	PDR	Köy
Ö5	5 yıl	Evli	Matematik	İlçe
Ö6	16 yıl	Evli	Sınıf Öğretmenliği	İlçe
Ö7	9 yıl	Evli	Sınıf Öğretmenliği	İlçe
Ö8	10 yıl	Evli	Sınıf Öğretmenliği	İlçe
Ö9	10 yıl	Evli	Türkçe	İlçe
Ö10	8 yıl	Evli	İngilizce	İlçe

Tablo 3'te görüldüğü gibi araştırma kapsamında görüşülen 10 öğretmenin, 3'ünün kıdemi 1-5 yıl arasında değişirken, 5'i ise 8-10 yıl kıdeme sahip, 2 tanesi ise 14 ve üzeri yıl kıdeme sahip bulunmaktadır. Katılımcıların 2'si bekar, 8'i evlidir. Katılımcılardan 3'ü sınıf öğretmenliği, 2'si Türkçe branşında görev yapmakta iken, 5 tanesi ise fen bilimleri, sosyal, PDR, sosyal bilgiler ve İngilizce branşlarında görev yapmaktadır. Katılımcıların 1'i köyde yaşamını devam ettirirken, 9'u ilçede yaşamaktadır.

Tablo 4

Yöneticilere ait demografik bilgiler

Katılımcı	Kıdem	Medeni Durum	Branş	Yaşadığı Yer
Y1	17 yıl	Evli	Okul Öncesi Öğretmenliği	İlçe
Y2	29 yıl	Evli	Sınıf Öğretmenliği	İlçe
Y3	13 yıl	Evli	Sınıf Öğretmenliği	Köy
Y4	18 yıl	Evli	Beden Eğitimi	İlçe
Y5	6 yıl	Evli	Bilişim Teknolojileri	İlçe
Y6	39 yıl	Evli	Beden Eğitimi	İlçe
Y7	24 yıl	Evli	Fen Bilimleri	İlçe
Y8	22 yıl	Evli	Sınıf Öğretmenliği	İlçe
Y9	7 yıl	Bekâr	Sınıf Öğretmenliği	İlçe
Y10	16 yıl	Evli	Sınıf Öğretmenliği	İlçe

Tablo 4'te görüldüğü gibi araştırma kapsamında görüşülen 10 yöneticinin, 2'sinin kıdemi 5-10 yıl arasında değişirken, 4'ü 15-20 yıl arası kıdeme sahip, 4 tanesi ise 20 yıl üzeri kıdeme sahip bulunmaktadır. Katılımcıların 1'i bekar, 9'u ise evlidir. Katılımcılardan 5'i sınıf öğretmenliği, 2'si beden eğitimi branşında görev yapmakta iken, 3 tanesi ise okul öncesi öğretmenliği, bilişim teknolojileri, fen bilimleri branşlarında görev yapmaktadır. Katılımcıların 1'i köyde yaşamını devam ettirirken, 9'u ilçede yaşamaktadır.

3.3. Veri toplama araçları ve süreçleri

Araştırmanın verileri, "Kişisel Bilgi Formu", "Covid 19 Sürecinde Uzaktan Eğitim Öğretmen Görüşme formu", "Covid 19 Sürecinde Uzaktan Eğitim Yönetici Görüşme

formu", "Covid 19 Sürecinde Uzaktan Eğitim Öğrenci Görüşme formu", "Covid 19 Sürecinde Uzaktan Eğitim Veli Görüşme formu" olmak üzere dört bölümden oluşan veri toplama aracı ile elde edilmiştir. Öğretmen, yönetici, öğrenci ve velilere ait kişisel bilgiler, "Kişisel Bilgi Formu" aracılığıyla toplanmıştır. Verilerin toplanmasında araştırmacılar tarafından hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Görüşme formu hazırlanırken öncelikle araştırmacının çevresindeki öğretmenlerle, yöneticilerle, öğrencilerle ve velilerle bu süreç ile ilgili on görüşme yapılmıştır. Farklı branşlardaki öğretmenlerle, yöneticilerle, öğrencilerle ve velilerle yapılan görüşmeler sonucunda görüşme soruları hazırlanmıştır. Görüşme soruları hazırlandıktan sonra eğitim bilimleri alanında doktora tamamlamış iki öğretim üyesinden uzman görüşü alınmıştır. Uzmanlardan gelen dönütler doğrultusunda sorulara ekleme ya da çıkarmalar yapılmıştır. Soruların anlaşılabilirliğini ölçmek amacıyla iki öğretmen, iki veli ve iki öğrenciyle pilot uygulama yapılmıştır. Verilerin analizinde içerik analizi tercih edilmiştir.

Bu çalışmada, araştırmacı tarafından oluşturulan yarı yapılandırılmış görüşme formuna bağlı kalınarak açık uçlu sorular kullanılmıştır. Araştırmada öğretmenlerin, öğrencilerin, velilerin ve yöneticilerin uzaktan eğitimde karşılaştığı sorunları saptamak amacıyla toplam 40 kişi ile görüşme yapılmıştır. Görüşmelerde kullanılan görüşme formu ve çalışmanın amacı doğrultusunda görüşme kapsamında katılımcılara yöneltilen sorular EK-1'de yer almaktadır. Görüşme gerçekleştirilmeden önce katılımcılara araştırma süreci hakkında detaylı bilgiler verilerek gerekli izinler alınmıştır.

Araştırmanın verilerini toplama aşamasında, her bir katılımcıdan randevu alınarak yarı yapılandırılmış görüşme formuna bağlı kalınarak yüz yüze görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Katılımcıların kendilerini rahat bir şekilde ifade edebilmesi için görüşmeler doğal çalışma ortamlarında gerçekleştirilmiştir. Çalışmanın sorularla ilgili bölümüne geçilmeden önce, araştırmanın amacı, konuya ilişkin bilgiler ve gizlilik hakları açık olarak belirtilmiş, katılımcıların demografik özellikleri kayıt edilmiştir. Araştırma verileri toplanırken geçerlik ve güvenilirliği sağlamak için katılımcıları yönlendirmemeye dikkat edilmiştir. Araştırma verilerinin sağlıklı bir şekilde toplanabilmesi ve veri kaybının önlenmesi amacıyla görüşmeler katılımcıların onayı ile ses kaydına alınmıştır. Yapılan görüşmeler ortalama 15 dakika olmak üzere toplamda 600 dakika sürmüştür. Görüşmeler araştırmacının kendisi tarafından gerçekleştirilmiştir.

3. 4. Verilerin analizi

Yapılan görüşmeler sonucunda ses kayıtları ile elde edilen veriler yazıya dökülerek veri dokümanları oluşturulmuştur. Katılımcılar ile yapılan görüşmeler sonucunda elde edilen bu nitel verilerin analizinde içerik analiz yöntemi kullanılmıştır. İçerik analizi, verilerin içeriğinin objektif ve sistematik tanımlamalarını yapan araştırma tekniğidir. Bu teknik, kontrollü yorumlama, betimleme, önceden belirlenmiş ölçütlere göre kavramların ölçülmesi, tematik kodlama ve belirli bir anlam çıkarılması amacıyla kategorilere ayırma amacı taşımaktadır (Corbin ve Strauss, 2008; Kıral, 2020). Verilerin analizi aşamasında katılımcıların görüşleri alıntılar halinde direkt olarak kullanılabilir, kodlar ve temalar organize edilerek bulgular yorumlanabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Verilerin analizinde kodlar organize edilerek ortak noktalardan alt temalar belirlenmiştir. Katılımcıların görüşlerini yansıtırken doğrudan alıntılara yer verilmiş, alıntılar frekans olarak hesaplanmış, neden sonuç ilişkisi içerisinde değerlendirilen verilerden sonuçlara ulaşılmıştır.

Görüşme formlarındaki sorular oluşturulurken 50 sorudan oluşan soru havuzu hazırlandı. Sorular hazırlanırken eğitim bilimleri akademisyenlerinden oluşan uzmanların görüşlerine başvuruldu. Uzmanların görüşleri doğrultusunda görüşme formlarındaki sorular seçildi.

BÖLÜM IV

BULGULAR

Bu bölümde uzaktan eğitim sürecinde öğretmenlerin, öğrencilerin ve velilerin karşılaştıkları sorunlara ve önerilere ilişkin alt problemler görüşmeler sonucunda kodlanarak kategoriler halinde oluşturulan bulgular tablolar aracılığıyla açıklanmıştır.

4.1. Öğretmenlerin uzaktan eğitimde karşılaştıkları sorunlara ilişkin görüşleri

Öğretmenlere öncelikle kendilerini tanımlayan ve uzaktan eğitim sürecini dolaylı olarak etkileyen demografik bilgilere ilişkin 4 soru (kıdem, medeni durum, branş ve yaşanılan yer) sorulmuştur. Bu soruların ardından alt problemleri tanımlamaları için uzaktan eğitim sürecinde karşılaşılan sorunlara ilişkin 9 farklı soru yöneltilmiştir. Daha sonra ise bu sorunların çözümüne ilişkin önerilerinin neler olduğu sorusu sorulmuştur. Uzaktan eğitim sorunlarına yönelik toplam 10 öğretmen ile yapılan görüşme sonucunda öğretmenlerin her birine toplam 14 soru sorulmuştur. Öğretmenler bu soruları cevaplamış ve böylece öğretmenlerin uzaktan eğitim sürecinde karşılaştıkları sorunlara yönelik algıları anlaşılmasına çalışılmıştır. Öğretmenlerin uzaktan eğitimde karşılaştıkları sorunlara ilişkin ana kategoriler, alt temalar ve kodlar aşağıdaki tabloda özetlenmiştir.

Tablo 5

Öğretmenlerin uzaktan eğitimde karşılaştıkları sorunlara ilişkin ana başlıklar

Ana Tema	Alt Tema	Kodlar
Öğretmenlerin Karşılaştıkları Sorunlar	Öğretmenden kaynaklı	<ul style="list-style-type: none"> • Ev ortamının elverişsizliği • Uzaktan eğitime hazırbulunuşluk olmaması • İletişimin tek boyutta kalması, çok boyutlu fiziki iletişim olmaması

Öğrenciden kaynaklı	<ul style="list-style-type: none"> • Katılım ve adaptasyon eksikliği • Bilgiyi algılamada dönüt alamama • Rehberlik eksikliği, sadece öğretim boyutu ile kısıtlı kalması
Diğer sorunlar	<ul style="list-style-type: none"> • Teknolojik araç eksikliği • İnternet bağlantısı kesilmeleri, sınırlı olması ve yavaşlığı • Ders sunumlarında materyal eksikliği • Dijital bağlantı araçlarından kaynaklanabilen fırsat eşitsizliği • İlgisiz veya baskıcı ebeveynlerin ders ortamını direkt etkilemesi

---

Tablo 5 incelendiğinde, öğretmenlerin uzaktan eğitim sürecinde karşılaştıkları sorunlar, üç alt tema altında değerlendirilmektedir. Bu temalara ilişkin verilen kodlar ise alt problemleri oluşturmaktadır. Uzaktan eğitimde karşılaşılan sorunlar konusunda öğretmenlere verilen betimlemeler (Ö) ile doğrudan alıntı yapılan öğretmenlerin cevaplarından bazıları aşağıdaki şekilde belirtilmektedir.

4.1.1. Öğretmen kaynaklı sorunlar

Öğretmenlere sorulan “Ev ortamınızın (aile, eş, çocuk, oda sayısı vs) uzaktan eğitime elverişliliği ne düzeydedir?” sorusuna verilen cevapların çoğunluğu ev ortamının uzaktan eğitim için elverişli olduğundan bahsetmekte olup verilen cevaplar aşağıdaki şekildedir;

“...çocuk odası ve çalışma odası var...” (Ö10)

“...uygun...” (Ö2)

“...orta düzeyde...” (Ö3)

Öğretmenlere sorulan “Uzaktan eğitim öncesinde sürece hazırlık için herhangi bir eğitim aldınız mı?” sorusuna verilen cevapların çoğunluğu okulda eğitim aldıklarından bahsetmekte olup verilen cevaplar aşağıdaki şekildedir;

“...okul düzeyinde eğitim aldık...” (Ö2)

“...okulumuz teknoloji kullanımı konusunda eğitim verdi..” (Ö1)

Öğretmenlere sorulan “Uzaktan eğitim aracılığıyla öğrencilerinizle iletişiminiz ne düzeydedir? sorusuna verilen cevapların çoğunluğu iletişiminin iyi olduğunu belirtmekte olup verilen cevaplar aşağıdaki şekildedir;

“...görsel ve sesli iletişim süreliydi...” (Ö1)

“...iyi...” (Ö6)

“...yeterli...” (Ö8)

Öğretmenlere sorulan “Uzaktan eğitim sürecinde sunum ve teknolojik kullanım konusunda kendinizi hangi düzeyde görüyorsunuz? (yetersiz-orta-yeterli)” sorusuna verilen cevapların çoğunluğu öğretmenlerin kendilerini yeterli gördüklerini, geri kalanları ise orta seviyede gördüklerini açıklamakta olup verilen cevaplar aşağıdaki şekildedir;

“...yeterli...” (Ö9)

“...orta...” (Ö8)

“...yeterli...” (Ö6)

4.1.2. Öğrenciden kaynaklı sorunlar

Öğretmenlere sorulan “Uzaktan eğitim sürecinde rehberlik servislerine ihtiyacınız oldu mu? sorusuna verilen cevapların çoğunluğunun rehberlik servisine ihtiyaç olduğunu göstermekte olup verilen cevaplar aşağıdaki şekildedir;

“...evet...” (Ö7)

“...kısmen...” (Ö9)

“...evet...” (Ö8)

Öğretmenlere sorulan “Öğrencilerin canlı derslere katılımı ne düzeydedir? sorusuna verilen cevaplarda öğrencilerin genel olarak derse katıldığını açıklamakta olup verilen cevaplar aşağıdaki şekildedir;

“...yüzde75...” (Ö1)

“...yüzde50 üzerinde...” (Ö2)

“...orta...” (Ö4)

“...maksimum...” (Ö7)

Öğretmenlere sorulan “Sınıfınızda yüz yüze yapabildiğiniz bilgi aktarımını uzaktan eğitimde de aynı düzeyde gerçekleştirebiliyor musunuz? sorusuna verilen cevaplarda genel olarak, bilgi aktarımında verim alınmadığından bahsedilmekte olup verilen cevaplar aşağıdaki şekildedir;

“...aslında hayır çünkü derse girmeyen çocuklar için tekrar tekrar ders anlatıldığı için daha önce dinleyen çocuklarda sıkılma problemi yaşıyoruz, eğitim düzeyleri arasında farkın açılması öğretmen olarak beni zorluyor...” (Ö4)

“...dokunarak öğrenemeyen öğrenciler deney konularında eksik kaldılar...” (Ö1)

“...yansıtma tekniği ile sınıf ortamında bulunmayan harita ve görselleri bile sunabiliyorum...” (Ö2)

“...kısmen...” (Ö7)

4.1.3. Diğer sorunlar

Öğretmenlere sorulan “Uzaktan eğitim süreci ile ilgili olumlu ve olumsuz düşünceleriniz nelerdir?” sorusuna verilen cevaplarda genel olarak, teknolojinin fayda sağladığını ancak ders sunumunda zorlanmalara neden olduğunu, bazı dersler için uygun olmadığını, öğrencileri olumsuz etkilediğini, internet altyapısı sorunlarının varlığı sebebiyle eğitimde aksamalar olduğunu, velilerin öğrencilere baskı ortamı yarattığını, her gün olmasının sorun olduğunu, yüz yüze eğitimin yerini tutmadığını ama mecburiyetten yapıldığını belirtmekte olup verilen cevaplar aşağıdaki şekildedir;

“...teknoloji sayesinde normalde taşınması çok güç olan nesnelere görselde sunabilmek işimizi kolaylaştırdı. Olumsuz yanı ise maddelere dokunamamak oldu...”
(Ö1)

“...sunum konusunda yeterli idi ancak öğrenci geri dönüşlerinde verimsiz olmakta...” (Ö2)

“...eğitimde fırsat eşitliğinin sağlanamadığını düşünüyorum...” (Ö3)

“...çocuklarda fizyolojik olarak problemler yaşıyoruz. Sınıfta bile oturma problemi yaşayan çocuklar bilgisayar başında oturamıyorlar...” (Ö4)

“...matematik sorularının nasıl çözüldüğünü birebir yüz yüze anlatamamak olumsuzluk yarattı...” (Ö5)

“...öğrencilerin yeterli ekipmana sahip olmaması, internet alt yapısı sorunları yaşanmış, pandemi sürecinde eğitimin devam edebilmesi için yararlı olamamıştır...”
(Ö6)

“...velilerimizin aşırı yoğun ilgisini ve yarışma ortamını daha alt seviyeye çekmeli...” (Ö7)

“...haftanın belirli günleri yüz yüze belirli günleri uzaktan olursa çok verimli olur...” (Ö8)

“...eğitimin bir şekilde sürdürülmesi önemli fakat yüz yüzedeki gibi asla olmaz...”
(Ö9)

“...kötünün iyisi, mecburiyetten geçici bir süre...” (Ö10)

Öğretmenlere sorulan “Uzaktan eğitim süreciyle ilgili eklemek istediğiniz başka sorun var mı? sorusuna verilen cevaplarda genel olarak, fırsat eşitliğinin sağlanamadığı, bilgisayar, donanım ve internet altyapısı eksikliği, ilgisiz ailelerin varlığı ve öğrencilerin katılım isteksizliğinden bahsedilmekte olup verilen cevaplar aşağıdaki şekildedir;

“...internet ağı köy yerleşkeleri için istenilen seviyede değil, merkez yerleşkeler için her şey yolunda...” (Ö8)

“...devam zorunluluğunun olmaması, çocukların eşit imkânlarda olmaması, ölçme değerlendirme olmaması...” (Ö9)

“...ihtiyacı olan ailelerimizin donanım ve iletişim süreçleriyle ilgili sorunlar var..”
(Ö7)

“...interneti ve bilgisayarı olmayan çocuklar için problemler, ilgisiz ve uzaktan eğitimi önemsemeyen ebeveynler ile ilgili büyük problemler yaşıyor...” (Ö4)

“...internet erişimi, öğrencilerin telefon tablet eksikliği, öğrencilerin uzaktan eğitime katılma konusunda isteksizlikleri...” (Ö3)

4.1.4. Sorunlara ilişkin yapılan öneriler

Öğretmenlere sorulan “Uzaktan eğitim sürecinin daha iyi hale getirilip geliştirilebilmesi için önerileriniz nelerdir? sorusuna verilen cevaplar aşağıdaki şekildedir;

“...yapay laboratuvar ya da bu tip oyunlar geliştirilip EBA ya eklenebilir...” (Ö1)

“...etkileşim ve sınıf kontrolünün gelişimi konusunda teknolojik gelişmeler bekliyorum...” (Ö2)

“...öğrencilere ve ailelerine uzaktan eğitimle ilgili seminerler düzenlenmeli...” (Ö3)

“...çocukların daha aktif olabileceği uygulama ve oyunlar türetilebilir. EBA üzerinden eğitici oyunların artırılması gerektiğini düşünüyorum...” (Ö4)

“...öğrencilerin internet, tablet, bilgisayar vb konularda erişimlerinin kolaylaştırılması gerekir...” (Ö5)

“...yazılımların kullanımı konusunda bilgi verilmeli, her öğrencinin alt yapıya ulaşması sağlanmalı...” (Ö6)

“...bütün eğitim bileşenlerinin eğitime alınması (veli, öğrenci, öğretmen, idareci)...”
(Ö7)

“...öğretmen veli ve öğrencilerimize aktif eğitim ve yeterli alt yapı verilirse çok güzel seviyelere geleceğini düşünüyorum...” (Ö8)

“...fırsat eşitliğinin sağlanması, devam zorunluluğunun olması, ölçme değerlendirme olması...” (Ö9)

“...katılımın teşvik edilmesi...” (Ö10)

Bu kapsamda, öğretmenler en çok eğitimler verilmesi, altyapının güçlendirilmesi ve fırsat eşitliğinin sağlanması konusunda önerilerde bulunmuştur. Tüm bu görüşler doğrultusunda

öğretmenlerin uzaktan eğitimle ilgili karşılaştıkları sorunlar ve önerilere ilişkin algıları tema, alt tema, kodlar ve frekans halinde gruplandırılarak Tablo 4.2’de verilmiştir.

Tablo 6

Öğretmenlerin uzaktan eğitim sürecinde karşılaştıkları sorunlar ve öneriler

Ana Tema	Alt Tema	Kodlar	Betimlemeler	f
Öğretmenlerin Karşılaştıkları Sorunlar	Öğretmenden kaynaklı	Ev ortamının uygun olmaması	Ö3	1
		Hazırlık eğitiminin eksikliği	Ö4, Ö8	2
		Sunum ve teknoloji kullanımında sıkıntılar	Ö2, Ö3, Ö7, Ö8	4
		İletişimsizlik	Ö3, Ö4	2
	Öğrenciden kaynaklı	Katılım olmaması ve isteksizlik	Ö2, Ö3, Ö4, Ö5, Ö9	5
		Bilgiyi algılayamama	Ö1, Ö2, Ö3, Ö4, Ö5, Ö6, Ö7, Ö8, Ö9, Ö10	10
		Adapte olamama ve fiziksel sorunlar	Ö4	1
	Diğer sorunlar	Rehberlik desteği ihtiyacı	Ö1, Ö2, Ö3, Ö4, Ö5, Ö6, Ö7, Ö8, Ö9	9
		Teknoloji ve internet altyapısı eksikliği	Ö4, Ö5, Ö6, Ö7, Ö8	5
		Ders sunumundaki zorluklar	Ö1, Ö5	2
	Fırsat eşitsizliği	Ö3, Ö4, Ö6, Ö7, Ö8,	7	

		Ö9, Ö10	
	İlgisiz ya da kontrolcü ebeveynler	Ö4, Ö7	2
	Verimsizliği ve ölçme değerlendirme yapılamaması	Ö8, Ö9, Ö10	3
	Fırsat eşitliği sağlanması	Ö5, Ö6, Ö9	3
	Eğitimler verilmesi ve EBA üzerinden çeşitli uygulamalar yapılması	Ö1, Ö3, Ö4, Ö6, Ö7, Ö8	6
Öneriler	Teknoloji altyapısının güçlendirilmesi	Ö5, Ö6, Ö8	3
	Katılımın teşvik edilmesi	Ö9, Ö10	2
	Ölçme değerlendirme yapılması, sınıf kontrolü ve etkileşim sağlanması	Ö2, Ö9	2

Tablo 6’da öğretmenlerin uzaktan eğitim sürecinde karşılaştıkları sorunlar ana temasına ait alt temalara ve bu alt temalara ait kodlara ve frekans değerlere yer verilmiştir. Öğretmenler bu ana temayı değerlendirirken uzaktan eğitim sürecinde karşılaştıkları sorunlar ile ilgili en çok karşılaştıkları sorunlara vurgu yapmıştır. Bu sorunlar, öğretmenden kaynaklı, öğrenciden kaynaklı ve diğer sorunlar olmak üzere üç alt tema altında toplanmaktadır. Bu kapsamda, öğretmenlerden kaynaklı sorunlar alt teması altındaki en fazla vurguladıkları kodlar, sunumda ve teknoloji kullanımındaki sıkıntılardır. Öğretmenler tarafından sıkça vurgulanan diğer alt temalardan öğrenciden kaynaklı alt temada en fazla vurgulanan kod ise, öğrencilerin sunulan bilgileri algılayamaması ve rehberlik desteği ihtiyacının olmasıdır. Diğer sorunlar alt temasında ise en fazla vurgulanan kodlar, teknoloji ve internet altyapısı eksikliği ve fırsat eşitsizliğidir. Bu bağlamda, öğretmenlerin uzaktan eğitim sürecinde karşılaştıkları

sorunlara ilişkin verdiği çözüm önerilerinde en fazla vurguladıkları konular ise, farklı uygulamaların ve eğitimlerin düzenlenmesidir.

4.2. Yöneticilerin uzaktan eğitimde karşılaştıkları sorunlara ilişkin görüşleri

Yöneticilere öncelikle kendilerini tanımlayan ve uzaktan eğitim sürecini dolaylı olarak etkileyen demografik bilgilere ilişkin 4 soru (kıdem, medeni durum, branş ve yaşanan yer) sorulmuştur. Bu soruların ardından alt problemleri tanımlamaları için uzaktan eğitim sürecinde karşılaşılan sorunlara ilişkin 9 farklı soru yöneltmiştir. Daha sonra ise bu sorunların çözümüne ilişkin önerilerinin neler olduğu sorusu sorulmuştur. Uzaktan eğitim sorunlarına yönelik toplam 10 yönetici ile yapılan görüşme sonucunda yöneticilerin her birine toplam 14 soru sorulmuş bulunmaktadır. Böylece yöneticilerin uzaktan eğitim sürecinde karşılaştıkları sorunlara yönelik algıları anlaşılmaya çalışılmıştır. Yöneticilerin uzaktan eğitimde karşılaştıkları sorunlara ilişkin ana kategoriler, alt temalar ve kodlar aşağıdaki tabloda özetlenmiştir.

Tablo 7

Yöneticilerin uzaktan eğitimde karşılaştıkları sorunlara ilişkin ana başlıklar

Ana Tema	Alt Tema	Kodlar
Yöneticilerin Karşılaştıkları Sorunlar	Yöneticiden kaynaklı	<ul style="list-style-type: none"> • Ev ortamının elverişsizliği • Uzaktan eğitime hazırbulunmuşluk olmaması • İletişimin tek boyutta kalması, çok boyutlu fiziki iletişim olmaması
	Öğrenciden kaynaklı	<ul style="list-style-type: none"> • Katılım ve adaptasyon eksikliği • Rehberlik eksikliği, sadece

---

	öğretim boyutu ile kısıtlı kalması
Diğer sorunlar	<ul style="list-style-type: none"> • Teknolojik araç eksikliği • İnternet bağlantısı kesilmeleri, sınırlı olması ve yavaşlığı • Ders sunumlarında materyal eksikliği • Dijital bağlantı araçlarından kaynaklanabilen fırsat eşitsizliği • İlgisiz veya baskıcı ebeveynlerin ders ortamını direkt etkilemesi

---

Tablo 7 incelendiğinde, yöneticilerin uzaktan eğitim sürecinde karşılaştıkları sorunlar, üç alt tema altında değerlendirilmektedir. Bu temalara ilişkin verilen kodlar ise alt problemleri oluşturmaktadır. Uzaktan eğitimde karşılaşılan sorunlar konusunda yöneticiler için tanımlanan betimlemeler (Y) ile doğrudan alıntı yapılan yöneticilerin cevaplarından bir kısmı aşağıdaki şekilde belirtilmektedir.

4.2.1. Yöneticiden kaynaklı sorunlar

Yöneticilere sorulan “Ev ortamınızın (aile, eş, çocuk, oda sayısı vs) uzaktan eğitime elverişliliği ne düzeydedir?” sorusuna verilen cevapların çoğunluğu ev ortamının uzaktan eğitim için yeterli olduğundan bahsetmekte olup verilen cevaplar aşağıdaki şekildedir;

“...yeterli düzeyde oda ve teknik alt yapıya sahibim...” (Y5)

“...2 çocuk, 1 bilgisayar, akıllı telefon, internet fiber yeterli ...” (Y8)

“...yeterli düzeyde...” (Y6)

Yöneticilere sorulan “Uzaktan eğitim öncesinde sürece hazırlık için okulunuzda herhangi bir eğitim verildi mi?” sorusuna verilen cevapların yarısı okulda eğitim verildiğinden, diğer yarısı ise verilmediğinden bahsetmekte olup verilen cevaplar aşağıdaki şekildedir;

“...teknoloji yeterliliği eğitimi verildi...” (Y4)

“...evet verildi...” (Y7)

“...hayır...” (Y10)

“...hayır, tam istenilen süreç başladıktan sonra yönetildi...” (Y6)

Yöneticilere sorulan “Uzaktan eğitim aracılığıyla Uzaktan eğitim aracılığıyla öğretmenler ve öğrencilerin iletişimi ne düzeydedir?” sorusuna verilen cevapların çoğunluğu iletişiminin iyi olduğunu belirtmekte olup verilen cevaplar aşağıdaki şekildedir;

“...iletişim çok iyi düzeyde ancak derse katılım orta seviyededir...” (Y10)

“...orta...” (Y9)

“...yeterli düzeyde...” (Y5)

“...düşük...” (Y4)

Yöneticilere sorulan “Uzaktan eğitim sürecinde sunum ve teknoloji kullanımı konusunda öğretmenlerinizi hangi düzeyde görüyorsunuz? (yetersiz-orta-yeterli)” sorusuna verilen cevapların çoğunluğunda yöneticiler, öğretmenleri sunum ve teknoloji kullanımı konusunda orta seviyede gördüklerini belirtmekte olup verilen cevaplar aşağıdaki şekildedir;

“...bazıları yeterli, bazıları orta, bazıları yetersiz, geneli orta...” (Y2)

“...orta...” (Y3)

“...orta...” (Y7)

4.2.2. Öğrenciden kaynaklı sorunlar

Yöneticilere sorulan “Öğrencilerin canlı derslere katılımı ne düzeydedir?” sorusuna verilen cevaplarda öğrencilerin genel olarak derse katıldığını açıklamakta olup verilen cevaplar aşağıdaki şekildedir;

“...yüzde 65...” (Y10)

“...yüzde 70 civarı...” (Y6)

“...orta...” (Y9)

“...yüzde 20...” (Y5)

Yöneticilere sorulan “Uzaktan eğitim sürecinde öğretmenlerimizin rehberlik servislerine ihtiyacı oldu mu?” sorusuna verilen cevapların çoğunluğunun rehberlik servisine ihtiyaç olduğunu göstermekte olup verilen cevaplar aşağıdaki şekildedir;

“...oldu...” (Y8)

“...evet, özellikle derse katılmayanlar ile ilgili sebepler araştırılmalı...” (Y6)

“...hayır olmadı...” (Y1)

4.2.3. Diğer sorunlar

Yöneticilere sorulan “Okulunuzda yüz yüze yapabildiğiniz bilgi aktarımını uzaktan eğitimde de aynı düzeyde gerçekleştirebiliyor musunuz?” sorusuna ilişkin verilen cevaplar aşağıdaki şekildedir;

“...bunu tam olarak söyleyemeyiz, aktarım konusunda sıkıntı yok fakat “alma” konusunda problemler var...” (Y6)

“...teknoloji kullanabilen öğretmenlerimiz derslerini etkileşimli hale getirdiler, bazı öğrencilerden “dersler daha eğlenceli” dönüşleri aldığımız oldu...” (Y4)

“...bağlantı yapabilen öğretmen ve öğrenciler bilgi aktarımı sağladılar...” (Y3)

“...bence okul öncesinde çocuklarla sınıf ortamında yapılan etkinlikler uzaktan eğitimde aynı düzeyde gerçekleşmiyor...” (Y1)

“...bunu becerebilen öğretmenler var, çoğu öğretmen teknolojik beceri eksikliğinden tecrübelerini aktaramıyor...” (Y2)

Öğretmenlere sorulan “Uzaktan eğitim süreci ile ilgili olumlu ve olumsuz düşünceleriniz nelerdir?” sorusuna verilen cevaplarda genel olarak, herhangi bir kavga ve sorun olmadığını, ancak etkileşimin ve sosyalleşmenin azaldığını, altyapı ve donanım eksikliği olduğunu, yüz yüze eğitimin daha verimli olduğu belirtilmekte olup verilen cevaplar aşağıdaki şekildedir;

“...bazı branşlarda öğrenci-öğretmen etkileşimini azaltmaktadır...” (Y1)

“...öğretmenlerin hareketsiz kalmaları sonucu bel ve boyun ağrıları oluşmakta, öğrenciler ekranı kapatıp dersten uzaklaşmakta, uzaktan eğitimde okulumuzun olumlu yönleri ise kavga ve sorun yaşanmaması...” (Y2)

“...öğrencilerimize ulaşmakta sorun yaşadık, öğrenciler arasına uçurumlar düştü, geri dönüşü uzun süreler alacak farklar meydana geldi...” (Y3)

“...herhangi adli problem yaşanmaması olumlu oldu, ancak sportif faaliyetlerimizde belirli düşüşler oldu...” (Y4)

“...yer ve zaman sınırlanamaması olumlu, her öğrencinin aynı teknik altyapıya sahip olmaması olumsuz yönü...” (Y5)

“...olumlu yanı her halükarda iletişim içindeyiz, olumsuz yanı eğitim dinamik bir süreç mutlaka yakın temasta fayda var...” (Y6)

“...pandemi koşullarında yapılacak en iyi yöntem ama iletişim ve dönüt zorlukları var...” (Y7)

“...göz teması yok, araç gereç eksikliği, internet problemi olumsuz yanı; olumlu ise velilerin sürece katılmaları...” (Y8)

“...uzaktan eğitim için yeterli donanım ve bilgiye sahip olduğumu düşünmüyorum...” (Y9)

“...öğrenciler sosyalleşemiyor, özellikle ilkökul öğrencileri için dersler yüz yüze olduğu kadar verimli olamıyor, okuma yazma öğretiminde problemler yaşanıyor...” (Y10)

Yöneticilere sorulan “Uzaktan eğitim süreciyle ilgili eklemek istediğiniz başka sorun var mı?” sorusuna bazı yöneticiler sorun olmadığını belirtirken, bazı cevaplarda genel olarak, fırsat eşitliğinin sağlanamadığı, bilgisayar, donanım ve internet altyapısı eksikliği, müdahaleci ebeveynlerin varlığı, spor ve akademik alanlarda düşüş gözlemlenmesinden bahsedilmekte olup verilen cevaplar aşağıdaki şekildedir;

“...en deneyimli ve tercih edilen öğretmenlerimiz uzaktan eğitim sürecinde geride kaldı, teknoloji yeterliliği olan ancak tecrübe (mesleki) eksikleri olanlar daha ön plana çıktı...” (Y2)

“...öğrencilerin internete ulaşma sorunları bizim temel engelimizdir, evdeki telefon ile bağlantılar oldu, telefondan dolayı kopmalar, kardeşler arasında telefon paylaşması yaşandı...” (Y3)

“...disiplin gereken sportif faaliyetlerde kayıplar yaşandı, akademik ve sportif alanlarda paralel düşüşler yaşadık...” (Y4)

“...uzaktan eğitim tam anlamıyla yapılabilmesi için öncelikle her öğrenci için aynı teknik yeterlilikte olması gerekir, ayrıca web 2.0 araçları ile ilgili yeterlilikler giderilmelidir...” (Y5)

“...veli müdahalesi en aza indirgenmeli...” (Y8)

“...uzaktan eğitime ulaşmada eşitsizlik (Her öğrencinin ekonomik durumu, alt yapı yetersizliği vb. gibi nedenlerden derse girememesi)...” (Y10)

4.2.4. Sorunlara ilişkin yapılan öneriler

Yöneticilere sorulan “Uzaktan eğitim sürecinin daha iyi hale getirilip geliştirilebilmesi için önerileriniz nelerdir?” sorusuna verilen cevaplar aşağıdaki şekildedir;

“...öncelikle öğretmenlerin dijital formasyon almaları gerekir...bu eksiklerin giderilmesi acil ihtiyaçtır...” (Y2)

“...öncelikle öğrencilerin internete ulaşabilmesi gerekir, internete ulaşan öğrenciler devam etti, fiber internet yaygın hale getirilmelidir...” (Y3)

“...öğrencilerin ev ortamlarında eğitim materyalleri bulundurma imkânı olursa, dokunma, his, koku gibi hisler gerektiren derslerde ve takibi gereken kontrol edilebilir araçlar edinilirse öğretmen ve öğrenci iletişimi ve öğrenci kontrolü ilerleyebilir...” (Y4)

“...eğitim alanında kullanılabilen web 2.0 araçları örneğin kahoot, edmodo vb. öğretmenler tarafından geliştirilebilen içerikler kullanılmalı, tabii bunun için öğretmenlere bilişim uzmanları tarafından bu araçların kullanımı eğitimi verilmeli...” (Y5)

“...derse katılım takibinin mutlaka denetlenmesi ve değerlendirilmesi gerekir, ayrıca derse katılım konusunda problem yaşayan öğrenci ve ailelerin sıkıntıları giderilmelidir...” (Y6)

“...kahoot vb. teknolojilerin ders araçlarında kullanılabilmesi için öğretmenlere destek olunmalıdır...” (Y7)

“...uzaktan eğitim kalabalık sınıflarda bölünerek yapılmalı, uzaktan eğitim çevrimiçi araçların daha etkin ve verimli kullanımına yönelik öğretmen veli seminerleri verilmelidir...” (Y8)

“...her eve ücretsiz internet erişim, tablet-bilgisayar gibi eğitim araçların temini...” (Y9)

“...uzaktan eğitimin başarılı bir şekilde devam edebilmesi için internet altyapısının tüm öğrenciler için sağlanması gerekmektedir...” (Y10)

Bu kapsamda, yöneticiler en çok eğitimler verilmesi, teknolojik altyapının güçlendirilmesi, ücretsiz internet ve yeni web araçlarının uygulanması, dijital formasyon ve materyallerin elde edilmesi, kalabalık sınıfların bölünmesi ve katılımın denetlenmesi konusunda önerilerde bulunmuştur. Tüm bu görüşler doğrultusunda yöneticilerin uzaktan eğitimle ilgili karşılaştıkları sorunlar ve önerilere ilişkin algıları tema, alt tema, kodlar ve frekans değerler halinde gruplandırılarak Tablo 8’de verilmiştir.

Tablo 8

Yöneticilerin uzaktan eğitim sürecinde karşılaştıkları sorunlar ve öneriler

Ana Tema	Alt Tema	Kodlar	Betimlemeler	f
Yöneticilerin Karşılaştıkları Sorunlar	Yöneticiden kaynaklı	Ev ortamının uygun olmaması	Y9	1
		Hazırlık eğitimi, bilgi ve donanım eksikliği	Y3, Y8, Y9, Y10	4
		Sunum ve teknoloji kullanımında sıkıntılar	Y2, Y3, Y4, Y5, Y7, Y8, Y9	7
		İletişimsizlik	Y3, Y4, Y8, Y9	4
	Öğrenciden kaynaklı	Katılım olmaması, isteksizlik, ekranı kapatma	Y2, Y3, Y5, Y9	4
		Öğrenci-öğretmen etkileşiminin olmaması,	Y1, Y3, Y6, Y10	4

	arkadaşlar arası iletişim eksikliği, sosyalleşememe		
	Adapte olamama ve fiziksel sorunlar	Y2, Y6	2
	Rehberlik desteği ihtiyacı	Y2, Y3, Y4, Y6, Y8, Y9	6
	Teknoloji ve internet altyapısı eksikliği	Y3, Y5, Y8, Y9, Y10	5
	Ders sunumu ve bilgiyi aktarmadaki zorluklar	Y1, Y2, Y5, Y8, Y9, Y10	6
	Fırsat eşitsizliği	Y5, Y10	2
Diğer sorunlar	Verimsizliği, yakın temas veya göz teması olmaması, dönüt alamamak	Y6, Y7, Y8, Y10	4
	Sportif faaliyetlerin yapılamaması, akademik düşüş olması	Y4	1
	Fazla müdahaleci ebeveynler	Y8	1
	Fırsat eşitliği sağlanması	Y3, Y9, Y10	3
	Eğitimler ve dijital formasyon alınması, ders materyalleri bulundurulması	Y2, Y4, Y7, Y8	4
Öneriler	Teknoloji ve internet altyapısının güçlendirilmesi, yeni web araçları kullanılması	Y3, Y, Y7, Y9, Y10	5

Katılımın teşvik edilmesi ve denetlenmesi	Y6	1
Kalabalık sınıfların bölünmesi	Y8	1

Tablo 8’de yöneticilerin uzaktan eğitim sürecinde karşılaştıkları sorunlar ana temasına ait alt temalara ve bu alt temalara ait kodlara ve frekans değerlere yer verilmiştir. Yöneticiler bu ana temayı değerlendirirken uzaktan eğitim sürecinde karşılaştıkları sorunlar ile ilgili en çok karşılaştıkları sorunlara vurgu yapmıştır. Bu sorunlar, yöneticiden kaynaklı, öğrenciden kaynaklı ve diğer sorunlar olmak üzere üç alt tema altında toplanmaktadır. Bu kapsamda, yöneticilerden kaynaklı sorunlar alt teması altındaki en fazla vurguladıkları kodlar, sunumda ve teknoloji kullanımındaki sıkıntılardır. Yöneticiler tarafından sıkça vurgulanan alt temalardan öğrenciden kaynaklı alt temada en fazla vurgulanan kod ise, öğrenci-öğretmen etkileşiminin olamaması, öğrenciler arasında iletişim eksiklikleri, sosyalleşememe durumu ve rehberlik desteği ihtiyacının olmasıdır. Diğer sorunlar alt temasında ise, en fazla vurgulanan kodlar, teknoloji ve internet altyapısı eksikliği, ders sunumunda ve bilgiyi aktarmadaki zorluklardır. Bu bağlamda, yöneticilerin uzaktan eğitim sürecinde karşılaştıkları sorunlara ilişkin verdiği çözüm önerilerinde en fazla vurguladıkları konular ise, teknoloji ve internet altyapısının güçlendirilmesi, yeni web araçları kullanılması, dijital formasyon alınması, ders materyalleri bulundurulması ve eğitimler alınmasıdır.

4.3. Velilerin uzaktan eğitimde karşılaştıkları sorunlara ilişkin görüşleri

Velilerin öncelikle kendilerini tanımlayan ve uzaktan eğitim sürecini dolaylı olarak etkileyen demografik bilgilere ilişkin 2 soru (yaş ve yaşanılan yer) sorulmuştur. Bu soruların ardından alt problemleri tanımlamaları için uzaktan eğitim sürecinde karşılaşılan sorunlara ilişkin 6 farklı soru yöneltilmiştir. Daha sonra ise bu sorunların çözümüne ilişkin önerilerinin neler olduğu sorusu sorulmuştur. Uzaktan eğitim sorunlarına yönelik toplam 10 veli ile yapılan görüşme sonucunda velilerin her birine toplam 9 soru sorulmuş bulunmaktadır. Böylece velilerin uzaktan eğitim sürecinde karşılaştıkları sorunlara yönelik

algıları anlaşılmaya çalışılmıştır. Velilerin uzaktan eğitimde karşılaştıkları sorunlara ilişkin ana kategoriler, alt temalar ve kodlar aşağıdaki tablo 9 da özetlenmiştir.

Tablo 9

Velilerin uzaktan eğitimde karşılaştıkları sorunlara ilişkin ana başlıklar

Ana Tema	Alt Tema	Kodlar
Velilerin Karşılaştıkları Sorunlar	Veliden kaynaklı	<ul style="list-style-type: none"> • Ev ortamının elverişsizliği • Öğrenciye destek olunamaması • Teknolojik donanım ve internet imkanlarının yetersiz kalabilmesi
	Öğrenciden kaynaklı	<ul style="list-style-type: none"> • Katılım ve adaptasyon eksikliği • Ders esnasında öğrencilerin görüntülerini kapatması • Sosyalleşememe ve iletişimsizlik • Rehberlik, tek boyutta kalan öğretim nedeni ile eğitim yönünün eksik kalması
	Diğer sorunlar	<ul style="list-style-type: none"> • EBA bağlantısının kopması • Çok kalabalık ve sesli sınıflar, öğrenci takibinin zorluğu • Ders süresinin kısıtlı olması, ders saatlerinin düzensizliği, derslerin bağlantı nedeni ile geç ya da plansız başlaması

Tablo 9 incelendiğinde, velilerin uzaktan eğitim sürecinde karşılaştıkları sorunlar, üç alt tema altında değerlendirilmektedir. Bu temalara ilişkin verilen kodlar ise alt problemleri oluşturmaktadır. Uzaktan eğitimde karşılaşılan sorunlar konusunda veliler için tanımlanan

betimlemeler (V) ile doğrudan alıntı yapılan yöneticilerin cevaplarından bir kısmı aşağıdaki şekilde belirtilmektedir.

4.3.1. Veliden kaynaklı sorunlar

Velilere sorulan “Uzaktan eğitime erişim sağlayabilecek araç gereciniz (bilgisayar, telefon, tablet vs.) yeterli mi?” sorusuna verilen cevapların çoğunluğu uzaktan eğitim için teknoloji donanımının yeterli olduğundan bahsetmekte olup verilen cevaplar aşağıdaki şekildedir;

“...yeterli...” (V4)

“...evet (bilgisayar)...” (V6)

“...hayır...” (V1)

Velilere sorulan “Uzaktan eğitim erişim sağlayabilecek ağ bağlantınız var mı?” sorusuna verilen cevapların çoğunluğu ağ bağlantılarının olduğundan bahsetmekte olup verilen cevaplar aşağıdaki şekildedir;

“...var...” (V4)

“...evet...” (V2)

“...yok...” (V1)

Velilere sorulan “Canlı ders saatlerinde öğrencinizin yanında yardımcı olabilecek kimse var mı?” sorusuna verilen cevapların yarısı destek olabildiğini, diğer yarısı ise destek olamadığından bahsetmekte olup verilen cevaplar aşağıdaki şekildedir;

“...evet var...” (V8)

“...hayır...” (V10)

4.3.2. Öğrenciden kaynaklı sorunlar

Velilere sorulan “Öğrenciniz uzaktan eğitim kapsamında canlı derslere düzenli katılır mı?” sorusuna verilen cevapların çoğunluğu öğrencilerin derse katıldığını açıklamakta olup verilen cevaplar aşağıdaki şekildedir;

“...evet...” (V10)

“...çoğunlukla...” (V6)

“...hayır...” (V1)

4.3.3. Diğer sorunlar

Velilere sorulan “Uzaktan eğitim süreciyle ilgili eklemek istediğiniz başka sorun var mı?” sorusuna verilen cevaplar genel olarak, fırsat eşitsizliği olduğunu, teknolojik donanımlarının yetersiz kaldığını, öğrencilerin derslere ilgisizliğini, kalabalık sınıflar nedeniyle motivasyon sorunu olduğunu, derslerin plansız yapıldığını, öğrencilerin etkileşim ve sosyalleşmesinin önünde engeller olduğunu belirtmekte olup verilen cevaplar aşağıdaki şekildedir;

“...evimiz sobalı, sadece salonda soba yanıyor, iki çocuğum okula gidiyor, bazen biri, bazen diğeri derse giriyor, internetim bitiyor...” (V1)

“...öğrencimizin okuldan uzaklaştığını düşünüyorum, arkadaşlarını çok özleyiyor, çok yalnız kaldığını fark ediyorum...” (V2)

“...öğrenci ders esnasında kamerasını kapatıp başka işlerle ilgileniyor, öğretmen takip yapamıyor, yan ekranda oyun oynuyor öğrenci...” (V3)

“...çok fazla öğrenci sesi birbirine karışıyor, öğrencimiz sesinin duyuramıyor, öğrencimize derste söz sırası gelmiyor, çocuğum evde oturduğu yerden parmak kaldırıyor ama öğretmeni göremiyor...” (V4)

“...kontrollerin zor olması, öğrenciyi sürekli kontrol etmekte zorluk, EBA ve internette sorunlar olması...” (V5)

“...canlı dersten kısa süre önce bildirilmesi...” (V6)

“...ilkokul çağı çocuğunun adaptasyon sorunu, ders saatlerindeki düzensizlik...” (V7)

“...öğrenci-öğretmen-arkadaş iletişimi sorunları, rehberlik hizmetleri sorunları...”
(V8)

“...öğrencilere görselliği arttırılmış uygulamalarla ders tekrarı ve derste dinledikleri pekiştirilebilir...” (V9)

Velilere sorulan “EBA bağlantısında sorun yaşıyor musunuz?” sorusuna verilen cevapların yarısı yaşamadığını, diğer yarısı bazen yaşadığını belirtmekte olup verilen cevaplar aşağıdaki şekildedir;

“...hayır...” (V9)

“...bazen...” (V7)

4.3.4. Sorunlara ilişkin yapılan öneriler

Velilere sorulan “Uzaktan eğitim faaliyetlerini iyileştirebilmek için önerileriniz var mı?” sorusuna verilen cevaplar aşağıdaki şekildedir;

“...internet ve tablet verilmesi gerekir, imkânımız yok, tablet olursa ayrı odada çocuklara soba kurarız...” (V1)

“...derslerin yanında öğrencilerin arkadaşları ile oyun oynayabilecekleri ortamların oluşması gerektiğinin düşünüyorum, sosyal yönden öğrencim çok zayıfladı...” (V2)

“...öğretmen öğrencilerini takip edebilmeli, sorumluluk sahibi olmayan öğrenciler derslere hiç katılmıyor ve okul disiplini alamıyorlar, teknolojik gelişmeleri zaten takip eden öğrencimiz öğretmenin çok rahat atlatıyor...” (V3)

“...sınıfların az öğrenci olması, daha kısa süreli dersler olmalı, öğrenciler gruplara bölünmeli, işini bitiren öğrenci yarım saat diğer öğrencileri beklememelidir...” (V4)

“...öğretmenlere ya da öğrencilerin hepsine ulaşabilecek teknolojik aletlerin verilmesi, internetin ücretsiz olması böylece öğrencilerin internet sıkıntısı çekmemesi...” (V5)

“...canlı ders saatlerinin önceden belirlenmiş olması derse hazırlama ve planlama sağlar...” (V6)

“...yüz yüze eğitim programı dışında online eğitime yönelik düzenleme, çocukların adaptasyonunu arttırmaya yönelik uygulamalar...” (V7)

“...yazılımlar konusunda bilgilendirme yapılabilir, her öğrenciye bilgisayar ve internet hizmeti sağlanmalıdır, öğrencilerin sanal arkadaş toplantıları yapmaları sağlanabilir...” (V8)

“...öğrenciler, okullar sterlink projesiyle kesintisiz ve çok daha hızlı bir internete sahip olabilir ve daha ucuz...” (V9)

Bu kapsamda, veliler en çok eğitimler verilmesi, teknolojik donanım hizmetlerinin herkese eşit sağlanması, internet altyapısının güçlendirilmesi, ücretsiz internet ve yeni web araçlarının, yazılımların, projelerin uygulanması, öğrencilerin adaptasyonunu arttırmaya ve sosyalleşmelerine yönelik ortamların oluşturulması, kalabalık sınıfların bölünmesi, ders sürelerinin azaltılması, katılımın denetlenmesi ve derslerin önceden planlı şekilde yürütülmesi konusunda önerilerde bulunmuştur. Tüm bu görüşler doğrultusunda yöneticilerin uzaktan eğitimle ilgili karşılaştıkları sorunlar ve önerilere ilişkin algıları tema, alt tema, kodlar ve frekans değer halinde gruplandırılarak Tablo 10’da verilmiştir.

Tablo 10

Velilerin uzaktan eğitim sürecinde karşılaştıkları sorunlar ve öneriler

Ana Tema	Alt Tema	Kodlar	Betimlemeler	f
Velilerin Karşılaştıkları Sorunlar		Ev ortamının uygun olmaması	V1	1
	Veliden kaynaklı	Teknolojik donanım ve internet eksikliği	V1	1
		Öğrenciye destek olunamaması	V3, V4, V5, V9, V10	5
	Öğrenciden kaynaklı	Katılım olmaması, isteksizlik, ekranı kapatma	V3	1

	Öğrenci - öğretmen - arkadaş etkileşiminin olamaması, iletişimsizlik, sosyalleşememe, okuldan uzaklaşma	V2, V8	2
	Adapte olamama	V7	1
	Rehberlik ihtiyacı	V8	1
Diğer sorunlar	Teknoloji ve internet altyapısı eksikliği, EBA bağlantısında sorunlar	V1, V2, V5, V7, V9	5
	Fırsat eşitsizliği	V1	1
	Verimsizlik, öğrenci takibinin yapılamaması, çok kalabalık ve sesli sınıfların kontrol ve denetim sorunu oluşturması, öğrencinin kendini gösterememesi	V4, V5	2
	Ders süresinin uzunluğu, saatlerin düzensizliği, derslerin plansız başlaması	V6, V7	2
	Fırsat eşitliği sağlanması	V1, V5, V8	3
Öneriler	Eğitimler verilmesi, yeni web araçları, yazılımlar, projeler ve uygulamalar sunulması	V8, V9	2
	Teknoloji donanımı desteği	V1, V5, V8, V9	4

---

ve ücretsiz internet verilmesi, internet altyapısının güçlendirilmesi		
Katılımın teşvik edilmesi ve öğrencinin takibi	V3	1
Kalabalık sınıfların bölünmesi, ders sürelerinin azaltılması, derslerin önceden planlı şekilde yürütülmesi	V4, V6	2
Öğrencilerin adaptasyonunu artırmaya ve sosyalleşmelerine yönelik ortamların oluşturulması	V2, V7, V8	3

Tablo 10'da velilerin uzaktan eğitim sürecinde karşılaştıkları sorunlar ana temasına ait alt temalara ve bu alt temalara ait kodlara ve frekans değerlere yer verilmiştir. Veliler bu ana temayı değerlendirirken uzaktan eğitim sürecinde karşılaştıkları sorunlar ile ilgili en çok karşılaştıkları sorunlara vurgu yapmıştır. Bu sorunlar, veliden kaynaklı, öğrenciden kaynaklı ve diğer sorunlar olmak üzere üç alt tema altında toplanmaktadır. Bu kapsamda, velilerden kaynaklı sorunlar alt teması altındaki en fazla vurguladıkları kod, öğrenciye destek olunamamasıdır. Veliler tarafından sıkça vurgulanan alt temalardan öğrenciden kaynaklı alt temada en fazla vurgulanan kod ise, öğrenci - öğretmen - arkadaş etkileşiminin olamaması, iletişimsizlik, sosyalleşememe ve öğrencinin okuldan uzaklaşmasıdır. Diğer sorunlar alt temasında ise, en fazla vurgulanan kodlar, teknoloji ve internet altyapısındaki eksiklikler, EBA bağlantısı sorunları, verimsizlik, öğrenci takibinin yapılamaması, çok kalabalık ve sesli sınıfların kontrol ve denetim sorunu oluşturması, öğrencinin bu ortamda kendini gösterememesi, ders süresinin uzunluğu ve saatlerin düzensizliği ve derslerin plansız şekilde başlamasıdır. Bu bağlamda, velilerin uzaktan eğitim sürecinde karşılaştıkları sorunlara ilişkin verdiği çözüm önerilerinde en fazla vurguladıkları konular

ise, fırsat eşitliğinin sağlanması, teknoloji ve internet altyapısının güçlendirilmesi, teknoloji donanımı desteği ve ücretsiz internet verilmesi, internet altyapısının güçlendirilmesi, öğrencilerin adaptasyonunu artırmaya ve sosyalleşmelerine yönelik ortamların oluşturulmasıdır.

4.4. Öğrencilerin uzaktan eğitimde karşılaştıkları sorunlara ilişkin görüşleri

Öğrencilerin öncelikle kendilerini tanımlayan ve uzaktan eğitim sürecini dolaylı olarak etkileyen demografik bilgilere ilişkin 2 soru (yaş ve yaşanılan yer) sorulmuştur. Bu soruların ardından alt problemleri tanımlamaları için uzaktan eğitim sürecinde karşılaşılan sorunlara ilişkin 6 farklı soru yöneltilmiştir. Daha sonra ise bu sorunların çözümüne ilişkin önerilerinin neler olduğu sorusu sorulmuştur. Uzaktan eğitim sorunlarına yönelik toplam 10 öğrenci ile yapılan görüşme sonucunda öğrencilerin her birine toplam 9 soru sorulmuş bulunmaktadır. Böylece öğrencilerin uzaktan eğitim sürecinde karşılaştıkları sorunlara yönelik algıları anlaşılmasına çalışılmıştır. Öğrencilerin uzaktan eğitimde karşılaştıkları sorunlara ilişkin ana kategoriler, alt temalar ve kodlar aşağıdaki tablo 11 de özetlenmiştir.

Tablo 11

Öğrencilerin uzaktan eğitimde karşılaştıkları sorunlara ilişkin ana başlıklar

Ana Tema	Alt Tema	Kodlar
Öğrencilerin Karşılaştıkları Sorunlar	Öğrenciden kaynaklı	<ul style="list-style-type: none"> • Teknolojik donanım yetersizliği ve internet bağlantısı sorunları • Katılım eksikliği
	Diğer sorunlar	<ul style="list-style-type: none"> • EBA bağlantısı, teknolojik sıkıntılar • Küçük yaş öğrencilerin ailenin

---

desteğine ihtiyaç duyması

- Ders saatleri planlamalarının evdeki diğer öğrenciler ile çakışması
  - Elektronik donanım edinebilme imkanları nedeni ile oluşabilecek fırsat eşitsizliği
-

Tablo 11 incelendiğinde, velilerin uzaktan eğitim sürecinde karşılaştıkları sorunlar, iki alt tema altında değerlendirilmektedir. Bu temalara ilişkin verilen kodlar ise alt problemleri oluşturmaktadır. Uzaktan eğitimde karşılaşılan sorunlar konusunda öğrenciler için tanımlanan betimlemeler (ÖĞ) ile doğrudan alıntı yapılan öğrencilerin cevaplarından bir kısmı aşağıdaki şekilde belirtilmektedir.

4.4.1. Öğrenciden kaynaklı sorunlar

Öğrencilere sorulan “Uzaktan eğitime erişim sağlayabilecek araç gereciniz (bilgisayar, telefon, tablet vs.) yeterli mi?” sorusuna verilen cevapların çoğunluğu uzaktan eğitim için teknoloji donanımının yeterli olduğundan bahsetmekte olup verilen cevaplar aşağıdaki şekildedir;

“...yeterli...” (ÖĞ9)

“...telefon ve tablet ...” (ÖĞ4)

“...hayır...” (ÖĞ6)

Öğrencilere sorulan “Uzaktan eğitim erişim sağlayabilecek ağ bağlantınız var mı?” sorusuna verilen cevapların çoğunluğu ağ bağlantılarının olduğundan bahsetmekte olup verilen cevaplar aşağıdaki şekildedir;

“...var...” (ÖĞ8)

“...telefon interneti...” (ÖĞ5)

“...hayır...” (ÖĞ1)

Öğrencilere sorulan “Uzaktan eğitim kapsamında canlı derslere düzenli katılır mısınız?” sorusuna verilen cevapların çoğunluğu derse katıldığını açıklamakta olup verilen cevaplar aşağıdaki şekildedir;

“...evet...” (ÖĞ3)

“...katılmaya çalışıyorum...” (ÖĞ2)

“...internet olmadığından düzenli katılamıyoruz...” (ÖĞ6)

4.1.2. Diğer sorunlar

Öğrencilere sorulan “Canlı ders saatlerinde yanında yardımcı olabilecek kimse var mı?” sorusuna verilen cevapların çoğunluğu destek olacak kimse olmadığından bahsetmekte olup verilen cevaplar aşağıdaki şekildedir;

“...hayır...” (ÖĞ4)

“...yok, sorun olursa yani EBA sürekli atarsa annem yeniden bağlantı yapar...” (ÖĞ9)

Öğrencilere sorulan “Uzaktan eğitim süreciyle ilgili eklemek istediğiniz başka sorun var mı?” sorusuna verilen cevaplar genel olarak, EBA bağlantısında sorunlar olduğunu, teknolojik donanımlarının yetersiz kaldığını, internetin ağ bağlantısının çekmediğini belirtmekte olup verilen cevaplar aşağıdaki şekildedir;

“...her odada internet çekmiyor...” (ÖĞ1)

“...EBA'ya giriş yapınca aniden atıyor dersteysen kamera sorunu yaşıyorum...” (ÖĞ2)

“...bazen EBA dersteysen atıyor, elektrikler kesilince derse giremiyorum, bazen derste hocaya sesim gitmiyor...” (ÖĞ3)

“...bilgisayar yok, küçük ekranda göremiyorum, öğretmenle birlikte ortak etkinlik yapamıyoruz...” (ÖĞ4)

“...telefondan giriyorum, sıkıntım yok, yakınımda arkadaşım var derslere girmek için onun yanına gidiyorum...” (ÖĞ5)

“...EBA'nın dersten beni atması...” (ÖĞ8)

“...kardeşim ile ders saatlerimiz çakışıyor, annemin ve babamın telefonlarını kullanıyoruz, babam işe gidince tek telefon yetmiyor, aynı anda derslerimiz olunca paylaşamıyoruz, dikkatimizi veremiyoruz...” (ÖĞ10)

Öğrencilere sorulan “EBA bağlantısında sorun yaşıyor musunuz?” sorusuna verilen cevapların yarısı yaşamadığını, diğer yarısı bazen yaşadığını belirtmekte olup verilen cevaplar aşağıdaki şekildedir;

“...hayır...” (ÖĞ7)

“...bazen...” (ÖĞ5)

4.4.4. Sorunlara ilişkin yapılan öneriler

Öğrencilere sorulan “Uzaktan eğitim faaliyetlerini iyileştirebilmek için önerileriniz var mı?” sorusuna verilen cevaplar genel olarak, ders saatlerinin planlı düzenlenmesi, ders tekrarı yapılması, spor derslerinin olması, fırsat eşitliğinin sağlanması (internet, donanım vb.), teknolojik (hız, ses, EBA vb.) iyileşmeler yapılması, aşağıdaki şekildedir;

“...kahvaltı araları daha uzun olabilir, daha hızlı internet bağlantısı olabilir...” (ÖĞ1)

“...dersler geç saatlerde oluyor, erken olması iyi olabilir...” (ÖĞ2)

“...dersler daha geç başlayabilir, beden eğitimi derslerinde kitap okumayıp farklı aktiviteler yapılabilir, hoca ekran paylaşınca fotoğraf kalitesi kötü oluyor ve video açınca video donuyor...” (ÖĞ3)

“...internet hızı artırılabilir, ses kalitesi artırılabilir, öğretmenler materyalleri her öğrenciye dağıtabilirler...” (ÖĞ4)

“...her eve internet bağlanabilmesi ve internet olabilmesi...” (ÖĞ5)

“...köyümüze internet altyapısı gelmesi...” (ÖĞ6)

“...EBA'nın dersten atmaması için geliştirilmesi...” (ÖĞ8)

“...öğretmenlerimizin dersleri katılamayanlar için tekrar etmesini isterdim, derse katıldığında tekrarları kaçırıyorum ve kopukluklar yaşıyorum, derslerimi tamamlayamıyorum. bu yüzden daha fazla tekrarlara ihtiyaç duyuyorum...” (ÖĞ10)

Bu kapsamda, öğrenciler en çok ders saatlerinin planlı düzenlenmesi, fırsat eşitliğinin sağlanması (internet, donanım vb.) ve teknolojik (hız, ses, EBA vb.) iyileşmelerin yapılması konusunda önerilerde bulunmuştur. Tüm bu görüşler doğrultusunda öğrencilerin uzaktan eğitimle ilgili karşılaştıkları sorunlar ve önerilere ilişkin algıları tema, alt tema, kodlar ve frekans halinde gruplandırılarak Tablo 12’de verilmiştir.

Tablo 12

Öğrencilerin uzaktan eğitim sürecinde karşılaştıkları sorunlar ve öneriler

Ana Tema	Alt Tema	Kodlar	Betitlemeler	f
	Öğrenciden kaynaklı	Teknolojik donanım ve internet eksikliği	ÖĞ1, ÖĞ3, ÖĞ4, ÖĞ5, ÖĞ6, ÖĞ10	6
		Düzenli katılım olmaması	ÖĞ6, ÖĞ10	2
Diğer sorunlar		Teknoloji ve internet altyapısı eksikliği, EBA bağlantısında sorunlar	ÖĞ1, ÖĞ2, ÖĞ3, ÖĞ4, ÖĞ5, ÖĞ6, ÖĞ9, ÖĞ10	8
		Fırsat eşitsizliği	ÖĞ1, ÖĞ10	2
		Derste ortak etkinlikler yapılmaması, spor derslerinin olmaması	ÖĞ3, ÖĞ4	2
	Öğrenciye destek olunamaması	ÖĞ1, ÖĞ3, ÖĞ4, ÖĞ5, ÖĞ6, ÖĞ7, ÖĞ8, ÖĞ9	8	

	Fırsat eşitliği sağlanması	ÖĞ5, ÖĞ6	2
Öneriler	Teknolojik iyileştirmeler (ses ve görüntü kalitesi, internet hızı, EBA vb.)	ÖĞ1, ÖĞ3, ÖĞ4, ÖĞ7	4
	Teknoloji donanımı desteği ve ücretsiz internet verilmesi, internet altyapısının güçlendirilmesi	ÖĞ5, ÖĞ6	2
	Ders tekrarı yapılması, spor derslerinin olması	ÖĞ3, ÖĞ10	2
	Ders saatlerinin daha planlı düzenlenmesi	ÖĞ1, ÖĞ2, ÖĞ3	3

Tablo 12’de velilerin uzaktan eğitim sürecinde karşılaştıkları sorunlar ana temasına ait alt temalara ve bu alt temalara ait kodlara ve frekans değerlere yer verilmiştir. Öğrenciler bu ana temayı değerlendirirken uzaktan eğitim sürecinde karşılaştıkları sorunlar ile ilgili en çok karşılaştıkları sorunlara vurgu yapmıştır. Bu sorunlar, öğrenciden kaynaklı ve diğer sorunlar olmak üzere iki alt tema altında toplanmaktadır. Bu kapsamda, öğrenciden kaynaklı sorunlar alt teması altındaki en fazla vurguladıkları kod, teknolojik donanımların ve internet ağ bağlantısı sorunlarıdır. Diğer sorunlar alt temasında ise, en fazla vurgulanan kodlar, teknoloji ve internet altyapısı eksikliği, EBA bağlantısında sorunlar ve öğrenciye destek olunamamasıdır. Bu bağlamda, öğrencilerin uzaktan eğitim sürecinde karşılaştıkları sorunlara ilişkin verdiği çözüm önerilerinde en fazla vurguladıkları konular ise, fırsat eşitliğinin sağlanması, teknolojik iyileştirmeler (ses ve görüntü kalitesi, internet hızı, EBA vb.) yapılması, ders materyallerinin dağıtılması ve ders saatlerinin öğrencilere göre daha planlı düzenlenmesidir.

BÖLÜM V

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu bölümde araştırmanın alt problemlerine ilişkin bulgulardan elde edilen sonuç, tartışma ve önerileri içeren değerlendirmelere yer verilmektedir.

5.1. Öğretmenlerin uzaktan eğitim sürecinde karşılaştıkları sorunlara ilişkin sonuçlar

Araştırmanın birinci alt problemi olan “Öğretmenlerin uzaktan eğitim sürecinde karşılaştığı sorunlar nelerdir?” sorusuna ilişkin verilerin analizinde tüm katılımcıların problemi kendi ortamlarında tartıştığı gözlenmiştir. Araştırma verileri incelendiğinde öğretmenlerin uzaktan eğitim sürecinde karşılaştığı sorunlar;

- a) Öğretmenlerden kaynaklı sorunlar
- b) Öğrenciden kaynaklı sorunlar,
- c) Diğer sorunlar

olmak üzere üç alt temada toplanmıştır. Araştırmadan elde edilen verilerden hareketle; katılımcıların uzaktan eğitim sürecinde karşılaştığı sorunlara ilişkin görüşlerinde vurguladıkları temaların içeriğinde en çok teknolojiyi kullanma, donanım ve internet eksikliği, fırsatların eşit olmadığı, rehberlik ihtiyacının eksikliği belirtilmiştir.

Öğretmenlerin uzaktan eğitim sürecinde karşılaştıkları sorunlara yönelik literatürdeki çalışmalar incelendiğinde, araştırmadan elde edilen bulguların literatürde bulunan sonuçlar ile paralellik gösterdiği söylenebilir. Avcı ve Akdeniz (2021) çalışmasında, öğretmenlerin Koronavirüs salgınında ve uzaktan eğitim sürecinde karşılaştığı sorunları analiz etmiş, analiz sonucunda öğretmenlerin yoğun olarak teknolojik alt yapısı ve internet konusunda sorunlar yaşadıklarını ve eğitimde fırsat eşitsizliğinin olduğunu tespit etmiştir. Ayrıca salgın sürecinde öğretmenlerle velilerin uzaktan eğitime uyum sağlama noktasında sorunları olduğunu belirlemiştir. Balaman ve Hanbay Tiryaki (2021)'nin uzaktan eğitim sistemlerinin öğrenme, öğrenci ve öğretmen üzerindeki etkilerini, uzaktan eğitim hakkında

öğretmenlerin tespitlerini ortaya çıkarmayı amaçladığı çalışmalarında, bakanlıkça sunulan imkânların yeterli olduğu, eğitim sistemimizin bu sürece hazırlıklı olduğu, yerli ve güvenli canlı ders yazılımı ihtiyacının varlığı, öğretmenlerin uzaktan eğitimi yüz yüze eğitim kadar etkili görmediği anlaşılmıştır. Ayrıca uzaktan eğitim sürecinde ölçme – değerlendirme problemleri, öğrencilerin teknik altyapı ve imkânlar açısından eşit şartlarda olmadığı, hizmet içi eğitim ihtiyacı, öğrencilerin derse devam durumlarıyla ilgili sorunlar olduğu tespit edilmiştir. Elde edilen sonuçlar doğrultusunda, COVID-19 sonrasında uzaktan eğitimle ilgili tespit edilen eksiklerin tamamlanması, gereksinimlerin yerine getirilmesi ve bununla birlikte yüz yüze eğitim ile uzaktan eğitimin bütünleştirilmesi önerilmiştir.

Öğretmenler, uzaktan eğitim sürecinde ve özellikle COVID-19 dönemindeki eğitim sürecinde önemli bir rol oynamaktadır. 2020 yılında dünya genelinde başlayan COVID-19 salgını ile birlikte, pandeminin yayılmasını yavaşlatmak için alınan önlemlere eğitim kurumlarının kapatılması da eklenirken, ülke yönetimleri sokağa çıkma ve seyahat yasakları gibi birçok alanda zaman zaman kısıtlamalar getirmiştir. Bu süreçte öğretmenler, eğitimin sürekliliğini sağlamak ve yaşatmak için büyük çaba göstermek zorunda kalmış, süreç uzaktan eğitim sistemi ile yeniden yapılandırılmıştır. Bu sürece uyum sağlamada öğretmene önemli roller düşmektedir.

Kavuk ve Demirtaş (2021) öğretmenlerin uzaktan eğitimde yaşadıkları zorlukları; öğrencilerin teknolojik aletler bakımından büyük oranda yetersizlikleri ve uzaktan öğrenme için internet bağlantısı sorunlarının fazlalığı şeklinde ifade etmiştir. Ayrıca fırsat eşitsizliği, EBA sisteminin yetersizliği, öğrencilerin derse aktif katılamamaları, teknik aksaklıklar, velilerin sürece fazlasıyla dâhil olmalarını da öğretmenlerin yaşadığı diğer önemli sorunları olarak belirtmiştir. Öğretmenler genellikle donanımla ilgili internet bağlantısı ile ilgili sorunlar yaşamaktadır (Asmara, 2020). Yılmaz ve diğerleri (2020), araştırmasında öğrencilerin küçük bir bölümünün ders sırasında ve sonrasında internet bağlantısının olmadığını açıklamaktadır. Bu fiziksel ortamlardaki aksaklıklar öğretmenlerin ve diğer öğrencilerin derse olan ilgilerinin azalmasına neden olmaktadır. Canlı derslerin sınırlı süresi de öğrenmenin gerçekleşmesini engellemektedir. Araştırma bulgularına göre; öğrenciler ve öğretmenleri arasındaki iletişimde aksaklıklar, dikkat eksikliği, ölçme ve değerlendirmenin etkisizliği, ödevleri kontrol edememe, dersleri iletememe, uzun süre ekrana bakma, pandemi endişesi ve kaygısı uzaktan eğitimde öğretmenlerin sorunları olduğunu göstermiştir. Çakın ve Akyavuz (2020) da yaptıkları

çalışmada öğretmenlerin öğrencilerin iletişim ve öğrenmelerinde sorun yaşadıklarını bulmuşlardır. Erkoca (2021) tarafından yapılan çalışmada, öğrencilerin uzaktan eğitimde derse ilgi duymamalarından kaynaklanan bir sorun olarak bahsetmiştir. Araştırma bulgularından elde edilen verilerin öğretmenlerin uzaktan eğitim sürecindeki sorunlarına ilişkin araştırma bulgularıyla örtüştüğü söylenebilir.

5.2. Yöneticilerin uzaktan eğitim sürecinde karşılaştığı sorunlara ilişkin sonuçlar

Araştırmanın ikinci alt problemi olan “Yöneticilerin uzaktan eğitim sürecinde karşılaştığı sorunlar nelerdir?” sorusuna ilişkin bulgular analiz edildiğinde; yöneticilerin uzaktan eğitim sürecinde karşılaştığı sorunlar;

- a) Yöneticilerden kaynaklı
- b) Öğrenciden kaynaklı
- c) Diğer sorunlar

olmak üzere üç alt temada toplanmıştır. Araştırmada elde edilen bulgulardan hareketle; katılımcıların uzaktan eğitim sürecinde karşılaştığı sorunlara ilişkin görüşlerinde vurguladıkları temaların içeriğinde en çok;

“öğrenci-öğretmen etkileşiminin olamaması”,

“öğrenciler arasında iletişim eksiklikleri”,

“sosyalleşememe durumu”,

“rehberlik desteği ihtiyacı”,

“teknoloji ve internet altyapısı eksikliği”,

“ders sunumunda ve bilgiyi aktarmadaki zorluklar”

kodlarının vurgulandığı görülmüştür. Bu bağlamda, yöneticilerin uzaktan eğitim sürecinde karşılaştıkları sorunlara ilişkin verdiği çözüm önerilerinde ise en fazla vurguladıkları konuların ise, teknoloji ve internet altyapısının güçlendirilmesi, yeni web araçları kullanılması, dijital formasyon alınması, ders materyalleri bulundurulması ve eğitimler alınması olduğu görülmektedir.

Okul yöneticileri, öğretmenlerle iyi iletişim kurarak, öğretmenlerle yeni yöntem, teknik ve ortamları paylaşarak ve teşvik ederek öğretmenleri desteklemelidir. Lider olan okul yöneticisi, daha sağlıklı ve duyarlı insanlar yetiştirmek için vizyon sahibi, yeni gelişmeler konusunda farkındalığı güçlü, öğretmenleri destekleyen, yeniliklerde onlarla işbirliği yapan bir kişi konumunda olmalıdır. Özdoğan ve Berkant (2020), uzaktan eğitimde paydaşların karşılaştığı sorunlar olarak ölçme ve değerlendirme eksikliği, motivasyon kaybı, internet ve bilgisayar eksikliği, fırsat eşitsizliği, etkileşim eksikliği, teknik sorunlar, sosyalleşme eksikliği ve hazırlıksızlıktan bahsetmiştir. Koç (2020), uzaktan eğitimin dezavantajlı yönlerinin öğretim elemanı ile öğrenci arasındaki etkileşim eksikliği, öğrencilerin devamsızlığı ve teknik sorunlar olduğunu belirtmiştir. Serçemeli ve Kurnaz (2020), uzaktan eğitimin dezavantajlı yönlerinden birinin öğretim üyesi ve öğrenci arasındaki etkileşim eksikliği olduğunu belirtmişlerdir.

COVID -19 pandemi döneminde ölçüm ve değerlendirme yapılmaması, bu sorunun sistematik olarak ele alınması gerektiğini göstermektedir (Can, 2020). Dolayısıyla kaynaklara eşit erişimin öğretim sürecinde kaynaklara ulaşma sürecinde ve eşitsizlikten kaynaklanabilecek olası sorunların çözümünde işlevsel olacağı ifade edilebilir. Gewin (2020), COVID-19 pandemisi sırasında karşılaşılan eğitim sorunları hakkında öğrencilerle sık sık iletişim kurmak, öğrencileri derse katılmaya ve geri bildirim vermeye teşvik etmek, tespit etmek ve desteklemek gibi uzaktan eğitim sürecinde derse aktif katılımın sağlanması ve etkileşimin artırılmasına yönelik öneriler sunmuştur. zor durumda olan öğrenciler. Benzer şekilde, Attri (2012) araştırmasında öğretmenden geri bildirim almak ve öğrenci ile öğretmen arasındaki sınıfta iletişim ve etkileşimi geliştirmek gibi uzaktan eğitimin kalitesini iyileştirmeye yönelik önerilerini bildirmiştir. Ayrıca ders içeriklerinin hazırlanıp etkin bir şekilde sunulması ve uzaktan eğitimin kalitesinin artırılması için okul öncesi eğitimden yükseköğretime ve lisansüstü düzeye kadar her düzeyde uzaktan eğitim uygulamalarının alt yapısının oluşturulması gerekli görülmektedir (Sarı, 2020). Yapılan çalışmalardan elde edilen bulguların ile benzer sonuçlara vardığı görülmektedir.

5.3. Öğrencilerin uzaktan eğitim sürecinde karşılaştıkları sorunlara ilişkin sonuçlar

Araştırmanın üçüncü alt problemi olan “Öğrencilerin uzaktan eğitim sürecinde karşılaştığı sorunlar nelerdir?” sorusuna ilişkin bulgular analiz edildiğinde; öğrencilerin uzaktan eğitim sürecinde karşılaştığı sorunlara ilişkin;

a) Öğrenciden kaynaklı

b) Diğer sorunlar

olmak üzere iki alt temada toplanmıştır. Araştırmada elde edilen bulgulardan hareketle; katılımcıların uzaktan eğitim sürecinde karşılaştığı sorunlara ilişkin görüşlerinde vurguladıkları temaların içeriğinde en çok;

“teknolojik donanım ve internet ağ bağlantısı sorunları”,

“teknoloji ve internet altyapısı eksikliği”,

“EBA bağlantısında sorunlar”,

“öğrenciye destek olunamaması”

kodlarının vurgulandığı görülmüştür. Bununla birlikte öğrenciler için “fırsat eşitliğinin sağlanması”, “teknolojik iyileştirmeler (ses ve görüntü kalitesi, internet hızı, EBA vb.) yapılması”, “ders materyallerinin dağıtılması” ve “ders saatlerinin öğrencilere göre daha planlı düzenlenmesi” önerilerinde bulunulmuştur.

Yılmaz-İnce ve diğerleri (2020), öğrencilerin bilgisayar ve interneti kullanma fırsatlarının uzaktan eğitime yönelik tutumlarını etkilediğini bulmuştur. Bu nedenle internet ve bilgisayar gibi uzaktan eğitime olanak sağlayan kaynaklara kolay erişim, toplumsal bölünmelerin önlenmesi ve eğitimde fırsat eşitliğinin sağlanması, böylece ölçme ve değerlendirmenin sağlıklı bir şekilde gerçekleştirilmesi açısından önemlidir. Özyürek ve diğerleri (2016), öğrencilerin neredeyse yarısının çevrimiçi dersi takip ettiğini tespit etmiştir. Dersi takip etmelerini engelleyen en önemli sebep internetin kesilmesi, diğer sebepler ise genellikle ev ortamı ile ilgili durumlardan kaynaklanmaktadır. Öğrencilerin çevrimiçi dersi kısmen yeterli buldukları ve katılımın sağlanması için gerekli düzenlemelerin yapılması gerektiğini düşündükleri tespit edilmiştir. Dersi gerektiği kadar tekrar alabilmek örgün eğitimde olmayan ve öğrencilere öğrenme sürecinde yardımcı olan bir avantaj gibi görünmektedir.

Andsoy (2012) yaptıkları çalışmada öğrencilerin yüz yüze işlenmeyen derslerin yeterince anlaşılması, etkili olmaması, sınıf dışında dikkat dağınıklığı olması ve israf olması nedeniyle öğrencilerin uzaktan eğitime katılmak istemediklerini tespit etmişlerdir. Antalyalı (2004) yaptığı çalışmada üniversite öğrencilerinin uzaktan eğitimi değerlendirmelerinin olumsuz olduğunu ve bunun nedeninin öğrencilerin derslerin yaygınlaştırılması ve eğitim teknolojileri konusunda yeterli bilgiye sahip olmamalarından kaynaklandığını belirtmiştir. Barış (2015), üniversite öğrencilerinin uzaktan eğitime yönelik tutumlarını araştırdığı çalışmasında, mobil cihaza, özellikle bilgisayara ve sürekli internet erişimine sahip olanların tutumlarının daha olumlu olduğunu bulmuştur. Bu sonuçlar araştırma bulgularını desteklemektedir.

5.4. Velilerin uzaktan eğitim sürecinde karşılaştıkları sorunlara ilişkin sonuçlar

Araştırmanın dördüncü alt problemi olan “Velilerin uzaktan eğitim sürecinde karşılaştığı sorunlar nelerdir?” sorusuna ilişkin bulgular analiz edildiğinde; velilerin uzaktan eğitim sürecinde karşılaştığı sorunlara ilişkin;

- a) Veliden kaynaklı
- b) Öğrenciden kaynaklı
- c) Diğer sorunlar

olmak üzere üç alt temada toplanmıştır. Araştırmada elde edilen bulgulardan hareketle; katılımcıların uzaktan eğitim sürecinde karşılaştığı sorunlara ilişkin görüşlerinde vurguladıkları temaların içeriğinde en çok;

“öğrenciye destek olunamaması”,

“öğrenci - öğretmen - arkadaş etkileşiminin olamaması”,

“iletişimsizlik”, “sosyalleşememe”,

“öğrencinin okul ikliminden uzaklaşması”,

“teknoloji ve internet altyapısındaki eksiklikler, EBA bağlantısı sorunları”,

“verimsizlik”,

“öğrenci takibinin yapılamaması”,

“çok kalabalık ve sesli sınıfların kontrol ve denetim sorunu oluşturmaları”,

“öğrencinin bu ortamda kendini gösterememesi”,

“ders süresinin uzunluğu ve saatlerin düzensizliği, derslerin plansız şekilde başlaması”

kodlarının vurgulandığı görülmüştür. Bu bağlamda, velilerin uzaktan eğitim sürecinde karşılaştıkları sorunlara ilişkin verdiği çözüm önerilerinde en fazla vurguladıkları konular ise, “fırsat eşitliğinin sağlanması”, “teknoloji ve internet altyapısının güçlendirilmesi”, “teknoloji donanımı desteği”, “ücretsiz internet verilmesi”, “internet altyapısının güçlendirilmesi” ve “öğrencilerin adaptasyonunu artırmaya ve sosyalleşmelerine yönelik ortamların oluşturulması” konularıdır.

Karakuş ve diğerleri (2021), araştırmaya katılan velilerin çoğunluğunun (%70,6) uzaktan eğitim sürecinde teknik sorunlarla karşılaştığını belirtmektedir. Ayrıca katılımcıların salgın öncesi dönemde genel olarak uzaktan eğitimden habersiz oldukları veya uzaktan eğitim kullanmadıkları tespit edilmiştir. Velilerin sadece %15,7'sinin uzaktan eğitim araçlarıyla ilgili ön bilgi ve deneyime sahip olduğu tespit edildi. Geriye kalan %84,3'lük çoğunluğun uzaktan eğitimle ilgili bilgi ve uygulamaları düşük düzeydedir. Dolayısıyla uzaktan eğitim ile ilgili bilgi ve deneyim faktörünün oluşabilecek sorunları azalttığı ve oluşabilecek sorunların çözümüne etkin bir şekilde katkı sağladığı sonucuna varılabilir. Telli Yamamoto ve Altun (2020), deneyim ve bilgisi olmayan kullanıcıların uzaktan eğitim araç ve ortamlarından uzak durarak yanıt verdiğini hatırlatmaktadır.

Velilerin uzaktan eğitim konusundaki bilgi düzeylerinin ve deneyimlerinin farklılık göstermesi uygulamada farklılıklara neden olmuştur. Dijital uçurum ve bunun neden olduğu fırsat eşitsizliği nedeniyle veli, öğretmen ve öğrencilerin yaşadığı sorunların ortadan kaldırılması için altyapı ve bilginin güçlendirilmesi gibi çalışmalar yapılmalıdır (Sezgin ve Fırat, 2020). İnci Kuzu (2020), velilerin EBA TV algılarını araştırdığı çalışmada, öğrencilerin velileri ile birlikte dersleri takip ettiklerini, derslere aktif katılımın ve arkadaşlarıyla etkileşimin öğrencileri motive ettiğini ve yaşanan tüm olumsuzluklara rağmen motivasyonun motive ettiğini belirtmektedir. süreç boyunca azalmaz. Sosyalleşme açısından ise velilere göre uzaktan eğitimin öğrencilerin orta ve düşük düzeyde sosyalleşmelerine katkı sağladığı tespit edilmiştir. Yüz yüze değil, ekranlar ve internet bağlantısı aracılığıyla yapılan uzaktan eğitimde etkileşim unsurunun düşük kaldığı çeşitli araştırmacılar tarafından vurgulanmıştır (Akyürek, 2020). Bayburtlu (2020) çalışmada, bir ödev sisteminin olmamasının, velisi çalışan öğrencilerin ödevlerini

kontrol etmede zorluklara neden olduğu belirtilmektedir. Elde edilen bulgular ile araştırma sonuçlarının benzer olduğu söylenebilir.

5.5. Öneriler

Uygulayıcı ve araştırmacılara yönelik araştırmanın sonuçlarına ilişkin olarak,

- Devlet kurumlarının uzaktan eğitimde çeşitli hizmet içi eğitim ve altyapı desteği sağlaması öğretmenlerin kendilerinden ve altyapıdan kaynaklanan eksiklikleri gidermek için daha fazla çaba göstermeleri önerilebilir.
- Uzaktan eğitimde edinilen deneyimlerin (örneğin çeşitli görevler, etkinlikler, performanslar) belirli oranlarda daha fazla kullanılmasına yönelik düzenlemeler yapılabilir.
- Öğretmenlerin kullandıkları materyallerin geliştirilerek diğer öğretmenlerin de ortak kullanımına açık dijital materyal havuzu oluşturulabilir.
- Hali hazırda çeşitli dijital ortamlarda kullanımda olan dijital asistan uygulaması öğretmenlerin kullandığı eğitim platformlarına entegre edilerek dijital yeterliliği düşük olan öğretmenlerin dezavantajı ortadan kaldırılabilir.
- Uzaktan eğitimde iletişimin tek boyutlu olması, sosyalleşememe ve rehberlik eksikliği gibi sorunlar tespit edildiğinden bu sorunların nedenlerine yönelik çeşitli akademik çalışmalar yapılabilir ve eğitim ortamında bu dezavantajların azaltılmasına yönelik iyileştirmeler yapılabilir.
- Uzaktan eğitimde ölçme ve değerlendirme süreçlerinde bazı sorunlar olduğu tespit edildiğinden uzaktan eğitime özel ölçme ve değerlendirme yöntemlerine yönelik eğitimler düzenlenebilir.
- Öğretim kalitesinin artırılması ve öğretmenlerin sorunlarının giderilmesi için internet altyapısı geliştirilebilir ve Milli Eğitim Bakanlığı aracılığıyla tüm öğretmen ve öğrencilere internet hizmeti sunulabilir.
- Uzaktan eğitim için kullanılan platformların mevcut öğrenci yoğunluğunu taşıyacak ve kullanıcı dostu olacak şekilde tasarlanması sağlanabilir.

- Fırsat eşitliğini sağlamak için öğrencilerin uzaktan eğitimde etkin olarak kullanabilecekleri donanımlar sağlanabilir.
- Fakülteler uzaktan eğitimde ölçme ve değerlendirmede daha etkin olabilmeleri için hizmet içi eğitim alabilirler. Uzaktan eğitim sürecinde öğrenci etkinliğini artırmak için öğrencilere uzaktan eğitimin nasıl çalıştığı hakkında bilgi verilebilir.
- Öğretmenlere güncel teknolojileri ve çevrimiçi eğitim ortamlarını daha etkin kullanabilmeleri için hizmet içi eğitim verilebilir. Öğretmenlerin uzaktan eğitimle ilgili olumlu örnekleri ve deneyimleri paylaşabilecekleri çevrimiçi platformlar oluşturulabilir.
- Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden biri olan görüşme yöntemi kullanılmıştır. Benzer bir konuda yapılacak diğer çalışmalarda, uzaktan eğitimin öğrencilerin akademik başarı, tutum, ilgi gibi çeşitli bilişsel ve duyuşsal özellikleri ile yönetici ve öğretmenler üzerindeki etkilerine yönelik deneysel çalışmalar yapılabilir.

KAYNAKLAR

- Abuhammad, S. (2020). Barriers to distance learning during the COVID-19 outbreak: A qualitative review from parents' perspective. *Heliyon*, 6(11), 1-5. doi: 10.1016/j.heliyon.2020.e05482
- Adıyaman, Z. (2002). Uzaktan eğitim yoluyla yabancı dil öğretimi. *The Turkish Online Journal of Educational Technology*, 1(11), 92-97. Erişim adresi: <http://www.tojet.net/articles/v1i11/1111.pdf>
- Akyürek, M. İ. (2020). Uzaktan eğitim: Bir alanyazın taraması. *Medeniyet Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 1-9. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/mead/issue/56310/711904>
- Al, U. ve Madran, O. (2004). Web tabanlı uzaktan eğitim sistemleri: Sahip olması gereken özellikler ve standartlar. *Bilgi Dünyası*, 5(2), 259-271. doi: 10.15612/BD.2004.491
- Altıparmak, M., Kurt, İ. D. ve Kapıdere, M. (2011). E-öğrenme ve Uzaktan Eğitimde Açık Kaynak Kodlu Öğrenme Yönetim Sistemleri. *XI. Akademik Bilişim Konferansı Bildirileri*, 321-327. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/75238>
- Andsoy, I. I., Güngör, T., Bayburtluoğlu, T. ve Yaman, S. (2012). Karabük üniversitesi sağlık yüksekokulu birinci sınıf hemşirelik öğrencilerinin uzaktan eğitim sistemine ilişkin düşünceleri. *Türkiye Klinikleri Hemşirelik Bilimleri Dergisi*, 4(2), 66-73. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/sagakaderg/issue/68718/953680>
- Antalyalı, Ö. L. (2004). *Uzaktan Eğitim Algısı ve Yöneylem Araştırması Dersinin Uzaktan Eğitim ile Verilebilirliği* (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 148496).
- Arat, T. ve Bakan, Ö. (2014). Uzaktan eğitim ve uygulamaları. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 14(1-2), 363-374. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/selcuksbmyd/issue/11302/135148>
- Aslan, R. (2020) Tarihten günümüze epidemiler, pandemiler ve Covid-19. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 40(2), 330-355. Erişim adresi:

https://www.researchgate.net/publication/348390814_Tarihten_Gunumuze_Epidemiler_Pandemiler_ve_Covid-19

- Asmara, R. (2020). Teaching English in a Virtual Classroom Using WhatsApp during COVID-19 Pandemic. *Language and Education Journal*, 5, 16-27. Erişim adresi: [https://www.scirp.org/\(S\(351jmbntvnsjt1aadkozje\)\)/reference/referencespapers.aspx?referenceid=3026946](https://www.scirp.org/(S(351jmbntvnsjt1aadkozje))/reference/referencespapers.aspx?referenceid=3026946)
- Avcı, F. ve Akdeniz, E. C. (2021). Koronavirüs (Covid-19) salgını ve uzaktan eğitim sürecinde karşılaşılan sorunlar konusunda öğretmenlerin değerlendirmeleri. *Uluslararası Sosyal Bilimler ve Eğitim Dergisi*, 3(4), 117-154. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/usbed/issue/61198/838968>
- Balaman, F. ve Hanbay Tiryaki, S. (2021). Corona virüs (Covid-19) nedeniyle mecburi yürütülen uzaktan eğitim hakkında öğretmen görüşleri. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 10(1), 52-84. doi: 10.15869/itobiad.769798
- Barış, M. F. (2015). Üniversite öğrencilerinin uzaktan öğretime yönelik tutumlarının incelenmesi: Namık Kemal Üniversitesi örneği, *Sakarya University Journal of Education*, 5(2), 36-46. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/192366>
- Başar, M., Arslan, S., Günsel, E. ve Akpınar, M. (2019). Öğretmen adaylarının uzaktan eğitim algısı. *Journal of Multidisciplinary Studies in Education*, 3(2), 14-22. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/jmse/issue/45032/555407>
- Bayburtlu, Y. S. (2020). Covid-19 pandemi dönemi uzaktan eğitim sürecinde öğretmen görüşlerine göre Türkçe eğitimi. *Electronic Turkish Studies*, 15(4), 373-385. doi: 10.7827/TurkishStudies.44460
- Bozkurt, A. (2017). Türkiye'de uzak eğitimin günü, bugünü ve yarını. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 3(2), 85-124. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/403827>
- Brooks, S. K., Smith, L. E., Webster, R. K., Weston, D., Woodl, L., Hall, I. & Rubin, G. J. (2020). The impact of unplanned school closure on children's social contact: Rapid evidence review. *Euro Surveillance*, 25(13). Erişim adresi: <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/32265006/>

- Büyükkaragöz, S. ve Çivi, C. (1994). *Genel Öğretim Metotları*. Konya: Atlas Kitabevi.
- Can, E. (2020). Coronavirüs (Covid-19) pandemisi ve pedagojik yansımaları: Türkiye’de açık ve uzaktan eğitim uygulamaları. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 6(2), 11-53. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/auad/issue/55662/761354>
- Carr, N. (2010). *Yüzeysellik: İnternet Bizi Aptal Mı Yapıyor?* (Çev. İ. Kaplıkaya). İstanbul: Ufuk Yayınları. Erişim adresi: <https://gmk.org.tr/uploads/news/file-14570437551073227723.pdf>
- Cavanaugh, C.S. (2001). The effectiveness of interactive distance education technologies in K-12 learning: A meta-analysis. *International Journal of Educational Telecommunications*, 7(1), 73-88. Erişim adresi: <https://www.learntechlib.org/primary/p/8461/>
- Clark, J. T. (2020). Distance education. (ss. 410-415). *Clinical Engineering Handbook*.
- Corbin, J. ve Strauss, A. (2008). *Basics Of Qualitative Research: Techniques and Procedures For Developing Grounded Theory*. Thousand Oaks: Sage. doi: 10.4135/9781452230153
- Creswell, J. W. (2013). Araştırma deseni: nitel, nicel ve karma yöntem yaklaşımları. (Çev. Ed: S. B. Demir). İstanbul: Eğiten Kitap.
- Çakın, M. ve Külekçi Akyavuz, E. (2020). Covid-19 süreci ve eğitime yansıması: Öğretmen görüşlerinin incelenmesi. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 6(2), 165-186. doi: 10.24289/ijsser.747901
- Çakırer, M. A. (2002). Bilgi toplumunda e-öğrenim (e-learning) ve Türkiye’de uygulamasının avantajları. *Açık ve Uzaktan Eğitim Sempozyumu*, Erişim adresi: <https://akademiksunum.com/index.jsp?modul=document&folder=bb6df2dbf36725bcbb7a933b69c5de8fd3ea04c9>
- Çoban, S. (2013). Uzaktan ve Teknoloji Destekli Eğitimin Gelişimi. *XVI. Türkiye’de İnternet Konferansı*. İstanbul. Erişim adresi: <http://inet-tr.org.tr/inetconf17/bildiri/26.pdf>

- Daily S. (2020). *Turkey Remains Firm, Calm As First Coronavirus Case Confirmed*. Erişim adresi: <https://www.dailysabah.com/turkey/turkey-remains-firm-calm-as-first-coronavirus-case-confirmed/news>
- Demir, F. ve Özdaş, F. (2020). Covid-19 sürecindeki uzaktan eğitime ilişkin öğretmen görüşlerinin incelenmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 49(1), 273-292. doi: 10.37669/milliegitim.775620
- Demiray, U. (1999). Bir çağdaş eğitim modeli olarak uzaktan eğitim uygulaması. *Jandarma Dergisi*, 85, 46-52.
- Desmond, K. (1996). *Foundations of Distance Education*. London and New York: Routledge. Erişim adresi: <https://eric.ed.gov/?id=ED408433>
- Devran, Y. ve Elitaş, T. (2017). Uzaktan eğitim: Fırsatlar ve tehditler. *AJIT-e: Bilişim Teknolojileri Online Dergisi*, 8(27), 31-40. doi: 10.5824/1309-1581.2017.2.003.x
- Domenico, L. Di, Pullano, G., Coletti, P., Hens, N. ve Colizza, V. (2020). *Expected Impact of School Closure and Telework to Mitigate COVID-19 Epidemic in France*. Erişim adresi: https://www.epicx-lab.com/uploads/9/6/9/4/9694133/inserm_covid-19-school-closure-french-regions_20200313.pdf
- Duran, L. (2020). Distance learners' experiences of silence online: a phenomenological inquiry. *International Review of Research in Open and Distributed Learning*, 21(1), 81-98. doi: 10.19173/irrodl.v20i5.4538
- Elcil, Ş. ve Şahiner, D. (2014). Uzaktan eğitimde iletişimsel engeller. *Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, 6(1), 21-33. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/pub/sobiadsbd/issue/35980/403685>
- Elitaş, T. (2017). *Uzaktan Eğitim Lisans Sürecinde Yeni İletişim Teknolojileri: Atatürk Üniversitesi Uzaktan Eğitim Merkezi (Yayınlanmamış Doktora Tezi)*. YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 464387).
- Ertuğ, C. (2020) Coronavirüs (Covid-19) pandemisi ve pedagojik yansımaları: Türkiye’de açık ve uzaktan eğitim uygulamaları. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 6(2), 11-53. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/pub/auad/issue/55662/761354>

- Eygü, H. ve Karaman, S. (2013). Uzaktan eğitim öğrencilerinin memnuniyet algıları üzerine bir araştırma. *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(1), 36-59. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/kusbd/issue/19375/205547>
- Fiş Erümit, S., Gedik, N. ve Göktaş, Y. (2016). *Türkiye’de Öğretim Teknolojilerinin Gelişimi: 1984-2015 Dönemi Öğretim Teknolojilerinin Temelleri*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Fraenkel, J. R. ve Wallen, N. E. (2000). *How to Design and Evaluate Research in Education* (4th Edt.). Boston: McGraw-Hill. Erişim adresi: [https://www.scirp.org/\(S\(351jmbntvnsjt1aadkposzje\)\)/reference/ReferencesPapers.aspx?ReferenceID=648980](https://www.scirp.org/(S(351jmbntvnsjt1aadkposzje))/reference/ReferencesPapers.aspx?ReferenceID=648980)
- Genç, S. Z., Engin, G. ve Yardım, T. (2020). Pandemi (Covid-19) sürecindeki uzaktan eğitim uygulamalarına ilişkin lisansüstü öğrenci görüşleri. *Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 41, 134-158. doi: 10.33418/ataunikkefd.782142
- Gülbahar, Y. (2009). *E-Öğrenme*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları. Erişim adresi: <https://depo.pegem.net/9786054282098.pdf>
- Harris, D. A. ve Krousgrill, C. (2008). Distance education: New technologies and new directions. *Proceedings of the IEEE*, 96(6), 917-930. doi: 10.1109/JPROC.2008.921612
- Heuer, B. P. ve King, K. P. (2004). Leading the band: The role of the instructor in online learning for educators. *The Journal of Interactive Online Learning*, 3(1), 1-11. Erişim Adresi: <https://www.ncolr.org/issues/jjol/v3/n1/leading-the-band-the-role-of-the-instructor-in-online-learning-for-educators.html>
- İşman, A. (2011). *Uzaktan eğitim (Geliştirilmiş 4. Baskı)*. Ankara: Pegem Akademi.
- Jumani, N. B., Rahman, F., Chishti, S. H. ve Malik, S. (2011). Teachers training through distance mode in Allama Iqbal Open University (AIOU) Pakistan: A case study. *Turkish Online Journal of Distance Education*, 12(2), 76-90. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/tojde/issue/16904/176253>

- Kan Kılınç, B., Yazıcı, B., Günsoy, B. ve Günsoy, G. (2020). Perceptions and opinions of graduates about the effects of open and distance learning in Turkey. *Turkish Online Journal of Distance Education*, 21(1), 121-132. doi: 10.17718/tojde.690369
- Khan, H. ve Williams, J. B. (2007). Poverty alleviation through access to Education: Can e-learning deliver? In *Poverty, Poverty Alleviation, and Social Disadvantage: Analysis, Case Studies and Policies*, Eds. C. A. Tisdell. New Delhi: Serials Erişim adresi: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1606102
- Karakuş, N., Ucuzsatar, N., Karacaoğlu, M. Ö., Esendemir, N. ve Bayraktar, D. (2021). Türkçe öğretmeni adaylarının uzaktan eğitime yönelik görüşleri. *Rumelide Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, 19, 220-241. doi: 10.29000/rumelide.752297
- Kavuk, E. ve Demirtaş, H. (2021). COVID-19 pandemisi sürecinde öğretmenlerin uzaktan eğitimde yaşadığı zorluklar. *E-Uluslararası Pedagoji Dergisi*, 1(1), 55-73. Erişim adresi: <https://www.e-ijpa.com/index.php/pedandragoji/article/view/20>
- Kaya, Z. (2002). *Uzaktan Eğitim*. Ankara: Pegem A. Yayıncılık. Erişim adresi: <http://www.jret.org/FileUpload/ds217232/File/uzaktanegitim.pdf>
- Kaya, S. (2020). Zorunlu uzaktan eğitimde karşılaşılan sorunlar: öğretim elemanları ve öğrenci görüşleri. *Ejer Congressium 2020 Bildiri Özetleri El Kitabı*. Erişim adresi: https://www.academia.edu/44482854/Zorunlu_uzaktan_e%C4%9Fitimde_kar%C5%9F%C4%B1la%C5%9F%C4%B1lan_sorunlar_%C3%96%C4%9Fretim_eleman%C4%B1_ve_%C3%B6%C4%9Frenci_g%C3%B6r%C5%9Fleri
- Kıral, B. (2020). Nitel bir veri analizi yöntemi olarak doküman analizi. *Sıirt Üniversitesi SBE Dergisi*, 15, 170-189. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/pub/susbid/issue/54983/727462>
- Kırık, A. (2014). Uzaktan eğitimin tarihsel gelişimi ve Türkiye'deki durumu. *Marmara İletişim Dergisi*, 21, 73-94. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/pub/maruid/issue/22159/238064>
- Kırmızıgül, H. G. (2020). Covid-19 salgını ve beraberinde getirdiği eğitim süreci. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 7(5), 283-289. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/pub/asead/issue/54658/725274>

- Kurnaz, E. ve Serçemeli, M. (2020). Covid-19 pandemi döneminde akademisyenlerin uzaktan eğitim ve uzaktan muhasebe eğitimine yönelik bakış açıları üzerine bir araştırma. *Uluslararası Sosyal Bilimler Akademi Dergisi*, 3, 262-288. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/utsobilder/issue/55152/741358>
- Moore, M. ve Kearsley, G. (2005). *Distance Education: A System View*. Canada: Wadsworth. Erişim adresi: <https://scirp.org/reference/referencespapers.aspx?referenceid=1043146>
- Oral, B. (2014). Uzaktan eğitim, Demirel, Ö, Altun, E. (Ed.). *Eğitimde Teknoloji ve Materyal Tasarımı*. İstanbul: Pegem Akademi.
- Özbay, Ö. (2015). Dünyada ve Türkiye’de uzaktan eğitimin güncel durumu. *Uluslararası Eğitim Bilimleri Dergisi*, 5, 376-394. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/inesj/issue/40015/475774>
- Özdoğan, A.Ç. ve Berkant, H.G. (2020). Covid-19 pandemi dönemindeki uzaktan eğitime ilişkin paydaş görüşlerinin incelenmesi. *Milli Eğitim Dergisi, Salgın Sürecinde Türkiye’de ve Dünyada Eğitim*, 49(1) 13-43. doi: 10.37669/milliegitim.788118
- Özyürek, A., Begde, Z., Yavuz, N. F. ve Özkan, İ. (2016). Uzaktan eğitim uygulamasının öğrenci bakış açısına göre değerlendirilmesi. *Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(2), 595-605. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/joiss/issue/30780/323661>
- Patton, Q. M. (1987). *How to Use Qualitative Methods in Evaluation*. London: Sage Publication. Erişim adresi: [https://www.scirp.org/\(S\(czeh2tfqw2orz553k1w0r45\)\)/reference/referencespapers.aspx?referenceid=249266](https://www.scirp.org/(S(czeh2tfqw2orz553k1w0r45))/reference/referencespapers.aspx?referenceid=249266)
- Pektekin, P. (2013). *Web tabanlı uzaktan eğitimde teknoloji kabulünün eğitim becerisi üzerindeki rolü: Türk Üniversitelerinde akademisyenler üzerine bir araştırma* (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 330423).
- Pınar, M. A. ve Dönel Akgül, G. (2020). The opinions of secondary school students about giving science courses with distance education during the covid-19 pandemic. *Journal of Current Researches on Social Sciences*, 10(2), 461- 486. doi: 10.26579/jocress.377

- Sahu, P. (2020). Closure of universities due to coronavirus disease 2019 (COVID-19): Impact on education and mental health of students and academic staff. *Cureus*, 12(4), 4-9. doi: 10.7759/cureus.7541
- Sandelowski, M. (2004). Using qualitative research. *Qualitative Health Research*, 14(10), 1366-1386. doi: 10.1177/1049732304269672
- Sarıtaş, M. (2009). Uzaktan eğitim, M. Sarıtaş (Ed.). *Öğretim Teknolojileri ve Materyal Tasarımı* (s. 137-163). Ankara: Pegem A. Yayıncılık.
- Sezgin, S. ve Fırat, M. (2020). Covid-19 pandemisinde uzaktan eğitime geçiş ve dijital uçurum tehlikesi. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 6(4), 37-54. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/auad/issue/57638/767299>
- She, J., Jiang, J., Ye, L., Hu, L., Bai, C. ve Song, Y. (2020). 2019 novel coronavirus of pneumonia in Wuhan, China: Emerging attack and management strategies. *Clinical and Translational Medicine*, 9(1), 19. doi: 10.1186/s40169-020-00271-z
- Simonson, M., Smaldino, S. E., Albright, M. ve Zvacek, S. (2012). *Teaching and Learning At A Distance: Foundations of Distance Education*. Boston: Pearson Education, Inc. Erişim adresi: <https://eric.ed.gov/?id=ED445216>
- Sütçü, C. S. ve Akyazı, E. (2004). E-eğitimde Verimlilik Artışı İçin Bilişim-İletişim Bilimi Yaklaşımı. *TBD 19. Bilişim Kurultayı, Bilişim Zirvesi 02 Bildiriler Kitabı*. İstanbul: TBD. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/iuifd/issue/22874/244407>
- Şahin, G. G. ve Perkmen, S. (2011). Uzaktan eğitim, S. Perkmen ve E. Tezci (Ed.). *Eğitimde Teknoloji Entegrasyonu* (s. 95-107). Ankara: Pegem A. Yayıncılık.
- Traxler, J. (2018). Distance learning-predictions and possibilities. *Education Sciences*, 8(35), 1-13. doi: 10.3390/educsci8010035
- Thach, E. C. ve Murphy, K. L. (1995). Competencies for distance education professionals. *Educational Technology Research and Development*, 43(1), 57-79. doi: 10.1007/BF02300482
- UNESCO. (2020). *Distance Learning Strategies, What do we know about effectiveness?* <http://www.unesco.org/covid19EDwebinar>, Erişim: 25.05.2022.
- UNESCO Türkiye Milli Komisyonu. (2020). *Uzaktan eğitim çözümlerini planlamak için 10 öneri*, <https://www.unesco.org.tr/home/AnnouncementDetail/1453>

- Ustati, R. ve Hassan, S. S. S. (2013). Distance learning students' need: Evaluating interactions from Moore's theory of transactional distance. *Turkish Online Journal of Distance Education*, 14(2), 292-304. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/tojde/issue/16896/176062>
- Uşun, S. (2006). *Uzaktan Eğitim*. Ankara: Nobel.
- Van Manen, M. (2007). Phenomenology of practice. *Phenomenology ve Practice*, 1(1), 11-30. doi:10.29173/pandpr19803
- Wang, Y. (2004). Distance language learning: interactivity and fourth-generation internet-based videoconferencing. *CALICO Journal*, 21(2), 373-395. Erişim adresi: <https://www.jstor.org/stable/24149401>
- Willis, B. (1993). *Distance Education: A Practical Guide*. Englewood Cliffs, NJ: Educational Technology Publications. Erişim adresi: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED351008.pdf>
- WHO (World Health Organizations). (2020). *Announces COVID-19 Outbreak A Pandemic*. Erişim adresi: <https://www.who.int/europe/news/item/11-03-2022-two-years-of-covid-19-new-report-highlights-the-100-weeks-of-who-europe-s-efforts-to-protect-lives-and-livelihoods-during-the-pandemic>
- Yamamoto, G. T., Özgeldi , M. ve Altun, D. (2018) (2020). Coronavirüs ve çevrimiçi (online) eğitimin önlenemeyen yükselişi. *Üniversite Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 25-34.
- Yeniad, M. (2006). *Uzaktan Eğitimde Kullanılmak Üzere Web Tabanlı Bir Portal Yazılımı Geliştirme* (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 205741).
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2016). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. *Journal of Theory and Practice in Education*, 2(2) 113-118 Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/63326>
- Yılmaz, M. (2020). Uzaktan Eğitimin İyileştirilmesi: *Salgın Kaynaklı Eğitim Krizini Aşmak İçin Öneriler* (Politika Notu: 2020/12). İstanbul: İLKE İlim Kültür Eğitim Vakfı. Erişim adresi: <https://ilke.org.tr/uzaktan-egitimin-iyilestirilmesi-salgin-kaynakli-egitim-krizini-asmak-icin-oneriler>

- Yılmaz, E., Güner, B., Mutlu, H., Doğanay, G. ve Yılmaz, D. (2020). *Veli Algısına Göre Pandemi Dönemi Uzaktan Eğitim Sürecinin Niteliği*. Konya: Palet Yayınları.
- Yılmaz İnce, E., Kabul, A. ve Diler, İ. (2020). Distance education in higher education in the COVID-19 pandemic process: A case of Isparta Applied Sciences University. *International Journal of Technology in Education and Science (IJTES)*, 4(4), 343-351. Erişim adresi: <https://ijtes.net/index.php/ijtes/article/view/112>
- YÖK (Yüksek Öğretim Kurumu). (2020a). Basın Açıklaması. Erişim adresi: <https://www.yok.gov.tr/Sayfalar/Haberler/2020/YKS%20Ertelenmesi%20Bas%C4%B1n%20A%C3%A7%C4%B1klamas%C4%B1.aspx>
- YÖK. (2020b). Koronavirüs (Covid-19) Bilgilendirme Notu: 1. Erişim adresi: https://www.yok.gov.tr/Sayfalar/Haberler/2020/coronavirus_bilgilendirme_1.aspx
- Zhang, W., Wang, Y., Yang, L. ve Wang, C. (2020). Suspending classes without stopping learning: China's education emergency management policy in the COVID-19 outbreak. *Journal of Risk and Financial Management*, 13(3), 3-6. doi:10.3390/jrfm13030055

EKLER

EK-1. GÖRÜŞME SORULARI

Değerli katılımcılar,

Bu çalışmayı yapmaktaki amacımız son yıllarda korona sürecinin de etkisiyle hızla gelişen uzaktan eğitimi ve sorunlarını incelemektir. Araştırma içinde isminize yer verilmeyecektir. Sadece gerekli görülen yerlerde numaralı bir şekilde katılımcı ifadelerine yer verilecektir.

Onur DEMİR

Danışman: Doç. Dr. Mehmet Ali

HAMEDOĞLU

.....@.....com.tr

.....@e.....edu.tr

ÖĞRENCİ GÖRÜŞME SORULARI

1. Yaşınız kaçtır?
2. Yaşadığınız yer neresidir? (il, ilçe, kasaba, köy)
3. Uzaktan eğitime erişim sağlayabilecek araç gereciniz (bilgisayar, telefon, tablet vs.) yeterli mi?
4. Uzaktan eğitim erişim sağlayabilecek ağ bağlantınız var mı?
5. EBA bağlantısında sorun yaşıyor musunuz?
6. Uzaktan eğitim kapsamında canlı derslere düzenli katılır mısınız?
7. Canlı ders saatlerinde yanında yardımcı olabilecek kimse var mı?
8. Uzaktan eğitim süreciyle ilgili eklemek istediğiniz başka sorun var mı?
9. Uzaktan eğitim faaliyetlerini iyileştirebilmek için önerileriniz var mı?

ÖĞRETMEN GÖRÜŞME SORULARI

1. Kıdeminiz?
2. Medeni durum?
3. Branş?
4. Yaşadığınız yer neresidir? (il, ilçe, kasaba, köy)
5. Ev ortamınızın (aile, eş, çocuk, oda sayısı vs) uzaktan eğitime elverişliliği ne düzeydedir? .....Elverişli....
6. Uzaktan eğitim öncesinde sürece hazırlık için herhangi bir eğitim aldınız mı?
7. Öğrencilerin canlı derslere katılımı ne düzeydedir? Yüzde.....
8. Uzaktan eğitim aracılığıyla öğrencilerinizle iletişiminiz ne düzeydedir?
9. Uzaktan eğitim sürecinde rehberlik servislerine ihtiyacınız oldu mu?
10. Uzaktan eğitim sürecini ile ilgili olumlu ve olumsuz düşünceleriniz nelerdir?
11. Uzaktan eğitim sürecinde sunum ve teknolojik kullanım konusunda kendinizi hangi düzeyde görüyorsunuz? (yetersiz-orta-yeterli)
12. Sınıfınızda yüz yüze yapabildiğiniz bilgi aktarımını uzaktan eğitimde de aynı düzeyde gerçekleştirebiliyor musunuz?
13. Uzaktan eğitim süreciyle ilgili eklemek istediğiniz başka sorun var mı?
14. Uzaktan eğitim sürecinin daha iyi hale getirilip geliştirilebilmesi için önerileriniz nelerdir?

YÖNETİCİ GÖRÜŞME SORULARI

1. Kıdeminiz?
2. Medeni durum?
3. Branş?
4. Yaşadığınız yer neresidir? (il, ilçe, kasaba, köy)
5. Ev ortamınızın (aile, eş, çocuk, oda sayısı vs.) uzaktan eğitime elverişliliği ne düzeydedir?

6. Uzaktan eğitim öncesinde sürece hazırlık için okulunuzda herhangi bir eğitim verildi mi?
7. Öğrencilerin canlı derslere katılımı ne düzeydedir?
8. Uzaktan eğitim aracılığıyla öğretmenler ve öğrencilerin iletişimi ne düzeydedir?
9. Uzaktan eğitim sürecinde öğretmenlerimizin rehberlik servislerine ihtiyacı oldu mu?
10. Uzaktan eğitim sürecini ile ilgili olumlu ve olumsuz düşünceleriniz nelerdir?
11. Uzaktan eğitim sürecinde sunum ve teknolojik kullanım konusunda öğretmenlerinizi hangi düzeyde görüyorsunuz? (yetersiz-orta-yeterli)
12. Okulunuzda yüz yüze yapabildiğiniz bilgi aktarımını uzaktan eğitimde de aynı düzeyde gerçekleştirebiliyorsunuz?
13. Uzaktan eğitim süreciyle ilgili eklemek istediğiniz başka bir sorun var mı?
14. Uzaktan eğitim sürecinin daha iyi hala getirilip geliştirilebilmesi için önerileriniz nelerdir?

VELİ GÖRÜŞME SORULARI

1. Yaşınız kaçtır?
2. Yaşadığınız yer neresidir?(İl, ilçe, kasaba, köy)
3. Uzaktan eğitime erişim sağlayabilecek araç gereciniz(bilgisayar, telefon, tablet vs.) yeterli mi?
4. Uzaktan eğitim erişim sağlayabilecek ağ bağlantınız var mı?
5. EBA bağlantısında sorun yaşıyor musunuz?
6. Öğrenciniz uzaktan eğitim kapsamında canlı derslere düzenli katılır mı?
7. Canlı ders saatlerinde öğrencinizin yanında yardımcı olabilecek kimse var mı?
8. Uzaktan eğitim süreciyle ilgili eklemek istediğiniz başka sorun var mı?
9. Uzaktan eğitim faaliyetlerini iyileştirebilmek için önerileriniz var mı?